

ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
STUDENT'S ATTITUDES TOWARD TEACHING AND
LEARNING OF MORAL TEACHING MONKS
IN THE PRIMARY SCHOOLS MUANG DISTRICT
NONTHABURI PROVINCE

พระสุรชัย สุรชโย (หงษ์ตระกูล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
STUDENT'S ATTITUDES TOWARD TEACHING AND
LEARNING OF MORAL TEACHING MONKS
IN THE PRIMARY SCHOOLS MUANG DISTRICT
NONTHABURI PROVINCE

พระสุรชัย สุรชัย (หงษ์ตระกูล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

พระสุรชัย สุรชัย (หงษ์ตระกูล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**STUDENT'S ATTITUDES TOWARD TEACHING AND
LEARNING OF MORAL TEACHING MONKS
IN THE PRIMARY SCHOOLS MUANG DISTRICT
NONTHABURI PROVINCE**

Phra Surachai Surachayo (Hongtrakool)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of

The Requirement for The Degree of

Master of Arts

(Educational Administration)

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Bangkok, Thailand

C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการ
บริหารการศึกษา

.....

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....ประธานกรรมการ

(พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร.)

.....กรรมการ

(ดร.ศุทธิพร เสวตพงษ์)

.....กรรมการ

(ผ.ศ.ดร.สิน งามประโคน)

.....กรรมการ

(ผ.ศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

.....กรรมการ

(ผ.ศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผ.ศ.ดร.สิน

งามประโคน

ประธานกรรมการ

ผ.ศ.ดร.สุทธิพงษ์

ศรีวิชัย

กรรมการ

ผ.ศ.ดร.สมศักดิ์

บุญปู

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัย : พระสุรชัย สุรชโย (หงษ์ตระกูล)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ.ดร. สติน งามประโคน พธ.บ., M.A., Ph.D.

: ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ป.ธ. ๓, พธ.บ., M.Ed., Ph.D.

: ผศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปุ่ ปธ. ๔, พธ.บ., M.Ed., Ph.D.

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียน จำนวน ๓๓๑ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : F-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน นักเรียนมีทักษะคิดอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านเนื้อหาของหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านเทคนิคการสอนและด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนตามลำดับ ส่วนด้านที่นักเรียนมีทักษะคิดต่ำสุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๒. การเปรียบเทียบทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นเรียนและขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่านักเรียนมีทักษะคิดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า จำแนกตามเพศ ด้านเนื้อหาของหลักสูตรนักเรียนมีทักษะคิดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในด้านอื่นๆ นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประถมศึกษาคือ

๑) ด้านเนื้อหาของหลักสูตรในด้านเนื้อหาที่สอนอ่านเข้าใจยาก ควรปรับให้อ่านเข้าใจง่าย

๒) ด้านเทคนิคการสอน รูปแบบการสอนที่ไม่หลากหลาย ปรับใช้วิธีการสอนให้หลากหลายรูปแบบ

๓) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดกิจกรรมทางพุทธศาสนาทั้งในและนอกสถานที่ ควรจัดนิทรรศการทางพุทธศาสนาให้มากขึ้น

๔) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ จัดหาสื่อการสอนที่น่าสนใจ

๕) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียน จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียน

๖) ด้านการวัดผลและประเมินผล ขาดการประเมินผลอย่างต่อเนื่องควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

Thesis title : Student's Attitudes Toward Teaching and Learning of Moral Teaching
Monks in the Primary schools Muang District Nonthaburi Province.

Researcher : Phra Surachai Surachayo (Hongtrakool)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon, B.A. , M.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai, Pali III, B.A., M.E.d., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Somsak Boonpoo, Pali IV, M.A., Ph.D.

Abstract

This Reserch about student's attitudes toward teaching and learning of moral teaching monks in the primary schools Muang district Nonthaburi Province. The main idea is to study the attitude, problem of students and to Suggestion guidelines to help for improving the course.

The sample groups to this research are 331 students. Statistic use to analyst this result from distribution of frequency, percentage, mean (\bar{X}), standarddeviation (S.D), t-test. Secondly, and One-Way Analysis of Variance : (F-test).The results were found as follows:

1. An attitude of student to the monk who come to teach a morality course in school mainly is about the content of the course. Secondary is about how the teachers taught then follow by the environment then last is activity.

2. A comparison attitude of student to the monk who come to teach a morality course in school distinguish by sex, age, class and size of school. We found out from the result that their attitude are not significance different distinguish by sex, age, class and size of school. Most of the result are only 0.05% different from one another.

3. Problem, obstacle and suggestion to how student want to be taught in school.

1. The content, this subject is content to hard, should is easy to understand.

2. The teaching techniques, the teaching style is not very interesting, should is teaching techniques variety.

3. The activity of teaching, lack of Buddhist activities both in and out of place.

4. The medium of instruction, lack of medium of instruction interest, supply medium of instruction interest.

5. The environment for learning and teaching, both inside and outside the classroom is not conducive to learning, environment that is conducive to learning.

6. The evaluation measurement, the evaluation continues, the evaluation should be constantly updated.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์และผู้มีพระคุณหลายท่าน จึงขอกล่าวรายชื่อเพื่อเป็นเกียรติ ดังนี้

ขออนุโมทนาขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สติน งามประโคน ประธานกรรมการที่ปรึกษาควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขออนุโมทนาขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กรรมการที่ปรึกษาควบคุมวิทยานิพนธ์ขออนุโมทนาขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปุ กรรมการที่ปรึกษาควบคุมวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณท่านพระมหาสุทิตย์ อากาศโร,ดร. ประธานควบคุมการสอบวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณพระครูศรีนันทการ ท่านเจ้าอาวาสวัดท้ายเมืองที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เดินทางมาศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิต กราบขอบพระคุณพระมหาวิชเชมรโช รองเจ้าอาวาสวัดไทรมาใต้ ที่คอยดูแลผู้วิจัยและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในด้านของปัจจัยต่างๆ ในการศึกษาเล่าเรียน เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับมหาบัณฑิต กราบขอบพระคุณพระปลัดประสพ จันทร์สี, พระพูนศักดิ์ ฐานิสฺสโร ขอขอบคุณเพื่อนพุทธศาสนมหายานที่ ๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหาประจักษ์ กิตติเมธี ที่คอยช่วยเหลือและอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขออนุโมทนาขอขอบคุณ ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์, ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ, ผศ.สมหมาย คูขจรรัมย์,รศ.พิเศษ ดร.อำนาจ เดชชัยศรีและดร.ศุภพร เสวตพงษ์ ทั้ง ๕ ท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัยขออนุโมทนาขอขอบคุณโยมประทุม-อุบล สอนธิรักษ์, คุณโยมธีรชัย-ณิชาธิย์มีแก้วและครอบครัว ที่คอยช่วยเหลือดูแลเรื่องปัจจัยในการเดินทางมาเรียนของผู้วิจัยและขออนุโมทนากับญาติโยมอุบาสก-อุบาสิกาวัดท้ายเมืองและโยมสายบิณฑบาตที่ได้ถวายอาหารบิณฑบาตให้ผู้วิจัยได้มีแรงศึกษาเล่าเรียน ขออนุโมทนาขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน ทั้ง ๑๒ โรงเรียนที่คอยให้ความอนุเคราะห์ อนุญาตให้ผู้วิจัยแจกแบบสอบถาม ขออนุโมทนาขอขอบคุณบุคคลที่เป็นกำลังใจทำให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณความดีและประโยชน์จากการทำวิทยานิพนธ์นี้ ขอน้อมถวายบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกและขอบูชาแด่คุณพ่อสุทิน และคุณแม่อำไพ พุทธโส คุณพ่อสิงห์ชัย หงษ์ตระกูล ผู้ให้ชีวิต คุณครู อุทัยมาย์ อาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้มาแต่ครั้งเยาว์วัยจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนกัลยาณมิตรและญาติพี่น้องทุกคนที่คอยให้กำลังใจมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้

พระสุรชัย สุรชโย (หงษ์ตระกูล)

๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๗
๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ	๑๐
๒.๑.๑ ความหมายของทัศนคติ	๑๐
๒.๑.๒ องค์ประกอบของทัศนคติ	๑๓
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอน	๑๔
๒.๒.๑ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	๒๕
๒.๒.๒ ด้านเทคนิคการสอน	๔๔
๒.๒.๓ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๔๕
๒.๒.๔ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	๕๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๒.๕ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน	๖๔
๒.๒.๖ ด้านการวัดผลและประเมินผล	๖๘
๒.๓ ปัญหาและแนวทางการสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๘๒
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรม	๘๘
๒.๔.๑ ความเป็นมาของพระสอนศีลธรรม	๘๘
๒.๔.๒ กระบวนการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม	๙๒
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๔
๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ	๙๔
๒.๕.๒ งานวิจัยต่างประเทศ	๑๐๓
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๐๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๐๖
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๗
๓.๓ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	๑๐๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๙
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๑
๔.๒ ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	๑๑๓
๔.๓ การเปรียบเทียบระดับทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	๑๒๐
๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะทั่วไป	๑๓๐

เรื่อง	สารบัญ	หน้า
บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๓๒
	๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๓๖
	๕.๓ สรุปผลการวิจัยโดยภาพรวม	๑๔๖
	๕.๔ ข้อเสนอแนะ	๑๔๗
บรรณานุกรม		๑๔๘
ภาคผนวก		
	ผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	
	หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๕๘
	ผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	
	รายชื่อ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	
	ทั้ง ๓๘ โรงเรียน	๑๘๓
ประวัติผู้วิจัย		๑๙๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๐๗
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๑
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี สรุปรวมทั้ง ๖ ด้าน	๑๑๓
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านเนื้อหาของหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ	๑๑๔
๔.๔ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านเทคนิคการสอน โดยรวมและรายข้อ	๑๑๕
๔.๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ	๑๑๖
๔.๖ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ	๑๑๗
๔.๗ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ	๑๑๘
๔.๘ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมและรายข้อ	๑๑๙
๔.๙ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามเพศ	๑๒๐

สารบัญญัตราสาร

ตารางที่	หน้า	
๔.๑๐	การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามอายุ	๑๒๒
๔.๑๑	การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามระดับชั้นเรียน	๑๒๔
๔.๑๒	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อ การเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	๑๒๕
๔.๑๓	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อ การเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านเทคนิคการสอน	๑๒๖
๔.๑๔	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน การสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	๑๒๗
๔.๑๕	การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียน	๑๒๘
๔.๑๖	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อ การเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามขนาดโรงเรียน ด้านเทคนิคการสอน	๑๒๙
๔.๑๗	ปัญหาและข้อเสนอแนะในภาพรวมของทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน การสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีในแต่ละด้าน	๑๓๐

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

แผนภูมิที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑๐๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในยุคปัจจุบัน ได้เผชิญกับปัญหาสังคมมากมายอันเนื่องมาจากการเจริญทาง ด้านของเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ซึ่งส่งผลให้สังคมไทยต้องเกิดปัญหามากมาย ทั้งอบายมุข การเห็นแก่ตัวและพวกพ้อง ปัญหาสังคมอีกหลายๆด้าน ได้ส่งผลให้เด็กและเยาวชนต้องเข้ามาสัมผัสกับปัญหาของสังคมเหล่านี้ โดยขาดวิจารณญาณในการรับรู้และกลั่นกรองในสิ่งที่เกิดขึ้นภายในสังคม ตลอดจนยังขาดการคอยให้คำปรึกษาและแนะนำจากบุคคลผู้รอบข้างในสังคม ความเจริญทั้งหมดดังกล่าวส่งผลให้เยาวชนที่เป็นนักเรียนนั้นมีสภาพจิตใจที่ตกต่ำและขาดคุณภาพชีวิตที่ดี คือ ขาดในด้านของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยถูกกลืน และลบเลือนหายไปจากสังคมไทย ดังที่ท่าน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^๑ ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า“คนไทยมักเอาความรู้สึกเป็นใหญ่ อยู่กับความรู้สึกมาก เพราะฉะนั้น จะต้องแก้ไข เอาปัญญามาเป็นใหญ่ ใช้ปัญญาให้มาก ต้องพัฒนาให้เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมทางปัญญาสูงต้องยอมรับตัวเองว่าสังคมไทยนี้อ่อนวัฒนธรรมทางปัญญา เริ่มตั้งแต่ขาดวัฒนธรรมแสงปัญญาเป็นต้นไป จึงต้องเร่งสร้างวัฒนธรรมทางปัญญา รวมทั้งวัฒนธรรมแห่งการแสวงปัญญานั้นขึ้นมา” ซึ่งได้สอดคล้องกับความคิดของ นายวีระ โรจน์พจนรัตน์^๒ ได้กล่าวไว้ว่า “เยาวชนไทยในปัจจุบันต้องเผชิญเติบโตขึ้นท่ามกลางปัญหาสังคมนานัปการเป็นภาวะจำยอมที่ต้องรับเอาค่านิยม, วัฒนธรรมตามกระแสของโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามความสลับซับซ้อนของพฤติกรรมมนุษย์การดำเนินชีวิตที่เห็นห่างจากการประพฤติปฏิบัติศีลธรรมจริยธรรม พฤติกรรมการ แสดงออกและเสรีภาพด้านอื่นๆ ของเด็กและเยาวชนไทยจึงก่อให้เกิดปัญหาตามมา”

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต), กรรมของคนไทย ทำกันไว้เอง, (นครปฐม : บริษัท จ. เจริญอินเตอร์พรีน (ประเทศไทย) จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑.

^๒ วีระ โรจน์พจนรัตน์, สรุปผลการดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๘-๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

จากปัญหาของสังคมต่างๆ โครงการพระสอนศีลธรรมภายในโรงเรียนของกรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้เริ่มมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ โดยรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม จำนวน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และในระดับอาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประมาณ ๖๐๐ รูป โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

๑. เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติ เข้าไปมีส่วนร่วมในการสั่งสอนให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอื่น ๆ

๒. เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

๓. เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

จากการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นพบว่าสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการยังมีความต้องการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในปีงบประมาณ ๒๕๔๘ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในบริบทที่เกี่ยวข้องทุกด้านจึงได้มีแนวคิดว่าจะขยายพระสอนศีลธรรมให้เข้าไปสอนในภายในโรงเรียน เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ และครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ ๑ ตำบล ต่อ ๑ พระสอนศีลธรรม โดยขยายเพิ่มขึ้นอีก ๔,๐๐๐ รูป เป็นการนำร่อง จึงได้เสนอของบประมาณงบกลางจากรัฐบาลเพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายของพระสอนศีลธรรม จำนวน ๔,๐๐๐ รูป รูปละ ๒,๐๐๐ บาทต่อเดือน เพื่อให้สาธารณชนทั่วประเทศเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ผู้เรียน ได้แก่ เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา จะเป็นผู้มีความรู้คุณธรรม ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๒^๑

จากความคาดหวังอย่างยิ่งของสังคม หวังให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนหรือในสถานศึกษาต่างๆจะทำให้นักเรียน นักศึกษา ได้รับการถ่ายทอดวิชาทางพุทธศาสนากับพระภิกษุสงฆ์โดยตรง และจำได้รับการอบรมบ่มนิสัยในเรื่องของกิริยามารยาท ความเคารพอ่อนน้อม และคุณความดีอย่างอื่นจากพระสงฆ์ก็จะทำให้เด็กได้รับการกล่อมเกลาจิตใจให้อ่อนโยนมีภูมิคุ้มกันที่

^๑ สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, สรุปผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๘-๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

เข้มแข็งขึ้นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม เพราะเห็นแบบอย่างที่ดีจากพระสงฆ์ซึ่งท่านก็เป็นที่เคารพศรัทธาของคนทั่วไปอยู่แล้วทำให้ลดปัญหาทางสังคมต่างๆลงได้ เช่น ปัญหาการก่อการทะเลาะวิวาท ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหานักเรียนประพฤติตนไม่เหมาะสมกับวัย ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น พระสงฆ์จึงต้องรับหน้าที่หลัก ในการเผยแผ่พระศาสนาและกล่อมเกลาคิดใจของเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้ คู่กับคุณธรรมเพื่อให้เยาวชนเหล่านี้ได้นำคุณธรรมและความรู้ที่ได้จากพระสอนศีลธรรมไปพัฒนาตนและสังคมรวมทั้งประเทศชาติให้พัฒนาในทางที่ดีและเจริญต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ตามทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงพระสอนศีลธรรมในภายในโรงเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมและการปรับปรุงในทัศนคติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีเป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมดีขึ้นและเป็นการกระตุ้นในการปรับปรุงการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจผู้วิจัย ได้มุ่งเน้นเพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร
๒. ด้านเทคนิคการสอน
๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
๕. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน
๖. ด้านการวัดผลและประเมินผล

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีโรงเรียนทั้งหมดในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีนี้จำนวน ๓๘ โรงเรียน (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข) และมีนักเรียนทั้งหมดจำนวน ๑๕,๐๓๘ คน

ผู้วิจัยเลือกศึกษา ๑๑ โรงเรียน และได้แบ่งขนาดโรงเรียนในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็น ๓ ขนาดโรงเรียน ดังนี้

๑. โรงเรียนขนาดที่ ๑ มีนักเรียนจำนวน ๑-๓๐๐ คน มีจำนวน ๕ โรงเรียน ได้แก่

ชื่อโรงเรียน	ชั้นประถมศึกษา	ชั้นประถมศึกษา	ชั้นประถมศึกษา	รวม (คน)
	ปีที่ ๔	ปีที่ ๕	ปีที่ ๖	
๑. โรงเรียนเรียนวัด ปราสาท	๖	๓	๘	๒๑
๒. โรงเรียนวัดฝาง	๒๐	๒๑	๒๑	๖๒
๓. โรงเรียนวัดพุฒิปรางค์ ปราโมทย์	๔๒	๔๕	๒๘	๑๑๕
๔. โรงเรียนสันติวัน	๒๕	๒๒	๔๑	๘๘
๕. โรงเรียนวัดโชติการาม	๑๕	๒๘	๑๗	๖๐
รวมจำนวนนักเรียนขนาดที่ ๑ ทั้งหมด ๕ โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน				๓๔๖

๒. โรงเรียนขนาดที่ ๒ มีนักเรียนจำนวน ๓๐๑-๑,๔๕๕ คน มีจำนวน ๕ โรงเรียน
ได้แก่

ชื่อโรงเรียน	ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๔	ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๕	ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๖	รวม (คน)
๑. โรงเรียน วัดบางระโหง	๒๒	๒๕	๒๔	๗๑
๒. โรงเรียนวัดทาง หลวงโพธิ์ทอง	๔๑	๔๖	๓๘	๑๒๕
๓. โรงเรียน วัดลานนาบุญ	๑๔๒	๑๔๕	๑๔๔	๔๓๑
๔. โรงเรียน วัดปากน้ำ	๕๗	๖๘	๗๕	๒๐๐
๕. โรงเรียน นครนนท์วิทยา ๑ วัดท้ายเมือง	๕๔	๕๖	๔๕	๑๕๕
รวมจำนวนนักเรียนขนาดที่ ๒ ทั้งหมด ๕ โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน				๕๘๖

๓. โรงเรียนขนาดที่ ๓ มีนักเรียนจำนวน ๑,๕๐๐ คนขึ้นไป มีจำนวน ๑ โรงเรียน
ได้แก่

ชื่อโรงเรียน	ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๔	ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๕	ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๖	รวม (คน)
๑.)โรงเรียน อนุราชประสิทธิ์	๓๕๑	๓๕๕	๓๗๒	๑,๐๗๘
รวมจำนวนนักเรียนขนาดที่ ๓ ทั้งหมด ๑ โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน				๑,๐๗๘

รวมเป็น ๑๑ โรงเรียนมีนักเรียนจำนวน ๒,๔๑๐ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยโดยมุ่งศึกษาเฉพาะ โรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำนวน ๑๑ โรงเรียน โดยแบ่งตามลำดับขนาดโรงเรียน ดังนี้

๑. โรงเรียนขนาดที่ ๑ ผู้วิจัยเลือกศึกษาจำนวน ๕ โรงเรียน ได้แก่

๑) โรงเรียนเรียนวัดปราสาท	๔) โรงเรียนสันติวัน
๒) โรงเรียนวัดฝาง	๕) โรงเรียนวัดโชติการาม
๓) โรงเรียนวัดพุฒิปรางค์ปราโมทย์	

๒. โรงเรียนขนาดที่ ๒ ผู้วิจัยเลือกศึกษาจำนวน ๕ โรงเรียน ได้แก่

๑.)โรงเรียนวัดบางระโหง	๔.)โรงเรียนวัดปากน้ำ
๒.)โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง	๕.)โรงเรียนนครนนท์วิทยา ๑ วัดท้ายเมือง
๓.)โรงเรียนวัดลานนาบุญ	

๓. โรงเรียนขนาดที่ ๓ ผู้วิจัยเลือกศึกษาจำนวน ๑ โรงเรียน ได้แก่

๑) โรงเรียนอนุราชประสิทธิ์

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ถึงเดือน ๓๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๔ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ข้อมูลเปรียบเทียบทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการพัฒนาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนมีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

๑.๕.๒ นักเรียนมีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

๑.๕.๓ นักเรียนมีชั้นเรียนต่างกัน มีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน

๑.๕.๔ นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีด้าน

๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ เพศ หมายถึง เพศชายและเพศหญิงของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ ๒ ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๒ อายุ หมายถึง อายุของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ ๒ ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๓ ชั้นเรียน หมายถึง ระดับชั้นเรียนของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ ๒ ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๔ ขนาดโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ ๒ ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๕ ทัศนคติของนักเรียน หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๖ นักเรียน หมายถึง นักเรียนชายหญิงระดับประถมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ ๒ ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๗ พระสอนศีลธรรม หมายถึง พระผู้ที่มีหน้าที่สอนศีลธรรมในรายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (พระพุทธศาสนา) หรือในรายวิชาอื่นในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๘ สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๘ เนื้อหาของหลักสูตร หมายถึง เนื้อหาสาระการเรียนการสอนในรายวิชาที่ พระสอนศีลธรรมได้สอนที่มีความเหมาะสม อ่านเข้าใจง่ายและน่าสนใจแก่นักเรียนในช่วงชั้นที่ ๒ ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๑๐ เทคนิคการสอน หมายถึง วิธีการรวมถึงรูปแบบการเรียนการสอน เช่นการ นำเข้าสู่บทเรียน การอธิบายยกตัวอย่าง การตั้งคำถามกระตุ้นผู้เรียน เป็นต้นความรู้ความสามารถในการใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๑๑ กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนในด้าน ต่างๆเช่น ด้านค่านิยม อภิปราย ด้านการศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ การสาธิต การจัด กิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น ในการเรียนการสอนของนักเรียนใน โรงเรียน ประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๑๒ สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สื่อการเรียนรู้รวมถึงเครื่องมือช่วยในการ ส่งเสริมการใช้สื่อตรงกับเนื้อหาของบทเรียน การใช้สื่อประกอบการบรรยาย การใช้สื่อที่ทันสมัย การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๑๓ สภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน หมายถึง สภาพแวดล้อมใน ห้องเรียน โรงเรียน แหล่งเรียนรู้รวมถึงพระสอนศีลธรรม ครูและนักเรียนที่อยู่รอบข้างที่มีผลต่อการ เรียนการสอน ของนักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๑๔ การวัดผลและประเมินผล หมายถึง แบบทดสอบ ข้อสอบการประเมินผล ความรู้ของนักเรียนด้านการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอ เมือง จังหวัดนนทบุรี

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้ทราบทัศนคติของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๒. ทำให้ทราบข้อเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนการสอนของ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๓. ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อเรื่อง ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

๒.๑.๑ ความหมายของทัศนคติ

๒.๑.๒ องค์ประกอบของทัศนคติ

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอน

๒.๒.๑ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร

๒.๒.๒ ด้านเทคนิคการสอน

๒.๒.๓ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๒.๒.๔ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

๒.๒.๕ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน

๒.๒.๖ ด้านการวัดผลและประเมินผล

๒.๓ ปัญหาและแนวทางการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรม

๒.๔.๑ ความเป็นมาของพระสอนศีลธรรม

๒.๔.๒ กระบวนการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ

๒.๕.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคตินี้ ได้มีผู้ที่เสนอแนวคิดและทฤษฎีไว้เป็นแนวทางในการศึกษามีอยู่มาก ผู้วิจัยได้เลือกนำมาศึกษาและเสนอเพียงบางเรื่องที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของทัศนคติ

Kretch และ Crutchfield ได้ให้ความหมายคำว่า “ทัศนคติ” หมายถึง ลักษณะของการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการอันหนึ่งอันเดียวกันของอารมณ์ แรงจูงใจ การรับรู้ รวมถึงความเข้าใจบุคคล^๑

สุชา จันทน์เอม กล่าวว่า ทัศนคติเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึก ตลอดจนท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปในทำนองที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้^๒

ประภาเพ็ญ สุวรรณ กล่าวว่า ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่มีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด มีคุณลักษณะของการประเมิน มีคุณภาพและความเข้ม มีความคงทน ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย มีความหมายแน่นอน และมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ความรู้สึก และประสบการณ์ทำงาน^๓

Good ได้ให้ความหมายทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจจะเป็นการยอมรับหรือปฏิเสธ ต่อสภาพการณ์บางอย่างในแต่ละอย่าง ต่อบุคคลในแต่ละบุคคลหรือสิ่งของในแต่ละอย่างเป็นความรู้สึกในทางที่เป็นบวกและลบ รวมถึงความรู้สึกกลางๆ ที่ทำให้บุคคลแสดงออกมาในรู้แบบของพฤติกรรมที่ถ่ายทอดมาจากจิตใจของบุคคลคนนั้น^๔

^๑ P. Kretch and R.S. Crutchfield, **Theory and Problems of Social Psychology**, (New York: McGraw-Hill Book Co., 1948), p. 152.

^๒ สุชา จันทน์เอม, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๒๔๒.

^๓ ประภาเพ็ญ สุวรรณ, **ทัศนคติ : การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**, (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๓.

^๔ Good, **Dictionary of Education**. (3rd) (New York: Mc Hill Book Company, 1973), p 43.

Hornby ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะคิด คือ วิธีการที่คุณคิดหรือรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และวิธีการที่ประพุดต่อใครหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณคิดหรือรู้สึกอย่างไร^๕

ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวว่า ทักษะคิด คือ คุณลักษณะที่มีความมั่นคงที่ต่อเนื่องในความคิดความรู้สึกและแนวทางในการปฏิบัติของพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือต่อความคิด ต่อบุคคลและต่อกลุ่มคน เป็นความรู้สึกที่แสดงต่อความประพุดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะที่มีความมั่นคงและต่อเนื่องในความรู้สึกต่อสิ่งๆนั้นหรือบุคคลนั้นๆในทางที่ดี^๖

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร ได้ให้ความหมายของทักษะคิดไว้ว่า ทักษะคิด คือ สภาวะความพร้อมทางจิตที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรมบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งของ สถานการณ์ต่างๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเป็นสภาวะความพร้อมทางจิตที่มีความพร้อมและตั้งอยู่นานพอสมควร^๗

ชูชีพ อ่อนโลกสูง ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะคิด คือ ความพร้อมที่จะตอบสนองหรือแสดงความรู้สึกต่อวัตถุ สิ่งของ สัมผัสอื่นๆ รวมถึงสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งความรู้สึกหรือการตอบสนองดังกล่าวอาจเป็นไปได้ด้วยชอบหรือไม่ชอบก็ได้^๘

อดุลย์ จาตุรงค์กุล กล่าวว่า ทักษะคิดเกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางความรู้สึกที่อยู่ภายใน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มในทางใดทางหนึ่งของบุคคล เช่น การแสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพียงแง่คิดของบุคคลหนึ่งๆ ทั้งแง่คิดและแนวโน้มดังกล่าวสามารถแสดงให้เห็นถึงความคิด ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาได้ผ่านไปนานๆ เนื่องจาก

^๕ Hornby, “Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English”, (Publisher: Oxford University Press, 2010), p62.

^๖ ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๕), หน้า ๒๒.

^๗ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, “จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ”, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๘.

^๘ ชูชีพ อ่อนโลกสูง, “จิตวิทยาการศึกษา”, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๔๔.

ทัศนคติเป็นกระบวนการทางจิตวิทยา เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ จึงไม่สามารถสังเกตให้เห็นโดยตรง แต่ต้องสังเกตได้จากสิ่งที่พูดหรือแสดงออกด้วยการกระทำ^๕

Gibson ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ ตัวที่ตัดสินพฤติกรรมเป็นความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบ เป็นสภาวะจิตใจในการพร้อมที่จะส่งผลกระทบต่อการตอบสนองของบุคคลนั้นๆ ต่อบุคคลอื่นๆ ต่อวัตถุสิ่งของหรือเหตุการณ์ โดยที่ทัศนคตินี้สามารถเรียนรู้หรือจัดการได้โดยบุคคลนั้นใช้ประสบการณ์^{๑๐}

ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวไว้ว่า ทัศนคติเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกที่ชอบหรือไม่ชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ หลังจากได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นๆ แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกถึงความพอใจ ความเห็นด้วยความชอบและให้การสนับสนุน เป็นต้น ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกถึงความไม่พึงพอใจ ความไม่เห็นด้วย ความไม่ชอบและไม่ให้การสนับสนุน เป็นต้น และความรู้สึกที่เป็นกลางคือไม่มีความรู้สึกใดๆ โดยบุคคลจะแสดงออกทางด้านความรู้สึกทางพฤติกรรม แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้จากการกล่าวคำพูดสนับสนุน การแสดงออกทางหน้าตาหรือท่าทางที่บ่งบอกถึงความรู้สึกที่พึงพอใจและพฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้ชอบหรือไม่ชอบก็ไม่แสดงออกหรือจะเป็นความรู้สึกกลางๆก็ไม่แสดงออกถ้าเป็นเป็นพฤติกรรมภายใน^{๑๑}

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกภายในจิตใจที่สามารถแสดงออกมาทางด้านพฤติกรรมและเป็นความรู้สึกในทางบวกและทางลบรวมถึงความรู้สึกกลางๆ ทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนมีอยู่ในตัวเองและแสดงออกมาต่อวัตถุบุคคลหรือกลุ่มบุคคลรวมถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่ได้พบเห็นหรือประสบพบเจอด้วยตนเอง ทัศนคติจึงเป็นตัวตัดสินความรู้สึกภายในจิตใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้แสดงออกมาทางด้านพฤติกรรมภายนอกผ่านประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายที่มีต่อเหตุการณ์หรือ

^๕ อุดลย์ จาตุรงค์กุล, พฤติกรรมผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๐.

^{๑๐} Gibson, “**Organization Behavior, Structure, Processes**”, (The McGraw-Hill Companies, Inc,2000), p.102.

^{๑๑} ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาอุตสาหกรรม, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕.

สถานการณ์รวมถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ได้สัมผัส เป็นลักษณะที่มั่นคงและต่อเนื่องต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่บุคคลนั้นได้สัมผัสมา ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าบุคคลนั้นรู้สึกอย่างไร

๒.๑.๒ องค์ประกอบของทัศนคติ

ธีระพร อูวรรณโณ ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของทัศนคติ ไว้ว่า มีผู้เสนอความคิดเกี่ยวกับทัศนคติไว้ ๓ แบบ คือทัศนคติแบบ ๓ องค์ประกอบ ทัศนคติแบบ ๒ องค์ประกอบ และ ทัศนคติแบบ ๑ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. ทัศนคติแบบมี ๓ องค์ประกอบ ได้แก่

๑) องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component) ประกอบด้วย ความเชื่อ ความรู้ ความคิดและความคิดเห็น

๒) องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกชอบ-ไม่ชอบหรือทำทางที่ดี-ไม่ดี

๓) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติ มีนักจิตวิทยาที่สนับสนุนการแบ่งทัศนคติออกเป็น ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ Kretch, Crutchfield, Pallachey และ Triandis.

๒. ทัศนคติแบบมี ๒ องค์ประกอบ ได้แก่

๑) องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognitive Component)

๒) องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) ได้มีนักจิตวิทยาที่สนับสนุนทัศนคติ ๒ องค์ประกอบ ได้แก่ Katz และ Rosenberg.

๓. ทัศนคติแบบมี ๑ องค์ประกอบ ได้แก่

๑) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral) หมายถึง แนวโน้มหรือความตั้งใจของคนที่จะแสดงบางสิ่งบางอย่างหรือการกระทำบางสิ่งบางอย่างต่อคนใดคนหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางใดทางหนึ่ง เช่น เป็นศัตรูก็จะก้าวร้าวด้วยแต่ถ้าเป็นมิตรก็就会有ความอบอุ่น เป็นต้น โดยที่ความตั้งใจนี้อาจจะถูกวัด หรือประเมินออกมาได้ จากการพิจารณาองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรมของทัศนคติ^{๑๒}

^{๑๒} ธีระพร อูวรรณโณ, “การวัดทัศนคติ : ปัญหาในการใช้เพื่อทำนายพฤติกรรม”, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดบุ๊คส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๒.

กิติมา สุรสนธิ ได้กล่าวเกี่ยวกับทัศนคติต่อผู้ส่งสาร ไว้ว่า ทัศนคติต่อผู้ส่งสาร หมายถึง ความรู้สึกในทางดีและไม่ดีต่อผู้ส่งสารของผู้รับสาร ซึ่งส่วนใหญ่บุคคลมักจะมี ความประทับใจ ชื่นชมต่อผู้ส่งสารในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอุปนิสัย รูปร่างหน้าตาคนมีชื่อเสียงหรือคนมีความรู้ในเรื่องนั้นๆ ทำให้ผู้รับสารมักจะประเมินผู้รับสารก่อนว่า เป็นใคร สังกัดอยู่หน่วยงานใด มีชื่อเสียงระดับใด ความรู้สึกเหล่านี้ทำให้ผู้ส่งสารมีความสนใจ มีความกระตือรือร้น ในการที่จะรับ ข่าวสารจากผู้รับสาร หากผู้รับสารมีความรู้สึกไม่ดีต่อผู้ส่งสาร ผู้รับสารก็จะไม่สนใจ หลีกเลี้ยงที่จะรับข่าวสารจากผู้ส่งสาร ซึ่งทำให้การสื่อสารอาจไม่เกิดขึ้นหรือไม่ประสบผลสำเร็จ จะทำให้เกิด ความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้ส่งสารหรือผู้รับสารได้^{๑๑}

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ทัศนคติ คือ ความรู้สึกที่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคลหรือสิ่งของ ซึ่งอาจจะเป็นความรู้สึกชอบ ไม่ชอบหรือเป็นความรู้สึกเฉยๆ คือเป็นความรู้สึกที่ไม่แสดงออกมาทางร่างกายหรือคำพูด และทัศนคตินั้นสามารถแบ่งออกเป็น ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ ทัศนคติด้านปัญญา ด้านอารมณ์ และด้าน พฤติกรรม ทัศนคติแบบมี ๒ องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านปัญญา และด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทัศนคติ แบบมี ๑ องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านพฤติกรรมโดยภาพรวมแล้วทัศนคติเป็นความรู้สึกที่พิสูจน์ไม่ได้ เพราะเป็นความรู้สึกภายในและจะแสดงออกมาได้ด้วยแสดงท่าทางและการพูดจาโดยเป็นการแสดง ออกมาของบุคคลใดบุคคลหนึ่งต่อสิ่งของหรือวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งหรือต่อบุคคลและกลุ่มบุคคล ใดบุคคลหนึ่งที่อยู่รอบข้าง

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) การจัดการเรียนการสอน ตามหลัก พระพุทธศาสนาโดยนำหลักธรรมมาประยุกต์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

๑. ทุกข์ รู้ว่าปัญหาคืออะไร
๒. สมุทัย รู้ว่าสาเหตุของปัญหาคืออะไร

^{๑๑} กิติมา สุรสนธิ, ความรู้ทางการสื่อสาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๕๗.

๓. นิโรธ รู้ว่าภาวะหมดปัญหาที่ต้องการคืออะไร ตนต้องการหรือควรต้องการอะไร

๔. มรรค รู้ว่าวิธีการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร^{๑๔}

หลักไตรสิกขา ในพระพุทธศาสนา เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญา เรียกทั่วไปว่าหลัก สีล สมาธิ ปัญญา

๑. สีล การฝึกหัดอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริต ทางกาย วาจา และอาชีพะ

๒. สมาธิ การฝึกหัดอบรมทางใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพและสมรรถภาพของจิต

๓. ปัญญา การศึกษาอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง^{๑๕}

ทิสนา แคมมณี ได้กล่าวไว้ว่า หลักการจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น ๓ หมวด โดยใช้บทบาทการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของครูและผู้เรียน และจุดเน้นอันเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นเกณฑ์ในการจัดหมวดหมู่ ซึ่งสามารถจัดได้ดังนี้

๑. หลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher – Centered Instruction)

๑) การจัดการเรียนการสอนทางตรง (Direct Instruction)

(๑) การจัดการเรียนการสอนทางตรงแบบใช้ผลการวิจัย (Research – Based Direct Instruction)

(๒) การจัดการเรียนการสอนทางตรงแบบใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory – Based Direct Instruction)

๒. หลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student – Centered Instruction)

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐๔.

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๗.

๑) แบบเน้นผู้เรียน

(๑) การจัดการเรียนการสอนตามเอกัตภาพ (Individualized Instruction)

(๒) การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนนำตนเอง (Self-Directed Learning)

๒) แบบเน้นความรู้ ความสามารถ

(๑) การจัดการเรียนรู้แบบรู้จริง (Mastery Learning)

(๒) การจัดการเรียนการสอนรับประกันผล (Verification Teaching)

(๓) การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นมโนทัศน์ (Concept - Based

Instruction)

๓) แบบเน้นประสบการณ์

(๑) การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

(๒) การจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service Learning)

(๓) การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)

๔) แบบเน้นปัญหา

(๑) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based

Instruction)

(๒) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นหลัก (Project Based

Instruction)

๕.) แบบเน้นทักษะกระบวนการ

(๑) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบสอบ

(Inquiry Based Instruction)

(๒) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด

(Thinking Process - Oriented Instruction)

(๓) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม

(Group Process - Oriented Instruction)

(๔) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

(Self - Learning Process Instruction)

๖) แบบเน้นการบูรณาการ

๓. หลักการจัดการเรียนการสอนโดยไม่มีครู (Instruction Without Teacher)

๑) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม

(Programmed Instruction)

๒) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

(Computer - Assisted Instruction)

๓) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เครือข่ายเวิลด์ไวด์เว็บ

(Web - Based Instruction)

หลักการและแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับความนิยมเน้นไปทางด้าน การจัดการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ครูควรเลือกหลักการและวิธีการที่ เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาและวัตถุประสงค์^{๑๖}

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้ให้ข้อเสนอแนะในด้านการจัดการเรียนการสอนไว้ ว่า “การสร้างปัญญาวิธีให้กับเด็กรุ่นใหม่เพื่อให้เติบโตเป็นผู้นำทางปัญญาได้นั้น จำเป็นต้องมีการ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อให้เด็กอยากเรียนรู้ เอื้อให้เด็กคิดสร้างสรรค์และประยุกต์ใช้ความรู้ และเนื่องจากในอนาคต สื่อมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะเข้ามามีบทบาทสำคัญใน ชีวิตประจำวันของมนุษย์ เด็กจะได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้มากมาย เด็กจึงควรได้รับการชี้แนะและ สอนให้รู้จักพิจารณา วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี เลือกรับเอาแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต ต่อสังคม และประเทศชาติ^{๑๗}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตาม หลักแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ครูผู้สอนต้องคัดสรรเลือกนำมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้

๑. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

๑) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๒) จัดประสบการณ์ตรงที่สอดคล้องกับผู้เรียน โดยคำนึงความแตกต่างระหว่าง

บุคคล

^{๑๖} ทิศนา แคมมณี, ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทด้านอุตสาหกรรมพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๐-๑๑๒, ๑๕๕.

^{๑๗} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ อังโนทิสนา แคมมณี, ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, หน้า ๑๑๐-๑๑๒.

- ๓) เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้อง ดีงาม
- ๔) จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ
- ๕) ให้ผู้เรียนได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ซึ่งกันและกัน

๒. กระบวนการสร้างความรู้

- ๑) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ
- ๒) ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ และประสบการณ์ด้วยตนเอง
- ๓) ครูเป็นผู้จัดโอกาส บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อให้

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

๓. กระบวนการคิด

- ๑) จัดสภาพแวดล้อม และสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการคิด
- ๒) ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรง

เมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

- ๓) ใช้รูปแบบ วิธีการสอน หรือเทคนิคการสอนต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด
- ๔) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และเกิดกระบวนการคิดต่างๆ

ความคิด

ตามความเหมาะสม

๔. กระบวนการทางสังคม

- ๑.) ให้โอกาสผู้เรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำ
- ๒) มุ่งจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความเป็นอันหนึ่งอัน

กิจกรรมร่วมกัน

เดียวกัน

๓) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพของชุมชน ผลกระทบของสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

๕. กระบวนการแก้ปัญหา

- ๑) ขึ้นกำหนดปัญหา ผู้เรียนต้องเข้าใจปัญหา และวิเคราะห์ปัญหา
- ๒) ขึ้นวางแผนแก้ปัญหา ประกอบด้วย การตั้งสมมติฐาน การกำหนดวิธีการ

ทดลองหรือวิธีการตรวจสอบ และการประเมินผลการแก้ปัญหา

๓) ขั้นตอนการแก้ปัญหา ผู้เรียนลงมือแก้ปัญหา และประเมินผลว่าวิธีการแก้ปัญหาและผลที่ได้เป็นอย่างไร

๔) ขั้นตอนตรวจสอบการแก้ปัญหา เป็นการประเมินภาพรวมในการแก้ปัญหาทั้งด้านวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ รวมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้

๖. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

๑) การกระตุ้นแนะนำเรื่องที่จะเรียน โดยใช้ประสบการณ์ หรือกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เข้าใจให้ผู้เรียนอยากเห็น อยากเรียนรู้

๒) ให้ผู้เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์เดิม และแสวงหาความรู้ใหม่ ตามธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

๓) การฝึกปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญมากยิ่งขึ้น

๔) การนำข้อค้นพบในการปฏิบัติไปใช้ในสถานการณ์อื่น

๗. กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

๑) การศึกษา และวิเคราะห์ภาระ และ โครงสร้างของงาน

๒) การวางแผนปฏิบัติงาน

๓) การลงมือปฏิบัติ

(๑) ครูผู้สอนให้คำแนะนำ และสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง

(๒) ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน

(๓) ผู้เรียนฝึกฝนทักษะความชำนาญ

๔) ขั้นตอนประเมินผลงาน ปรับปรุงชิ้นงาน

๘. กระบวนการจัดการ

๑) การวางแผน วิเคราะห์ ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๒) การปฏิบัติงาน ประสานงาน ทำงานเป็นระบบตามแผน

๓) การติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงและสรุปผลงาน

๙. กระบวนการวิจัย

๑) เลือกระดับปัญหา ครูผู้สอนจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในประเด็นต่างๆ

๒) การนิยามปัญหา ผู้เรียนร่วมกันพิจารณาประเด็นปัญหาที่เลือกไว้แล้วให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓) การพัฒนาวิสัยทัศน์ ผู้เรียนร่วมกันกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ปัญหา โดยใช้วิสัยทัศน์เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน

๔) ลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนร่วมกันดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้

๕) ตรวจสอบผลการเปลี่ยนแปลง

๖) สรุปและประเมินผล ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียนทั้งหมดและตรวจสอบการจัดการเรียนรู้ว่าบรรลุตามจุดประสงค์เพียงใด

๑๐. กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

๑) ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเอง

๒) เลือกระบวนการให้สอดคล้องกับเนื้อหา รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

๓) ส่งเสริม ช่วยเหลือผู้เรียนในการใช้รูปแบบวิธีการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

๑๑. กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

๑) มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

๒) กำหนดจุดเน้นการเรียนรู้ด้านพฤติกรรม ความรู้สึก ความคิด

๓) จัดกิจกรรมที่หลากหลาย พัฒนาความคิด จิตสำนึก ความรู้สึกที่ดีงาม

๔) จัดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่อบอุ่น มีความเอื้ออาทรและสมานฉันท์ กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

๕) บุคลิกภาพของครูผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีเหมาะสมกับการสอน คุณธรรมเข้มแข็งแจ่มใส แต่งกายสมสมัย สมวัย และเหมาะกับกาลเทศะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี^{๑๔}

สุราษฎร์ พรหมจันทร์ กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนนั้น มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวรให้แก่ผู้เรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียนเอง ครูเป็นแต่เพียงผู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นเท่านั้น การเรียนการสอนจึง

^{๑๔} กระทรวงศึกษาธิการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒.

เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในกระบวนการทางการศึกษาในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยที่ผู้สอนจะต้องเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนของผู้เรียนให้มาก^{๑๕}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวถึงการเรียนการสอนว่า หมายถึงกิจกรรมในการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น รวมทั้งความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำแก่ผู้เรียนในด้านต่างๆ รวมทั้งการให้กำลังใจ ให้ความรักและความเอาใจใส่ด้วย^{๑๖}

นวลจิตต์ เขาวงกตพิงส์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน คือการจัดการบรรยากาศ กิจกรรม สื่อ สถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยมีครูและผู้เรียนมีส่วนร่วมช่วยกันในการจัดการเรียนการสอน เพราะการจัดการเรียนการสอนเป็นการร่วมมือกันในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน^{๑๗}

สุมิตร คุณานุกร ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน คือกระบวนการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ^{๑๘}

สุพิศ ทองมาก กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การสอน มีการจัดระบบกระบวนการเรียนการสอน มีกิจกรรม และกำหนดแผนงานส่งเสริมการเรียนการสอน โดยมีผู้สอนและผู้เรียน^{๑๙}

^{๑๕} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, เอกสารประกอบการสอนวิชายุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐, หน้า ๑๕.

^{๑๖} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๕๓.

^{๑๗} นวลจิตต์ เขาวงกตพิงส์, ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระ, ๒๕๔๕, หน้า ๑๐.

^{๑๘} สุมิตร คุณานุกร, การบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๗.

^{๑๙} สุพิศ ทองมาก, หลักการสอน, เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สำนักส่งเสริมวิชาการสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๖, หน้า ๖.

อภิชัย กุลชา ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า เป็นกระบวนการที่อาจารย์ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความสามารถเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนการสอน การเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาในด้านวิชาการ^{๒๔}

พระมหาบุญชัย ปกสุตรเมธี (จูแวน) ได้สรุปว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การเตรียมการสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างบรรยากาศในสำนักเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่างๆ^{๒๕}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา นั้นต้องจัดให้เป็นเพื่อสนองต่อความต้องการของมนุษย์ให้ได้ ตรงนี้เป็นจุดที่สำคัญที่สุด คือพัฒนาความต้องการใหม่แต่ก่อนนี้มนุษย์มีความต้องการอย่างเดียว คือต้องการเสพต่อมาพอรู้จักเรียนรู้ก็เกิดความต้องการความรู้ซึ่งเรียกว่าใฝ่รู้ เมื่อมีความต้องการก็ต้องสนองพอสนองความต้องการ ได้เกิดความสุขเมื่อสนองความต้องการรู้ คือสนองความใฝ่รู้และเกิดความสุขจากการเรียนรู้ นี่คือกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการสนองความใฝ่ศึกษาที่มีความสุขจากการสนองความใฝ่รู้^{๒๖}

สันต์ ธรรมบำรุง ได้กล่าวว่าการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้น เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนโดยตรงจะเป็นผู้จัด เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีการช่วยเหลือสังคมไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้คนในสังคม ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวมีด้วยกัน ๑๐ประการ ดังนี้

^{๒๔} อภิชัย กุลชา, อ้างถึงใน พระมหาบุญชัย ปกสุตรเมธี (จูแวน), “ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาณีพนธ์ กศ.ม.**, (การบริหารการศึกษา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

^{๒๕} พระมหาบุญชัย ปกสุตรเมธี (จูแวน), “ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาณีพนธ์ กศ.ม.**, (การบริหารการศึกษา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

^{๒๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๖๒.

๑. การเตรียมตัวนักเรียนก่อนเรียน (Pre-learning preparation) นักเรียนต้องมีพฤติกรรมพื้นฐานที่จำเป็นก่อนที่จะเรียนสิ่งใหม่ๆ เช่น

๑.) พฤติกรรมการเรียนรู้เดิมจะช่วยส่งเสริมหรือถ่วงการเรียนรู้เรื่องใหม่

๒.) ให้นักเรียนรู้เรื่องต่าง ตอนต้นบทเรียนใหม่

๓.) ให้นักเรียนทราบเป้าหมายของบทเรียนใหม่

๒. การจูงใจ (Motivation)

๑.) ให้เห็นคุณค่าของการมีความสามารถมีความรู้ในบทเรียนใหม่อาจให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายด้วยกันได้

๒.) เลือกเนื้อหาวิชาที่นักเรียนสนใจหรือให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือก

๓.) ทำให้ภารกิจในการเรียนเป็นสิ่งชั่วขณะเดียวกันนักเรียนเกิดความมั่นใจว่าตนสามารถทำได้

๔.) ชักจูงให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน

๓. การให้แบบอย่างหรือให้เห็นผลงานที่ต้องการให้นักเรียนทำเมื่อเรียนจบบทเรียน (Providing a model of performance)

๑.) ให้เห็นตัวอย่างที่จะให้นักเรียนปฏิบัติเมื่อจบบทเรียน

๒.) การเลียนแบบเป็นวิธีหนึ่งที่ได้ผลมาก ในการที่คนเราจะได้นวนความคิดใหม่

๔. การให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียน (Active responding)

๑) เริ่มต้นบทเรียนจากการฟังหรือสังเกตผู้อื่นทำกิจกรรมแต่สิ่งที่นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ต่อเมื่อกระทำกิจกรรมเอง

๒) การฟังและการอ่านจะบังเกิดผลดี เมื่อครูใช้คำถามให้นักเรียนตอบนักเรียนสามารถทบทวนสิ่งที่อ่านได้ไม่ต้องคู่มือ

๓) การเร็ว และการตอบสนองจะต้องสัมพันธ์กับเป้าหมายที่กำหนดไว้

๕. การแนะแนวทางนักเรียน (Guidance)

๑) การแนะแนวทางชี้ให้เห็นช่องทางที่จะทำได้สำเร็จแก่นักเรียน

๒) พยายามจดสิ่งที่ช่วยทำที่ละเล็กทีละน้อยจนให้นักเรียนเรียนหรือทำเองได้

๖. การฝึกฝนฝึกหัด (Practice)

๑) ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกฝนมีโอกาสทำแบบฝึกหัดบ่อยๆ จนเกิดพฤติกรรมในการเรียนรู้ใหม่

๒) เกิดการรักษาความรู้ทักษะเดิมของผู้เรียนจำเป็นต้องให้มีโอกาสฝึกฝนบ้างจึงจะรักษาให้คงรูปอยู่ได้

๓) การฝึกซ้ำๆ อย่างที่เรียกว่า Over-learning จะช่วยทรงความรู้และทักษะเดิมได้ดี

๔) การฝึกหลังจากได้เกิดการเรียนรู้ขั้นแรกเป็นระยะที่ถือว่าเป็นการฝึกที่ได้ผล

๕) การฝึกฝนที่จะได้ผลขึ้นอยู่กับลักษณะพฤติกรรมนั้นว่า มีส่วนละม้ายคล้ายกับพฤติกรรมที่จะให้ผู้เรียนได้มีพฤติกรรมที่ประสงค์เมื่อจบบทเรียนนั้นๆ

๗. การรู้ผลของตนเอง (Knowledge of results)

๑) ผู้เรียนควรจะทราบผลการเรียนของตนเองเสมอคำตอบถูกหรือผิด

๒) การรู้ผลการเรียนของตนเป็นรางวัลในผลสำเร็จ จะทำให้ผู้เรียนย้ำพฤติกรรมนั้นๆ มากยิ่งขึ้น มานะทำให้ดียิ่งขึ้น

๓) หากทำได้พยายามให้นักเรียนรู้ผลคำตอบได้เร็วที่สุด

๔) ผู้เรียนควรรู้เกณฑ์การตัดสินพิจารณาความถูกต้องของคำตอบของตน

๕) เมื่อผู้เรียนรู้คำตอบของตนถูกต้องแล้วไม่จำเป็นจะต้องบอกซ้ำอีก ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองยิ่งขึ้น

๖) เมื่อผู้เรียนทำคำตอบผิดควรพยายามให้ตรวจสอบเองแนะให้แก้ไขเอง

๘. การจัดทำลำดับขั้นของสิ่งที่เรียน (Gradually Sequences)

๑) การจัดลำดับเนื้อหาวิชาจากง่ายไปยาก หรือไม่ซับซ้อนไปหาสิ่งที่ซับซ้อน

๒) ขั้นตอนการเรียนแต่ละขั้นจะต้องช่วยให้ผู้เรียนก้าวถัดไปได้พอเหมาะไม่ง่ายหรือยากจนเกินไปจะทำให้เด็กเบื่อหน่าย

๓) การลำดับขั้นตอนต่างๆ ควรสัมพันธ์กับการพิจารณาแยกแยะเป้าหมาย และการฝึกแต่ละขั้นตอนควรกำหนดสิ่งเร้ากระตุ้นให้นักเรียนตอบ

๔) ครูควรกำหนดคำถามต้องการให้รู้อะไร เกิดทักษะใดก่อนที่จะสามารถลงมือปฏิบัติหรือทำกิจกรรมก่อนจบการเรียนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

๕) จากคำถามต้นๆ ย่อมจะช่วยชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายลำดับต่อไปควรเป็นอะไร

๖) ด้วยวิธีการตั้งคำถามเป็นขั้นๆ สืบเนื่องกันจะช่วยทำให้ครูสามารถบอกได้ว่านักเรียนควรมีพื้นฐานอย่างไรก่อนจะเรียนบทต่อไป

๗) ครูควรตั้งคำถามย้อนกลับจากเป้าหมายสุดท้ายสู่เป้าหมายแต่ละตอน จะทำให้ทราบว่านักเรียนขาดความรู้ทักษะตอนใดจะได้ช่วยเหลือ

๘) ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนจัดลำดับขั้นของตนเอง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ชัดเจน จะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนปรับปรุงการจัดลำดับขั้นสอนได้ดีขึ้น

๕. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences)

๑) ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ตามอัตราเร่งที่แตกต่างกัน ฉะนั้นการจัดการเรียนควรให้ผู้เรียนแต่ละคนก้าวหน้าตามสัดส่วน

๒) นักเรียนบางคนจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนมากพอก่อนที่จะเกิดความคิดรวบยอดได้ทันทีทันใดก็มี

๑๐. การสอนของครู (Classroom Teaching Performance)

๑) ทักษะของครูในการสร้างความสนใจ เช่น การนำอธิบายชี้ช่องทาง ย้ำ และการควบคุมห้องเรียนแตกต่างกัน ได้รับผลสำเร็จไม่เหมือนกัน และเป็นที่น่าเสียดายที่ทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งที่สอนหรือถ่ายทอดกันได้ยากที่สุด

๒) จากผลวิเคราะห์องค์ประกอบของทักษะของครูผู้สอน จะทำได้ง่ายขึ้น โดยเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนการสอน

๓. วิธีสอนที่ครูมักใช้กันมากมี ดังนี้

- การบรรยาย
- การอภิปราย
- การท่องจำ
- การสาธิต
- การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป
- การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา^{๒๗}

^{๒๗} สัน ธรรมบำรุง, หลักการนิเทศการสอนวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาเขตกรณ, (เพชรบุรี : สำนักพิมพ์ คอมแพคท์ พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๓๖-๔๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงลีลาการสอนของพระพุทธเจ้าว่าการสอนของพระพุทธเจ้า แต่ครั้งจะดำเนินไปจนถึงผลสำเร็จโดยมีคุณลักษณะที่เรียกว่าเป็นลีลาการสอน ๔ อย่าง ดังนี้

๑. สันทสสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไปคูให้เห็นกับตา
 ๒. สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ
 ๓. สมุตเตชนา ระวังใจให้แก่วก้าบังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขันมั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นและย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก

๔. สัมปหังสนา ชโลมใจให้ชุ่มชื่น ระวัง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวังเพราะมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะพึงได้จากการปฏิบัติ

อาจผูกเป็นคำสั้นๆ ได้ว่าแจ่มแจ้ง จูงใจ กล้าหาญ ระวัง หรือ ชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน^{๒๘}

บรรเทา กิตติศักดิ์ ได้เสนอวิธีสอนที่ยึดถือ คือ สมาริ ปัญญา เป็นแนวทางปฏิบัติ โดยผู้เรียนมี ศิลสิกขา คือ สारวมกาย วาจา ใจ ให้ถูกต้องอยู่ในองค์ศีล มีจิตสิกขา คือ ฝึกจิตให้สงบมั่นคงผ่องใส ระวังกิเลสเมื่อจิตมั่นคง เป็นจิตที่ฝึกดีแล้วก็ป็นจิตอันควรแก่การงานที่พิจารณาธรรมได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง ปัญญาสิกขา คือ การพิจารณาร่างกาย ความรู้สึกนึกคิดในขณะที่มี สมาริ

การสอนด้วยกระบวนการไตรสิกขา เป็นการสอนให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง พิจารณาปัญหาต่างๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดความเจริญ ความเสื่อม และอุปสรรคสนับสนุน หรือแก้ไขความเสื่อมนั้น ให้เห็นสภาพความเป็นจริงด้วยตนเองปัญญาที่เกิดขึ้นจากการเรียนด้วยกระบวนการไตรสิกขานั้น เป็นปัญญา หรือความรู้สึกจากการเห็นสภาพธรรมด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะนำผลการเรียนรู้นั้นมาปฏิบัติโดยเฉพาะการฝึกให้มีสติ สारวมกาย วาจา ใจ^{๒๙}

^{๒๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๖.

^{๒๙} บรรเทา กิตติศักดิ์, **แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย, อ่างโน นางสาวสุกัญญา เหมือนโพธิ์, ประสิทธิผลการบริหารจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๔๐-๔๑.**

ศาสตราจารย์ บัณฑิต ได้ริเริ่มกระบวนการสอนแบบการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔ อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค มาใช้เป็นกระบวนการแก้ปัญหา โดยใช้ควบคู่กับแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า “กิจในอริยสัจ ๔” อันประกอบด้วย ปริญา (การกำหนดรู้) ปหานะ (การละ) สัจฉิกิริยา (การทำให้แจ้ง) และภาวนา (การเจริญหรือการลงมือปฏิบัติ) จากหลักทั้งสองท่านได้เสนอแนะการสอนกระบวนการแก้ปัญหาไว้เป็นขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นกำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) คือ การให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข
๒. ขั้นตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและตั้งสมมติฐาน
 ๑. ขั้นทดสอบและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) คือ การให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการทดลองเพื่อพิสูจน์สมมติฐานและเก็บรวบรวมข้อมูล
 ๔. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) คือ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุป^{๑๐}

ประเวศ วะสี ได้เสนอกระบวนการทางปัญญา ซึ่งควรฝึกฝนให้แก่ผู้เรียนประกอบด้วยขั้นตอน ๑๐ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ฝึกสังเกตให้ผู้เรียนมีโอกาสสังเกตสิ่งต่างๆ ให้มาก ให้รู้จักสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว
๒. ฝึกบันทึก ให้ผู้เรียนสังเกตสิ่งของๆ และจดบันทึกรายละเอียดที่สังเกตเห็น
๓. ฝึกการนำเสนอต่อที่ประชุม เมื่อผู้เรียนได้ไปสังเกตหรือทำอะไรหรือเรียนรู้อะไรมาให้ฝึกนำเสนอเรื่องนั้นต่อที่ประชุม
๔. ฝึกการฟัง การฟังผู้อื่นช่วยให้ได้ความรู้มาก ผู้เรียนจึงควรได้รับการฝึกให้เป็นผู้ฟังที่ดี
๕. ฝึกปุจฉา-วิสัชนา ให้ผู้เรียนฝึกการถาม-ตอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความแจ่มแจ้งในเรื่องที่ศึกษา รวมทั้งได้ฝึกการใช้เหตุผล การวิเคราะห์และการสังเคราะห์
๖. ฝึกตั้งสมมติฐานและตั้งคำถาม ให้ผู้เรียนฝึกคิดและตั้งคำถามเพราะคำถามเป็นเครื่องมือสำคัญในการได้มาซึ่งความรู้ ต่อไปจึงให้ผู้เรียนฝึกตั้งสมมติฐานและหาคำตอบ

^{๑๐} ศาสตราจารย์ บัณฑิต, กระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔, อังใน ทิศนา ขัมมณี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๘-๑๐๙.

๑๗. ฝึกการค้นหาคำตอบ เมื่อมีคำถามและสมมติฐานแล้ว ควรให้ผู้เรียนฝึกค้นหาคำตอบจากแหล่งต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา อินเทอร์เน็ต หรือไปสอบถามจากผู้รู้ เป็นต้น

๑๘. ฝึกการวิจัย การวิจัยเป็นกระบวนการหาคำตอบที่จะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ใหม่

๑๙. ฝึกเชื่อมโยงบูรณาการ บูรณาการให้เห็นความเป็นทั้งหมด และเห็นตัวเองเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรมาแล้ว ควรให้ผู้เรียนเชื่อมโยงให้เห็นความเป็นทั้งหมดว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรมาบ้างแล้ว เป็นการปูพื้นฐานที่ดีให้กับผู้เรียนในการเรียนรู้ในส่วนต่อไป

๒๐. ฝึกการเขียนเรียงเรียงทางวิชาการ หลังจากที่ได้เรียนรู้เรื่องใดแล้วควรให้ผู้เรียน ฝึกเรียบเรียงความรู้ที่ได้ การเรียบเรียงจะช่วยให้ความคิดประณีตขึ้นและเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้อื่นในวงกว้างออกไป^{๓๐}

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยที่ผู้สอนได้จัดประสบการณ์ในด้านการศึกษาต่างๆ ให้กับผู้เรียน เช่น การจัดวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างบรรยากาศในสถานที่เรียนและการใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การเรียนการสอนเป็นความร่วมมือกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนที่จะทำร่วมกันและการเรียนการสอนจึงเป็นกระบวนการหลักในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมและคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนและเป็นการช่วยส่งเสริมประสบการณ์สอนให้กับผู้สอนให้มีประสบการณ์ในการสอนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนนั้นประกอบด้วย

๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร
๒. ด้านเทคนิคการสอน
๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน
๕. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน
๖. ด้านการวัดผลและประเมินผล

^{๓๐} ประเวศ วะสี, กระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔, อังใน ทิศนา ขัมมณี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๘-๑๐๙.

๒.๒.๑ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร

ในส่วนของด้านเนื้อหาของหลักสูตรการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมนั้น ได้มีผู้ให้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ดังนี้

อาภรณ์ ใจเที่ยง ได้เสนอแนวคิดที่ว่า เนื้อหาสาระที่จะนำมาสอน ในการเลือก เนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับความสามารถของผู้เรียน และให้มีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน ถ้าหากเนื้อหาสาระที่นำมาสอนมีความง่ายเกินไป ผู้เรียนก็จะไม่เกิดการเรียนรู้แต่อย่างใด แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าหากเนื้อหาที่นำมาสอนมีความยากเกินไปก็ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยความยากลำบาก ดังนั้นผู้สอนต้องพิจารณา เนื้อหาสาระที่นำมาสอนให้มีความเหมาะสม และพิจารณาว่าเป็นเนื้อหาประเภทใดในประเภทเหล่านี้ ๑) ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา ๒) ความคิดรวบยอดและหลักการ ๓) การแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ ๔) ทักษะทางกาย^{๓๒}

ทิตนา แคมมณี ได้ให้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านเนื้อหาว่า การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียนนั้นจะต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชามีหลายประเภท เช่น ประเภทข้อเท็จจริง การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม เนื้อหาวิชาแต่ละประเภทต้องอาศัยเทคนิควิธีสอน หรือการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกัน เช่น ถ้าเป็นประเภททักษะก็ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกฝนอย่างมีขั้นตอน จึงจะเกิดทักษะได้ยกตัวอย่างการสอนคัดเขียนไทย นักเรียนจะคัดเขียนตัวอักษรไทยได้สวยงาม ต้องได้ฝึกการคัดบ่อยๆ ตามลำดับขั้นตอน และมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องจนสามารถคัดได้อย่างสวยงามในเวลาที่กำหนด หรือถ้าเป็นเนื้อหาวิชาประเภทการแก้ปัญหาก็ต้องให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหา และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหานั้น เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เป็นต้น^{๓๓}

จากข้อบ่งชี้ในด้านเนื้อหาที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า เนื้อหาการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนและผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจร่วมกัน เพราะเนื้อหาสาระรวมทั้งหลักสูตรที่ผู้เรียนได้เรียนในรายวิชานั้นจะนำมาสอนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับความสามารถของผู้เรียน และให้มีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของ ดังนั้นผู้สอนต้อง

^{๓๒} อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๘.

^{๓๓} ทิตนา แคมมณี, แนวการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๑), หน้า ๗๔.

พิจารณาเนื้อหาสาระที่นำมาสอนให้มีความเหมาะสม และพิจารณาว่าเป็นเนื้อหาประเภทใดในประเภทเหล่านี้ ๑) ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา ๒) ความคิดรวบยอดและหลักการ ๓) การแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ ๔) ทักษะทางกาย และเนื้อหาสาระการเรียนการสอนที่ผู้สอนจะต้องจัดให้ผู้เรียนเหมาะสมกับชั้นเรียน เนื้อหาสาระจะต้องอ่านเข้าใจง่ายและมีความเหมาะสมกับเวลาเรียนและสิ่งที่สำคัญที่สุดคือเนื้อหาสาระการเรียนการสอนจะต้องน่าสนใจ จึงจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความหมายของหลักสูตร

คำว่า “หลักสูตร” แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Curriculum” เป็นคำศัพท์ทางการศึกษาที่มีความหมายยืดหยุ่นมากในปัจจุบัน และมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันออกไป บางความหมายมีขอบเขตกว้าง บางความหมายมีขอบเขตแคบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่แตกต่างกันของบุคคลนั้น ๆ ที่มีต่อหลักสูตร นักการศึกษาได้ให้ความหมายหรือนิยามของหลักสูตรแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อความเข้าใจ และตามแนวความคิดดังนี้

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นแผนแม่บทในการกำหนดขอบข่ายความรู้ ความสามารถและประมวลประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่เยาวชนของชาติในวัยต่าง ๆ^{๓๔}

แรมสมร อยู่สถาพร กล่าวว่า หลักสูตร คือ โครงการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาโดยมุ่งสร้างนักเรียนให้มีความรู้ คุณธรรม เจตคติ และจริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสภาพของสังคมในขณะนั้น ๆ^{๓๕}

กิติมา ปรีดีดิถก กล่าวว่า หลักสูตร คือ โครงการศึกษาของผู้สอนโดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาของความรู้ และประสบการณ์ที่จะจัดให้กับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลจุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุเป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้

^{๓๔} กรมวิชาการ, คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๑.

^{๓๕} แรมสมร อยู่สถาพร, การสร้างและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๔.

ให้กับผู้เรียนโดยผู้กำหนดหลักสูตรคือกระทรวงศึกษาธิการจะต้องมีการสำรวจหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอน^{๓๖}

สมพงษ์ สิงหะพล กล่าวว่า หลักสูตรคือแผนการเรียน ประกอบด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา ซึ่งจะรวมถึงแบบของการเรียนตามจุดประสงค์ และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของการเรียน^{๓๗}

ธำรง บัวศรี ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและประมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้โครงการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาโดยมุ่งสร้างนักเรียนให้มีความรู้ คุณธรรม เจตคติ และจริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสภาพของสังคมในขณะนั้น ๆ^{๓๘}

ทาบ (Taba) กล่าวว่า วั้วว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์ และจุดหมายเฉพาะและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล^{๓๙}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ๑ ประการ คือ^{๔๐}

๑. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้

^{๓๖} กิติมา ปรีดีดิลก, การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : อักษราพิพัฒน์, ๒๕๓๒), หน้า ๖๐.

^{๓๗} สมพงษ์ สิงหะพล, หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร, (นครราชสีมา : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๓๘} ธำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาการศึกษาศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^{๓๙} อ่างถึงโน บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทแอคทีฟพรีน จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

^{๔๐} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

๒. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น

๓. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

พระธรรมปัญญาภรณ์, (สุชาติ ทุมมรดโน ป.ธ.๕) และพระมหาทองดี ปญญาชิโร ป.ธ.๕ กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรที่คณะสงฆ์ไทยประกาศใช้อย่างเป็นทางการของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างเดียวกันทั่วสังฆมณฑล^{๔๑}

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖^{๔๒}

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เพื่อพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยและข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้มีความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและกระบวนการนำหลักสูตรไปปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

สำหรับในที่นี้ ผู้วิจัยขอเสนอเพียงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖) ดังต่อไปนี้

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยสามารถทำให้ผู้เรียน ได้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้ชีวิตและการอยู่ในสังคมร่วมกันกับผู้อื่นได้โดยอาศัยอยู่และ

^{๔๑} พระธรรมปัญญาภรณ์, (สุชาติ ทุมมรดโน ป.ธ.๕) และพระมหาทองดี ปญญาชิโร ป.ธ.๕, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร : อารการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๑.

^{๔๒} คณะกรรมการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑, www.curriculum51.net (ออนไลน์) วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๔.

การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆ ไว้ดังนี้

- **ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

- **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต** ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

- **เศรษฐกิจศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- **ประวัติศาสตร์** เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่สำคัญ ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้แก่ ประวัติและความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

- **ภูมิศาสตร์** ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทาง

ภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
<p>๑. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน</p> <p>๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>๓. เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก</p>	<p>๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย</p> <p>๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือ ประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p>	<p>๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ</p> <p>๒. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถานหรือประวัติศาสดาที่ตน นับถือตามที่กำหนด</p>

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
<p>๔. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรม</p>	<p>๓. เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก</p>	<p>๓. เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติ</p>

<p>โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต</p> <p>๖. เห็นคุณค่า และสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตน นับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์</p> <p>๘. อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป</p>	<p>ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด</p> <p>๔. อธิบายองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ</p> <p>๕. แสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัย และ ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ใน พ ร ะ พุ ท ธ ศ า ส น า หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตน นับถือตามที่กำหนด</p> <p>๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>สาวก ชาดกและเรื่องเล่า ตัวอย่าง</p> <p>๔. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>๕. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต</p> <p>๖. เห็นคุณค่า และสวดมนต์แผ่เมตตาและบริหารจิตเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>๗. ปฏิบัติตน ตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด</p> <p>๘. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆโดยสังเขป</p> <p>๙. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรม ของ</p>
---	---	--

		ศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี
--	--	---

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
<p>๑. บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ</p> <p>๒. อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ</p> <p>๓. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>๔. จัดพิธีกรรมและปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง</p> <p>๕. อธิบายประวัติความสำคัญและปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้ถูกต้อง</p>	<p>๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด</p> <p>๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด</p> <p>๓. วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธีและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง</p> <p>๔. อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง</p> <p>๕. อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธีพิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน</p>	<p>๑. วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวกและปฏิบัติตนต่อสาวกตามที่กำหนดได้ถูกต้อง</p> <p>๒. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาตามที่กำหนด</p> <p>๓. ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี</p> <p>๔. ปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรมได้ถูกต้อง</p> <p>๕. อธิบาย ประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง</p> <p>๖. แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ</p> <p>๗. นำเสนอแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ</p>

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
<p>๑. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน</p> <p>๒. ปฏิบัติตนในการ เป็นผู้ นำ และผู้ตามที่ดี</p> <p>๓. วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย</p> <p>๔. อธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น</p> <p>๕. เสนอวิธีการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชีวิตประจำวัน</p>	<p>๑. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี</p> <p>๒. เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก</p> <p>๓. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย</p> <p>๔. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน</p>	<p>๑. ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัว และชุมชน</p> <p>๒. วิเคราะห์ถึงความสำคัญเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาและธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม</p> <p>๓. แสดงออกถึงมารยาทไทยได้เหมาะสมกับกาลเทศะ</p> <p>๔. อธิบายถึงคุณค่าสำคัญทางวัฒนธรรมไทยที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย</p> <p>๕. ติดตามข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม</p>

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
<p>๑. อธิบายอำนาจอธิปไตยและความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย</p> <p>๒. อธิบายบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง</p> <p>๓. อธิบายความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>	<p>๑. อธิบายโครงสร้างอำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น</p> <p>๒. ระบุบทบาทหน้าที่และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น</p> <p>๓. วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>	<p>๑. เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล</p> <p>๒. มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ</p> <p>๓. อธิบายบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย</p>

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างคุ้มค่า เข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
<p>๑. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ</p> <p>๒. บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค</p> <p>๓. อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของตนเอง</p>	<p>๑. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ</p> <p>๒. ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัวโรงเรียนและชุมชน</p> <p>๓. อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์</p>	<p>๑. อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ</p> <p>๒. อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน</p> <p>๓. บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน</p>

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. อธิบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน ๒. อธิบายหน้าที่เบื้องต้นของเงิน	๑. อธิบายบทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร ๒. จำแนกผลดี ผลเสียของการกู้ยืม	๑. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคารและรัฐบาล ๒. ยกตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. นับช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษและสหัสวรรษ ๒. อธิบายยุคสมัยในการศึกษาประวัติของมนุษยชาติ โดยสังเขป ๓. แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น	๑. สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น โดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย ๒. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล ๓. อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	๑. อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ๒. นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำ ความเข้าใจเรื่องราวในอดีต

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
<p>๑. อธิบายการตั้งหลักแหล่งและพัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์โดยสังเขป</p> <p>๒. ยกตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติ</p>	<p>๑. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป</p> <p>๒. อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติต่อสังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป</p>	<p>๑. อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน</p> <p>๒. บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป</p>

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
<p>๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป</p> <p>๒. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย</p> <p>๓. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยสุโขทัย ที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์</p>	<p>๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป</p> <p>๒. อธิบายปัจจัยที่ได้ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา</p> <p>๓. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ</p> <p>๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ</p>	<p>๑. อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์โดยสังเขป</p> <p>๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์</p> <p>๓. ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลที่สำคัญในด้านต่างๆสมัยรัตนโกสินทร์</p> <p>๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้</p>

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. ใช้แผนที่และภาพถ่ายระบุลักษณะสำคัญทางกายภาพของจังหวัดตนเอง ๒. ระบุแหล่งทรัพยากรและสิ่งต่าง ๆ ในจังหวัดของตนเองด้วยแผนที่ ๓. ใช้แผนที่อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจังหวัด	๑. รู้ตำแหน่ง(พิกัดภูมิศาสตร์ ละติจูด ลองจิจูด) ระยะ ทิศทางของภูมิภาคของตนเอง ๒. ระบุลักษณะภูมิลักษณะที่สำคัญในภูมิภาคของตนเองในแผนที่ ๓. อธิบายความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพกับลักษณะทางสังคมในภูมิภาคของตนเอง	๑. ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ ภาพถ่ายชนิดต่าง) ระบุลักษณะสำคัญทางกายภาพและสังคมของประเทศ ๒. อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของประเทศ

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
๑. อธิบายสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด ๒. อธิบายการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในจังหวัดและ	๑. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาค ๒. อธิบายอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิด	๑. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมในประเทศ ๒. อธิบายการแปลงสภาพธรรมชาติในประเทศไทย

<p>ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง</p> <p>๓. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในจังหวัด</p>	<p>วิถีชีวิตวัฒนธรรมในภูมิภาค</p> <p>๓. นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อน ให้เห็นผลจากการรักษาและ การทำลายสภาพแวดล้อมและ เสนอแนวคิดในการรักษาสภาพ แวดล้อมในภูมิภาค</p>	<p>จากอดีตถึงปัจจุบันและผลที่ เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง นั้น</p> <p>๓. จัดทำแผนทรัพยากรใน ชุมชน</p>
--	--	---

นอกจากตัวชี้วัดชั้นปีแล้วยังมีมาตรฐานการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในรายวิชาสังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของ
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตาม
หลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรง
รักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองคิม่าเนียมที่
ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคม
โลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น
ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการ
บริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของ
เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุปล และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรที่นักการศึกษาของไทยและต่างประเทศ รวมถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น พอจะสรุปได้ว่าหลักสูตรเป็นแผนในการกำหนดขอบข่ายความรู้ ความสามารถและประมวลประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและประมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาโดยมุ่งสร้างนักเรียนให้มีความรู้ คุณธรรม เจตคติ และจริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสภาพของสังคมในขณะนั้นๆ หลักสูตรและเนื้อหาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้เรียนและผู้สอนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นตัวกำหนดการเรียนการสอนในแต่ละชั้นเรียนนั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายการเรียน โดยที่การเรียนการสอนตามหลักสูตรของผู้เรียนและผู้สอนนั้นจะต้องประกอบไปด้วย

องค์ประกอบอื่นด้วย เช่น สื่อ วัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ บรรยากาศการเรียนการสอน เป็นต้น หลักสูตรเป็นสิ่งที่สำคัญและเนื้อหาของหลักสูตรก็จะต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับชั้นเรียนของนักเรียนและมีเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลาเรียนและสิ่งที่สำคัญของหลักสูตรคือเนื้อหาสาระการเรียนจะต้องน่าสนใจเนื้อหาสาระของหลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง

๒.๒.๒ ด้านเทคนิคการสอน

ทิสนา แคมมณี ได้ให้ความหมายไว้ว่า เทคนิคการสอน คือ กลวิธีต่างๆที่ใช้เสริมกระบวนการสอน ขั้นตอนการสอน วิธีการสอน หรือการดำเนินการทางการสอนใดๆ เพื่อช่วยให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นการยกตัวอย่างการใช้สื่อ การใช้คำถาม เป็นต้น^{๓๓}

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า เทคนิคการสอน (Teaching Technique) คือ กลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการสอนของผู้สอน ขั้นตอนการสอน วิธีการสอน หรือการดำเนินการทางการสอนใด ๆ เพื่อช่วยให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น^{๓๔}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของเทคนิคการสอนว่า เทคนิคการสอนเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการกับความรู้ ทักษะการแสดงออกทักษะการสร้างความรู้ใหม่และทักษะการทำงานเป็นกลุ่มจัดว่าเป็นเทคนิคการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนการสอนได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี เทคนิคการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสอนประสบผลสำเร็จได้อย่างดี^{๓๕}

กิตติ รัตนราษี ได้ให้ความหมายของเทคนิคการสอนไว้ว่า เทคนิคการสอนเป็นวิธีการสอนในแบบต่างๆ ที่ผู้สอนจัดให้มีขึ้นเพื่อดึงดูดให้ผู้เรียนได้ขวนขวายหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ในรายวิชานั้นๆ โดยวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนในปัจจุบันนั้นได้แบ่งออกเป็น ๑๗ วิธี ได้แก่

^{๓๓} ทิสนา แคมมณี, ศาสตราจารย์, **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๔.

^{๓๔} กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์, **เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุตสาหกรรม การพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

^{๓๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **เทคนิคและการสอนอาชีวศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ พิมพ์ดี, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

๑. เทคนิคการสอนโดยใช้การบรรยาย
๒. เทคนิคการสอนโดยใช้การสาธิต
๓. เทคนิคการสอนโดยใช้การทดลอง
๔. เทคนิคการสอนโดยใช้การนิรนัย
๕. เทคนิคการสอนโดยใช้การอุปนัย
๖. เทคนิคการสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา
๗. เทคนิคการสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย
๘. เทคนิคการสอนโดยใช้การแสดงละคร
๙. เทคนิคการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ
๑๐. เทคนิคการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง
๑๑. เทคนิคการสอนโดยใช้เกม
๑๒. เทคนิคการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง
๑๓. เทคนิคการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้
๑๔. เทคนิคการสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม
๑๕. เทคนิคการสอนโดยใช้โครงงานหรือโครงการ
๑๖. เทคนิคการสอนแบบ M-I-A-P
๑๗. เทคนิคการสอนโดยใช้สื่อ^{๔๖}

สมยศ ต่ายแก้ว ได้ให้ความหมายไว้ว่า เทคนิคการสอน คือ วิธีการ แนวทางการสอนในแบบต่างๆ ที่ผู้สอนคิดค้นขึ้นมาเพื่อใช้ในการดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นวิธีกระตุ้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพในการเรียนร่วมกัน ซึ่งเทคนิคการสอนมีหลากหลายรูปแบบแต่ละรูปแบบผู้สอนจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนของผู้เรียน โดยต้องคำนึงถึง อายุ เพศ ระดับการศึกษาของผู้เรียนด้วย เทคนิคการสอนเหล่านี้ ได้แก่

๑. เทคนิคการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ
๒. เทคนิคการสอนโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์
๓. เทคนิคการสอนโดยใช้การระดมความคิด

^{๔๖} กิตติ รัตนารักษ์, สื่อการสอนและฝึกอบรม : จากสื่อพื้นฐานถึงสื่อดิจิทัล. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๓๕-๓๖.

๔. เทคนิคการสอนแบบค้นพบความรู้

๕. เทคนิคการสอนแบบแก้ปัญหา

๖. เทคนิคการสอนแบบปฏิบัติการ

๗. เทคนิคการสอนโดยใช้คำถาม^{๔๗}

อารมณ์ ใจเที่ยง ได้ให้ความหมายของเทคนิคการสอนไว้ว่า เทคนิคการสอน เป็นการนำวิธีหรือแนวทางการสอนที่ผู้สอนได้เตรียมไว้เพื่อนำเสนอหรือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆกันไป โดยการเรียนรู้นั้นอาจเป็นการเรียนรู้หรือการสอนของผู้สอน โดยอาศัยเทคนิคการสอนในเชิงพฤติกรรมให้แก่ผู้เรียนเทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรม (Teaching Behavior Techniques) จึงเป็นองค์ความรู้หนึ่งที่สำคัญสำหรับการจัดกิจกรรมการฝึกทักษะและการเรียนการสอนสำหรับเด็ก เช่น

เทคนิคการสร้างเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์

เทคนิคการให้รางวัลและการลงโทษ (Reinforcements And Punishments)

เทคนิคการให้รางวัลถือเป็นหัวใจของการสร้างเสริมพฤติกรรมเชิงบวก

ผู้สอนจึงต้องใช้การให้รางวัลมากกว่าการลงโทษโดยที่ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการให้รางวัล, เอกลักษ์ณ์หรือการจำแนกแยกแยะและการพัฒนาสิ่งทีนำมาเป็น “รางวัล”, การเลือกรางวัล, กฎของรางวัลและความแตกต่างตลอดจนข่าวสารที่ผู้สอนจะสื่อกับผู้เรียนด้วยรูปแบบต่างๆ ของรางวัลวัตถุประสงค์หรือหน้าที่ของรางวัล ก็คือ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจให้ผู้เรียนทำพฤติกรรมหรือเรียนรู้ทักษะที่ต้องการ โดยเริ่มแรกอาจเป็นแรงจูงใจจากภายนอก แล้วจากแรงจูงใจจากภายนอกจะพัฒนาอย่างไรให้เป็นแรงจูงใจจากภายในตัวของผู้เรียนเอง

ตัวอย่างผู้สอนให้ขนมผู้เรียนซึ่งเป็น รางวัลขั้นพื้นฐานจับต้องและกินได้เพื่อให้ผู้เรียนวาดรูปได้ตามแบบ ไปเรื่อยๆ จากรางวัลที่เป็นขนมเป็นของกินได้ เป็นของเล่นที่ชอบ แล้วก็ขยับขึ้นมาเป็นคำชมซึ่งเป็นรางวัลทางสังคม จนกระทั่งผู้เรียนสามารถวาดได้เองโดยไม่ต้องดูแบบ เข้าใจมโนคติของการวาดรูป จนผู้เรียนสนุกกับการวาดรูปด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยไม่ต้องมีรางวัลจากภายนอกมากระตุ้น อันเป็นรางวัลจากภายในของตัวผู้เรียนเองเรียกว่าผู้สอนจะต้องพัฒนารางวัลจากขั้นที่สนองความจำเป็นพื้นฐาน (Needs) ไปสู่ขั้นที่จะตอบสนองความต้องการที่จะประสบ

^{๔๗} สมยศ ต่ายแก้ว, การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๕.

ผลสำเร็จสูงสุด (Self-esteems) ของผู้เรียนให้ได้ ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องรู้เอกลักษณ์ของรางวัลแต่ละอย่าง และต้องสามารถจำแนกแยกแยะรางวัลสำหรับผู้เรียนแต่ละคน เพราะรางวัลสำหรับผู้เรียนคนหนึ่งอาจเป็นเหมือนการลงโทษสำหรับผู้เรียนอีกคนหนึ่งก็ได้ เช่น ปรกติลูกก็ใส่ถั่วอาจเป็นของโปรดของชอบของเด็กทั่วไป แต่กับเด็กหรือผู้เรียนบางคน เขาไม่ชอบใส่ถั่วเลย การเอาลูกก็ใส่ถั่วมาเป็นรางวัลให้เขาจึงอาจเป็นการลงโทษเขาไป เป็นต้น ฉะนั้นผู้สอนจึงจะต้องสังเกตและเรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ให้ได้ว่าอะไรที่เป็นรางวัลหรือแรงจูงใจสำหรับผู้เรียนคนหนึ่งๆ อย่างแท้จริง รางวัลจะต้องเป็นรางวัลจริงๆ รางวัลจะต้องมีหลากหลาย ทั้งชนิดและรูปแบบและประเภทที่ผู้สอนต้องค้นหาค้นคว้าที่จะเลือกรางวัลเอามาใช้กับผู้เรียนในการสอนต่างๆ รางวัลที่ใช้บ่อยซ้ำซากก็จะหมดคุณค่าของการเป็นรางวัลและหมดอำนาจที่จะใช้จูงใจผู้เรียนในที่สุด ผู้สอนจึงจะต้องรู้จักพัฒนารางวัลที่จะนำมาใช้กับผู้เรียนแต่ละคนตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะรางวัลที่เป็นขนมให้มากจนเกินไปจนผู้เรียนอ้วนแล้วโยให้อีกก็เป็นการลงโทษไปได้อีกเช่นกัน นอกจากนี้ด้วยรูปแบบต่างๆ ของรางวัลผู้สอนยังสามารถสื่อสารให้ผู้เรียนได้รู้สึกถึง ปริมาณหรือคุณภาพของรางวัลที่ผู้เรียนจะได้รับตอบกลับ (Feedback) จากการตอบสนอง หรือพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนต้องปรับปรุงการตอบสนองหรือพฤติกรรมให้ดีขึ้นไปด้วย เช่น หากผู้เรียนตั้งใจดีและตอบสนองได้ถูก-ผู้สอนก็ “ว้าว, ดีมาก” (ทั้งน้ำเสียงและสีหน้า), ผู้เรียนไม่ค่อยตั้งใจแต่ตอบสนองได้ถูก-ผู้สอนก็ “ดี”, ผู้เรียนตั้งใจดีแต่ตอบสนองได้ไม่ถูกหรือผิด-ผู้สอน “พยายามดีมากแต่...” ผู้เรียนทั้งไม่ตั้งใจและไม่ตอบสนอง-ผู้สอนก็ “ผิด-ตั้งใจหน่อย” (เสียงดังด้วยน้ำเสียงและสีหน้าดำหนิ) เป็นต้น

ดังนั้นถ้าผู้สอนมีความเข้าใจของการใช้เทคนิคการใช้รางวัล จนสามารถหารางวัลใหม่ๆ สำหรับผู้เรียนแต่ละคนได้เรื่อยๆ และสามารถพัฒนารางวัลจากรางวัลภายนอก (ขนม, ของเล่น, ของกิน) ไปสู่รางวัลทางสังคม (คำชมต่างๆ) จนในท้ายที่สุดก็ไปสู่ความพึงพอใจ ที่จะทำมาจากตัวผู้เรียนเองซึ่งเป็นรางวัลจากภายใน (Self-esteem) ในที่สุดได้เมื่อไร นั่นก็คือ ความสำเร็จขั้นสุดยอดของการเรียนการสอนหรือการฝึกทักษะ

โสภณ โสมติและอภันตรี โสตะจินดา ได้กล่าวถึง เทคนิคการสอนที่จะต้องใช้กับผู้เรียนที่สำคัญที่สุดนั้นมีอยู่มากมายหลายวิธี เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับผู้เรียนและจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ จึงจำแนกตามเทคนิคการเรียนการสอนดังนี้

๑. การจัดเทคนิคการสอนทางอ้อม ได้แก่ การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบค้นพบ และแบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม แบบใช้การตัดสินใจ

๒. เทคนิคการเรียนรู้อื่นเป็นรายบุคคล ได้แก่ การเรียนรู้แบบศูนย์กลางการเรียนรู้ แบบเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การทำรายงาน การค้นคว้า

อิสระเขียนรายงานการเรียนเสริม การทำโครงการ การทำนิตยสาร มอบหมายการทำงานเป็นรายบุคคล

๓. เทคนิคการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ ประกอบการเรียน เช่น สิ่งพิมพ์ตำราเรียนและแบบฝึกหัด การใช้ทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนการสอน คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป

๔. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย การโต้ว่าที่ การอภิปรายรายการระดมสมอง กลุ่มแก้ปัญหา การประชุมต่างๆ การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มสืบค้น คู่มือการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

๕. เทคนิคการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร บทบาทสมมติ

๖. เทคนิคการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ได้แก่ ปริศนาความคิด ร่วมแข่งขันหรือสืบค้น กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน รวมกลุ่มกันคิดและทำงานกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในรายวิชานั้นเป็นกลุ่มและเป็นการสร้างความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มอีกด้วย

๗. เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น การเรียนการสอนแบบใช้เรื่องเล่าหรือการเล่าเรื่อง และการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหาโดยผู้เรียนจะต้องมีการคิดวิเคราะห์ในการแก้ปัญหาเมื่อมีปัญหาก็มีการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหา^{๔๘}

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับด้านเทคนิคการสอนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นพอจะสรุปได้ว่า เทคนิคการสอน คือ วิธีหรือแนวทางที่ใช้เสริมกระบวนการสอน ขั้นตอนการสอน วิธีการสอน หรือการดำเนินการทางการสอนใดๆ เพื่อช่วยให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นการยกตัวอย่างการใช้สื่อ การใช้คำถาม เป็นต้น เทคนิคการสอนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้สอนจะต้องรู้จักที่จะเตรียมและจะต้องใช้ในการเรียนการสอน เพราะเทคนิคการสอนจะเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของผู้สอนมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีความเพลิดเพลินและสนุกสนานกับการเรียนการสอนทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ เทคนิคการสอนที่ผู้สอนจะต้องนำมาใช้นั้นจะต้องมีการนำเสนอเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ มีการยกตัวอย่างประกอบที่น่าสนใจ มีเทคนิคและรูปแบบการสอนที่หลากหลาย รวมถึงมีการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดและสิ่งสำคัญที่สุดคือผู้สอนจะต้องมีความรู้ดีและเก่งเรื่องการใช้เทคนิคการสอนด้วย

^{๔๘} โสภณ โสมติ และอภันตรี โสตะจินดา, “การจัดกระบวนการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๔๕) : ๑๗.

๒.๒.๓ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

วไลพร คุโณทัย ให้ความหมายไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์และการกระทำทุกอย่างที่จัดขึ้น จากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจและผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยทั้งครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการต่างๆ เช่น ค้นคว้า อภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การจัดนิทรรศการ และ การศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ^{๔๘}

สมคิด สร้อยน้ำ กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดประสบการณ์และเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง^{๔๙}

ทัศนีย์ สุขเมธี ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน^{๕๐}

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กล่าวถึงเรื่องของการจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึงกระบวนการจัดกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร จำต้องเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายของหลักสูตร ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรปัจจุบัน ที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยทั้งครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการต่างๆ เช่น ค้นคว้า อภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การจัดนิทรรศการ และ การศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจและผู้เรียนเกิดการ

^{๔๘} วไลพร คุโณทัย, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐), หน้า ๑๕.

^{๔๙} สมคิด สร้อยน้ำ, หลักการสอน, (อุดรธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๒), หน้า ๔-๕.

^{๕๐} ทัศนีย์ สุขเมธี, หลักการและการจัดการประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช , ๒๕๓๒), หน้า ๑๘๕ - ๑๘๐.

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้^{๕๒}

พระมานิต โชติธมฺโม (อรรถชาติ) ได้กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของ หลักสูตรเป็นกระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ หรือการเรียนการสอน คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้ไปในทิศทางที่เหมาะสมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย^{๕๓}

ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

วารี ธีระจิตร ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ไว้หลายประการ ดังนี้

๑. กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจเด็ก
๒. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
๓. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
๔. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
๕. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๖. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว
๗. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
๘. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
๙. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
๑๐. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
๑๑. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
๑๒. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
๑๓. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่
๑๔. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน

^{๕๒} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา วิทยาการสอน, พิมพ์ครั้งที่๑๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๗.

^{๕๓} พระมานิต โชติธมฺโม (อรรถชาติ), “การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม จังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒), หน้า ๒๑.

๑๕. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้ง ความงามในเรื่องต่าง ๆ

ดังนั้น ผู้สอนจึงไม่ควรละเลยที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจให้สอดคล้องกับวัย สติปัญญา ความสามารถของผู้เรียน และเนื้อหาของบทเรียนนั้น โดยต้องจัดอย่างมีจุดมุ่งหมายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้ผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะมีขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไปตามเทคนิควิธีสอนที่ผู้สอนใช้ เช่น ขั้นตอนการสอนของวิธีสอนแบบสาธิตย่อมแตกต่างจากขั้นตอนการสอนของวิธีสอนแบบทดลอง อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วไม่ว่าจะใช้วิธีสอนแบบใด ก็จะมีขั้นตอนหลักเหมือนกัน ๓ ขั้นตอน ได้แก่

๑. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

๒. ชี้นำปฏิบัติกิจกรรม (ขั้นสอน)

๓. ชี้นำสรุปและวัดผล

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายของหลักสูตร ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรปัจจุบัน ที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย และใช้กระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่มกระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างเจตคติ ฯลฯ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดตัวสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตได้ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และลักษณะของเนื้อหาวิชา โดยเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา^{๕๔}

จากแนวคิดด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในข้างต้น พอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสภาพการณ์ทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้นๆ ได้ผลดีหมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน จำต้องเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหัวใจของการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายของหลักสูตร

^{๕๔} วารี ธีระจิตร, การจัดและปรับปรุงสภาพห้องเรียน, (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๑๖๒ - ๑๖๓.

ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรปัจจุบัน ที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้สอนจึงไม่ควรละเลยที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน มีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอน มีการจัดนิทรรศการทางพุทธศาสนาให้มากขึ้น และมีการจัดกิจกรรมในด้านของการกราบไหว้ถวายของรวมถึงการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆทางพุทธศาสนาให้น่าสนใจให้สอดคล้องกับวัย สติปัญญา ความสามารถของผู้เรียน และเนื้อหาของบทเรียนนั้น โดยต้องจัดอย่างมีจุดมุ่งหมายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมาย ดังนั้นผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะมีขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไปตามเทคนิควิธีสอนที่ผู้สอนใช้ เช่น ขั้นตอนการสอนของวิธีสอนแบบสาธิตย่อมแตกต่างจากขั้นตอนการสอนของวิธีสอนแบบทดลอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำได้หลายกิจกรรมและแต่ละกิจกรรมส่งผลให้กับผู้เรียนในแต่ละด้านต่างกัน เช่น กิจกรรมบางกิจกรรมส่งผลให้นักเรียนมีความจำดี สนุกสนานและเพลิดเพลิน เป็นต้น

๒.๒.๔ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

สมศักดิ์ คงเที่ยง ได้กล่าวไว้ว่า ในเรื่องของสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนและครูจะต้องให้ความสนใจในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างถูกต้อง สม่ำเสมอ ซึ่งผู้บริหารและครูควรดำเนินการต่างๆ ดังนี้

๑. ทำให้สิ่งที่เข้าใจยาก ให้เข้าใจง่ายขึ้น
๒. การประเมินความจำเป็นที่จะต้องมื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ
๓. พิจารณาความสำคัญและความจำเป็นของสื่อ
๔. ระดมสรรพบุคคลทั้งครู ผู้แทนกลุ่มและวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นมาช่วยกันจัดทำสื่อให้เหมาะสมเพียงพอ
๕. นิเทศติดตามผลการใช้สื่อเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง
๖. ส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อด้วยวัสดุราคาถูก
๗. จัดอบรมครูประจำการให้มีความรู้ในเรื่องการผลิตสื่อและใช้อุปกรณ์การสอนด้วยวัสดุราคาถูก

๘. ผู้บริหารควรบำเหน็จความดีความชอบให้บุคลากรที่คิดประดิษฐ์สื่อการสอน อุปกรณ์ใหม่ๆ ขึ้นเป็นกรณีพิเศษ^{๕๕}

เอ็ดการ์ เดล ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสื่อการสอนว่า สื่อการสอนเกี่ยวข้องกับ วัสดุที่ใช้สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนและช่วยการสอนของครูให้ดำเนินไปได้สะดวกขึ้น จำแนกประเภทของสื่อการสอนออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเองซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ ๑.) วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น บัตรคำ ลูกโลก รูปภาพ หุ่นจำลอง เป็นต้น

๒.) วัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเองจำเป็นต้องอาศัย อุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผ่นเสียง ฟิล์มภาพยนตร์ สไลด์ เป็นต้น

๒. สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่านทำให้ข้อมูลหรือ ความรู้ที่ได้บันทึกในวัสดุสามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นหรือ ได้ยิน เช่น เครื่องฉาย แผ่นโปร่งใส เครื่องฉาย สไลด์ เครื่องถ่ายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เป็นต้น

๓. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิดหรือ รูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอนโดยสามารถนำสื่อวัสดุและอุปกรณ์มาช่วยในการสอนได้ เช่น เกม และสถานการณ์จำลอง การสอนแบบจุดภาค การสาธิต เป็นต้น^{๕๖}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสอนโดยใช้สื่อการสอน หมายถึงการใช้สื่ออุปกรณ์การสอนต่างๆ เช่น ภาพ สไลด์ วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น อุปกรณ์การสอนแต่ละชนิดจะมีลักษณะของการใช้แตกต่างกันไป มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละชนิด

เทคนิคการใช้สื่อที่เหมาะสมและขั้นตอนการใช้สื่อการสอนไว้ดังนี้

๑. เทคนิคการใช้สื่อที่เหมาะสมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการสอน

๑) ผู้สอนต้องมีความชำนาญ และรู้วิธีใช้สื่อการสอน

๒) สื่อการสอนต้องเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

^{๕๕} สมศักดิ์ คงเที่ยง, หลักการบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๖๒.

^{๕๖} Edger Dale อ่างในพิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ, ความรู้เกี่ยวกับการศึกษา จิตวิทยา และเทคโนโลยีการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘๕-๒๘๖.

๓) สื่อการสอนต้องเหมาะสมกับสไตล์ของผู้เรียน

๒. ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน มีดังนี้

๑) ขึ้นเตรียมสื่อ ผู้สอนเตรียมสื่อและตรวจสอบสื่อที่จะใช้

๒) เตรียมสถานที่ เช่น การจัดโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์ต่างๆ

๓) เตรียมผู้เรียน อธิบายวัตถุประสงค์ เน้นให้สังเกตว่าต้องดูและฟังอะไรจากสื่อ

๔) ขั้นตอนสอนโดยใช้สื่อให้ถูกต้อง

๕) ขึ้นติดตามประเมินผล ผู้สอนอาจสรุป ทบทวน อภิปราย ชักถามความเข้าใจ รวมทั้งกิจกรรมอื่น เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีประสบการณ์ และเข้าใจเรื่องที่เรียนจากสื่ออื่นๆ ขั้นตอนการประเมินผลจึงมีความสำคัญมากในการใช้สื่อการเรียนการสอน^{๕๗}

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียนเป็นสิ่งช่วยอธิบายและขยายเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นเพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้^{๕๘}

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้ ที่ครูผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้ใช้เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนิน ไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

๑. ทำให้สิ่งที่เข้าใจยาก ให้เข้าใจง่ายขึ้น
๒. เป็นการสร้างแรงจูงใจ และเร้าความสนใจ
๓. ช่วยเสริมสร้างความคิด และการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียน
๔. สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะเวลา และขนาดได้^{๕๙}

สิรินารถ สูดใจนาค ได้อธิบายความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการสอนเป็นตัวกลางการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ตรงกับ

^{๕๗} ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาอุตสาหกรรม, หน้า ๖๕.

^{๕๘} พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ, ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาจิตวิทยาและเทคโนโลยีการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘๗.

^{๕๙} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๓.

ที่ผู้สอนต้องการการใช้สื่อการสอนทางการศึกษานั้น ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะเฉพาะและคุณสมบัติของสื่อการสอนแต่ละประเภท เพื่อเลือกใช้ให้ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และสามารถจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ จึงจะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อการสอน (Instructional Media) หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ใช้เป็นการตัวกลางในการส่งผ่านหรือถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาแนวใหม่ที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ในด้านความรู้ ความคิด ด้านการปฏิบัติ และด้านอารมณ์ความรู้สึก เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพในการดำเนินชีวิตสื่อการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจ และมีทักษะในการเรียนการสอนเพื่อฝึกกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อผู้เรียนและผู้สอนดังนี้

๑. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว แม้จะเป็นเนื้อหาที่ซับซ้อน
๒. ช่วยแก้ปัญหาทางด้านความรู้พื้นฐานหรือภูมิหลังของผู้เรียนที่แตกต่างกัน
๓. ช่วยกระตุ้นความสนใจทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน
๔. ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียน
๕. สื่อเทคนิควิธีจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น
๖. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียน
๗. ส่งเสริมให้แต่ละบุคคลสามารถเรียนรู้ตามความสนใจ ความต้องการของตนเอง
๘. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าในสิ่งที่ต้องการทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
๙. ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้สอน และผู้เรียนมีบรรยากาศในการเรียนที่น่าสนใจ^{๖๐}

^{๖๐} ศิรินาถ สุดใจนาค, คู่มือการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้และเขียนแผนการสอนประเภทวิชาคหกรรม, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีวศึกษา ๔, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

เรื่องวิทย์ นนทะภาและคณะ ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนหมายถึงตัวกลางที่ใช้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ตลอดจนทักษะต่างๆ ไปยังผู้เรียน ซึ่งถ้าพิจารณาตามข้อความดังกล่าว สื่อการเรียนการสอน จึงหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แทรกอยู่ระหว่างความรู้ ความคิด ทักษะกับผู้เรียน เช่น บุคคล วัสดุ แสง อากาศ ฯลฯ^{๖๑}

เรื่องวิทย์ นนทะภาและคณะ ได้จำแนกสื่อการเรียนการสอนตามคุณสมบัติแตกต่างกันของสื่อเป็น ๗ ประเภท คือ

๑. สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media)
๒. แผ่นโปร่งใส (Overhead Transparencies)
๓. การบันทึกเสียง (Audiotape Recording)
๔. สไลด์และฟิล์มสตริป (Slide Series Filmstrips)
๕. สื่อภาพประสม (Multi - Image Presentations) เช่น สไลด์มัลติวิชชั่น
๖. เทปและแผ่นบันทึกภาพ (Videotape Recording And Audiodiscs)
๗. สื่อปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning Media) เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์^{๖๒}

ลู่วิมล วัชรราชัย ได้กล่าวว่า ในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

๑. เหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้เรียนถูกต้องตรงกับความเป็นจริง หรือความจำเป็นที่จะต้องมีความใกล้เคียงกับของจริงของสื่อเพียงไร

๒. เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์และการเสนอเนื้อหา เช่น เนื้อหาประเภทใด ควรใช้สื่อคำพูด ควรใช้สื่อภาพ ฯลฯ

๓. เหมาะสมกับกิจกรรม หรือประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนการสอนควรพิจารณาว่าคุณสมบัติของสื่อประเภทใดจึงจะเหมาะสมกับกิจกรรม เช่น เราต้องการสื่อประเภทใดจำเป็นหรือไม่ เสียงภาพการเคลื่อนไหว ฯลฯ ต้องพิจารณาให้เหมาะสม

๔. มีลักษณะน่าสนใจ เข้าและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

๕. สื่อนั้นต้องการความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้เรียนมากเพียงใด

๖. ประหยัดคุ้มค่ากับการลงทุนทั้งในด้านงบประมาณและเวลา

^{๖๑} เรื่องวิทย์ นนทะภาและคณะ, “เอกสารประกอบการสอน วิชาเลือกและเทคโนโลยีการสอนหลักสูตร” ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน, ๒๕๔๐, หน้า ๓๘.

^{๖๒} เรื่องวิทย์ นนทะภาและคณะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

๑. วิธีการใช้ไม่ยุ่งยากใช้ง่าย สะดวกปลอดภัย
๒. ใช้แล้วควรจะสามารถสร้างทัศนคติที่ดีหรือสร้างทักษะให้แก่ผู้เรียน
๓. ในบทเรียนหนึ่งๆ ไม่ควรใช้สื่อการเรียนการสอนมากเกินไป ควรใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้นหรือใช้เท่าที่เห็นสมควร^{๖๓}

- **การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน**

เมื่อมีสื่อการสอนและอยู่แล้วการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพหรือการสอนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้นจะต้องอาศัยการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่ดีและเหมาะสม รวมถึงเทคนิคการเลือกใช้สื่อของครูผู้สอนแต่ละคนอีกด้วย

เรื่องวิทย์ นนทะภา และคณะ ได้กล่าวถึง หลักการใช้สื่อการสอนว่าในการใช้สื่อการสอนเพื่อประกอบการเรียนการสอนให้ได้ผลนั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอนและเครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์ ดังนั้นเพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดี ครูจึงควรมีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ เป็นขั้นตอน ๔ ขั้นตอน ตามลำดับ คือ ขั้นเลือกสื่อ ขั้นเตรียมการใช้ ขั้นแสดงและขั้นตอนติดตามผลการใช้

ขั้นที่ ๑ การเลือกสื่อการเรียนการสอน

ก. ความสัมพันธ์กับหลักสูตรและเนื้อหา

๑. ความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่ตั้งไว้ให้เข้าใจเนื้อหาได้ดี

๒. เหมาะสมกับระดับชั้น วุฒิภาวะและความสามารถของผู้เรียน

๓. ดึงดูดความสนใจ ทำให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม สร้างเจตคติที่ดีไว้

๔. มีเนื้อหาถูกต้องแน่นอนและเป็นจริงให้ประสบการณ์ได้ตามที่ต้องการ

๕. มีความยาวพอเหมาะไม่เสียเวลาใช้มากเกินไป

๖. ไม่ซ้ำซาก ควรเปลี่ยนแปลงสื่อบ่อยๆ

๗. เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี

ข. ความสัมพันธ์ของสื่อกับคุณภาพทางเทคนิค

๑. ส่วนประกอบมั่นคงแข็งแรงออกแบบดี ทันสมัย

^{๖๓} พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, “ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาดต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บ.ส.), วิทยาลัยพจนานุกรมพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖๕.

๒. ส่วนประกอบมั่นคงแข็งแรงออกแบบดี ทนสมัย
 ๓. ราคาไม่แพงเกินไป
 ๔. มีความปลอดภัยในการใช้
 ๕. คุณภาพด้านเสียง ภาพ แสงสีและการเคลื่อนไหวน่าพอใจ
 ๖. เหมาะสมกับท้องถิ่น ซ่อมแซมได้ง่าย
- ค. ความสัมพันธ์กับครูผู้ใช้
๑. ครูเข้าใจคุณลักษณะและข้อจำกัดเป็นอย่างดี
 ๒. ครูมีทักษะในการใช้เป็นอย่างดี
 ๓. ครูต้องรู้จักนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย
 ๔. ครูต้องรู้จักสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่มี

ขั้นที่ ๒ การเตรียมการใช้สื่อการเรียนการสอน

ก. การเตรียมครูผู้สอน

ผู้สอนต้องเตรียมแผนการล่วงหน้าไว้ดังนี้

๑. พิจารณาคคุณค่าและวัตถุประสงค์ของการเรียน
๒. พิจารณาความต้องการและความสนใจของนักเรียน
๓. พิจารณาส่งที่เป็นปัญหาในการสอนและการถ่ายทอด
๔. พิจารณาเลือกสื่อการสอนแต่ละอย่างที่เหมาะกับปัญหาที่ดีที่สุดไว้
๕. พิจารณาวิธีใช้สื่อการสอนแต่ละอย่างที่ได้ผลดี
๖. พิจารณาตรวจสอบสื่อการสอนนั้นไว้ล่วงหน้า

ข. การเตรียมผู้เรียน

๑. อธิบายให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าว่าจะใช้สื่อการสอนอะไร เพื่ออะไร ที่ไหน

เมื่อไร

๒. อธิบายให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าว่า จะต้องเตรียมการมีส่วนร่วมในระหว่างการใช้สื่อการสอนอย่างไรบ้าง เช่น การคอยสังเกตหรือฟังตรงที่น่าสนใจ การค้นคว้าหาคำตอบสำหรับคำถามและเรื่องใหม่

๑. อธิบายให้ทราบว่า กิจกรรมติดตามผลมีอะไรบ้าง

ค. การเตรียมสถานที่หรือชั้นเรียน

๑. เตรียมเครื่องอำนวยความสะดวก ที่คู่ไปกับการใช้ เช่น ม่าน โตะ ปลั๊กไฟ

ฯลฯ

๒. เตรียมการจัดที่นั่ง

๓. เตรียมการควบคุมแสง

๔. เตรียมการระบายอากาศ

ขั้นที่ ๓ การแสดงสื่อการสอนในชั้นเรียน

๑. นำสื่อการสอนมาใช้ให้ตรงกับที่กำหนดไว้โดยผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมด้วย

๒. ใช้ในเวลาที่เหมาะสมและที่กำหนดไว้

๓. ให้สังเกตการตอบสนองของผู้เรียนด้วย

ขั้นที่ ๔ การติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอน

ขั้นสุดท้ายของการนำสื่อการสอนเข้ามาใช้ในห้องเรียน ขึ้นตอนประเมินติดตามผลซึ่งมีหลายวิธีด้วยกัน แล้วแต่ครูผู้สอนจะเลือกใช้ให้เหมาะสม เช่น การตอบคำถาม การอภิปราย การค้นคว้าและทำรายงาน การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น^{๖๔}

คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวไว้ว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนให้ได้ผลดี โดยทั่วไปยอมรับกันว่ามีอยู่ ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นเลือกสื่อ ขั้นเตรียมสื่อ ขั้นการใช้สื่อและขั้นวัดผลประเมินผล การใช้สื่อจึงควรปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

ก. ขั้นตอนเตรียมการใช้สื่อการสอน ประกอบด้วย ๔ ส่วน คือ

๑. เตรียมตัวผู้สอนเอง ให้ปฏิบัติดังนี้

๑) ทำความรู้จักสื่อการเรียนการสอน ในด้านลักษณะองค์ประกอบหน้าที่การทำงานเนื้อหา เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง ถ้าเป็นรูปภาพ แผนภูมิ แผนภาพ ต้องสามารถอธิบายได้ ถ้าเป็นภาพยนตร์ต้องเข้าใจเรื่องราวเป็นอย่างดี ถ้าเป็นเครื่องมือต้องรู้จักองค์ประกอบหน้าที่ของส่วนต่างๆตลอดจนวิธีใช้

๒) วางแผนการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยพิจารณาร่วมกับระบบการสอนว่าจะใช้สื่อใด เมื่อไร อย่างไร น่าจะบังเกิดผลดีที่สุด โดยกำหนดขั้นตอนการใช้ไว้ให้ชัดเจน

๒. เตรียมสื่อการเรียนการสอน ให้ปฏิบัติดังนี้

๑) ตรวจสอบสภาพสื่อการเรียนการสอนให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำไปใช้โดยไม่เกิดปัญหา

๒) เตรียมจำนวนสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

^{๖๔} เรื่องวิทย์ นนทะภาและคณะ, “เอกสารประกอบการสอน วิชาเลือกและเทคโนโลยีการสอนหลักสูตร” ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอน, หน้า ๓๘.

๓) เตรียมสิ่งจำเป็นที่จะต้องใช้ควบคู่กับสื่อการเรียนการสอนเพื่อความคล่องตัวในการใช้และเสริมความเข้าใจ

๔) ทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนตามแนวที่จะนำไปใช้จริงเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น

๕) เตรียมจัดลำดับสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้สะดวกต่อการใช้ หรือนำออกแสดง

๓. เตรียมผู้เรียนให้ปฏิบัติดังนี้

๑) เตรียมล่วงหน้าก่อนเรียน การใช้สื่อบางประเภทผู้เรียนอาจจำเป็นต้องเตรียมบางสิ่งบางอย่างมาด้วยตนเองหรือเตรียมตัวเองก่อนเรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า เป็นต้น

๒) เตรียมวัสดุ อุปกรณ์บางอย่าง เช่น ต้องเตรียมกระดาษ เชือก เศษไม้ หรืออื่นๆ

๓) เตรียมทำบางอย่างล่วงหน้า ซึ่งต้องใช้เวลาในการเตรียมการนาน เช่น เตรียมเพาะเมล็ดพืช เป็นต้น

๔) เตรียมก่อนทำการสอน การใช้สื่อบางประเภทผู้สอนอาจมีความจำเป็นต้องอธิบายชี้แจงแนะนำหรือแสดงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถร่วมกระทำในการสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับประเภทและชนิดของสื่อที่ใช้

๕) การคุณภาพนตร์ ผู้สอนจะต้องบอกวัตถุประสงค์ เนื้อหาโดยย่อ จุดสำคัญที่ควรสนใจ ภารกิจที่ต้องกระทำระหว่างดูและหลังจากดูจบจะต้องทำอะไรบ้าง

๖) การใช้กิจกรรมบางอย่าง ผู้สอนต้องแนะนำให้ผู้เรียนทราบกระบวนการว่าจะเริ่มต้นอย่างไรและมีภารกิจอะไรบ้าง เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนจะต้องแนะนำให้เข้าใจก่อน

๗) การใช้เครื่องมือทดลอง ผู้สอนต้องแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักเครื่องมือชี้แจงวิธีใช้การบันทึกข้อมูล ข้อควรระวังเพื่อไม่ให้เกิดอันตราย หรือชำรุดเสียหายตลอดจนการปฏิบัติเมื่อเสร็จการทดลอง

๔. เตรียมสถานที่ให้ปฏิบัติดังนี้

๑) เตรียมสภาพห้องเรียนให้สอดคล้องกับการใช้สื่อ และการประกอบกิจกรรมโดยจัดโต๊ะ เก้าอี้ให้เหมาะสม

๒) ตรวจสอบสภาพความพร้อมเพียงด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการใช้สื่อ เช่น การใช้เครื่องฉายภาพ ต้องตรวจปลั๊กไฟ การระบายอากาศ การควบคุมแสงภายในห้อง เป็นต้น

ข. ชี้นำสื่อไปใช้ตามแผน ประกอบด้วย ๒ ส่วน

๑. ใช้สื่อการเรียนการสอนตามแผนที่วางไว้ โดยปฏิบัติตามขั้นตอน ตามวิธีการ และเวลาที่กำหนดไว้ สื่อบางชนิดใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียน บางชนิดใช้ประกอบคำอธิบาย บางชนิดใช้สรุป บางชนิดใช้ในการประเมินผล จึงควรคำนึงถึงเทคนิคการใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

๒. จัดสภาพเพื่อให้การใช้สื่อดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

๑) การควบคุมชั้นเรียนให้มีระเบียบวินัย

๒) พยายามให้ทุกคนมองเห็นชัดเจน

๓) ให้เวลาเพื่อทำความเข้าใจพอสมควร

๔) คำอธิบายต้องชัดเจน ใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย

๕) หยุดบรรยายเมื่อมีเสียงรบกวนจากภายนอก

๖) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ

๗) ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิด โดยใช้คำถามนำ

๓. ชี้นำวัดผลและประเมินผลการใช้สื่อ

มีวัตถุประสงค์เพื่อจะทราบผลสัมฤทธิ์ด้านการใช้สื่อ ตามวิธีการที่ผ่านมาว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ได้ผลมากน้อยเพียงใด มีอะไรที่ควรปรับปรุงแก้ไขบ้าง โดยปฏิบัติดังนี้

๑) พิจารณาว่า ขั้นตอนการใช้เป็นไปตามแผนหรือไม่ ผู้ใช้เป็นผู้ประเมินเอง โดยยึดแผนการใช้ที่กำหนดไว้เดิมเป็นหลัก

๒) พิจารณาด้านความเหมาะสมในการนำสื่อดังกล่าวมาช่วยในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความชัดเจน ความน่าสนใจและความพึงพอใจของผู้สอนและผู้เรียน ถามหรือใช้แบบสอบถาม

๓) พิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนเนื่องจากการใช้สื่อดังกล่าว โดยใช้ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายที่วางไว้^{๖๕}

^{๖๕} คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา, เอกสารประกอบการสอน เรื่องการใช้สื่อการเรียนการสอน เล่ม ๑, ๒, (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘), หน้า ๕๓-๕๖.

T. Newby และคณะ ให้คำจำกัดความคำว่า Instructional media ไว้ดังนี้ Channels of communication that carry messages with an instructional purpose; the different ways and means by which information can be delivered to learner. ซึ่งสรุปเป็นภาษาไทยได้ว่า ช่องทางต่างๆ ของการสื่อสาร ซึ่งนำพาสารต่างๆ ไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ด้วยเส้นทางและวิธีการที่สามารถนำพาสารสนเทศไปนำเสนอให้ถึงผู้เรียนได้^{๖๖}

สุราษฎร์ พรหมจันทร์ กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน คือ สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นตัวกลาง ในกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ (ครูกับผู้เรียน) ซึ่งอาจเป็นคำพูด คำเขียน รูปภาพ สัญลักษณ์ หรือแม้กระทั่งสีหน้าท่าทาง^{๖๗}

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่จะช่วย ในการเรียนรู้ ที่ครูผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้ใช้เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปสู่ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

๑. ทำให้สิ่งที่เข้าใจยาก ให้เข้าใจง่ายขึ้น
๒. เป็นการสร้างแรงจูงใจ และเร้าความสนใจ
๓. ช่วยเสริมสร้างความคิด และการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียน
๔. สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะทาง และขนาดได้ เช่น
 - ๔.๑ ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวเร็ว ดูช้าลง เพื่อศึกษาได้
 - ๔.๒ ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้าดูเร็วขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลง
 - ๔.๓ สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้
 - ๔.๔ สามารถย่อสิ่งใหญ่ให้เล็กลง เพื่อให้สะดวกแก่การศึกษา
 - ๔.๕ ขยายสิ่งเล็กให้ใหญ่ขึ้น
 - ๔.๖ ทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้น
 - ๔.๗ สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลมาศึกษาได้^{๖๘}

^{๖๖} อ้างถึงใน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๔.

^{๖๗} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๑.

^{๖๘} กาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๓.

กระทรวงศึกษาธิการ ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอน ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี สื่อธรรมชาติ การเลือกสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความน่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เป็นสื่อที่เข้าใจง่าย กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้และที่สำคัญคือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล^{๖๕}

กรมวิชาการ ให้คำจำกัดความไว้ว่า สื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราว เนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับ และนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เป็นามธรรมเข้าใจยาก กลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลินรวมถึงสิ่งที่เป็นพาหนะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอนและตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้น^{๖๖}

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ได้สรุปไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่น่าความรู้ไปสู่อุ้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์และไม่ใช่สิ่งพิมพ์ ที่ผู้สอนสามารถส่งถึงผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๖๗}

จันทราณี สงวนนาม ได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูและนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวกยิ่งขึ้น สื่อที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอน เช่น เอกสารหลักสูตร คู่มือครู บันทึกการสอน เป็นต้น^{๖๘}

จากทฤษฎีและและความหมายที่กล่าวมาด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน พอจะสรุปได้ว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราว เนื้อหาจากผู้ส่งไปยัง

^{๖๕} กระทรวงศึกษาธิการ, นิยามคำศัพท์หลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^{๖๖} กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า ๗๔.

^{๖๗} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๔.

^{๖๘} จันทราณี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๔.

ผู้รับ และนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเข้าใจยาก กลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลินที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้สื่อการเรียนการสอนจำเป็นจะต้องใช้สื่อให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีการใช้สื่อที่ตรงกับเนื้อหาสาระ มีการใช้สื่อบรรยายอภิปราย เนื้อหาสาระให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ มีการเรียนรู้ผ่านสื่อจากสภาพจริงและสิ่งที่สำคัญคือการใช้สื่อที่ทันสมัยน่าสนใจในแต่ละบทเรียน การใช้สื่อการเรียนการสอนนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี สื่อธรรมชาติ การเลือกสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความน่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตามเป็นสื่อที่เข้าใจง่าย กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้และที่สำคัญคือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน

๒.๒.๕ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน

การจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนนั้นมีผลต่อการเรียนรู้และประสิทธิภาพของการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นส่งผลดีต่อการเรียนการสอน แต่กลับตรงกันข้ามถ้าสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนที่อยู่รอบตัวผู้เรียนไม่เหมาะสมหรือประสบกับปัญหาด้านนี้การเรียนการสอนย่อมจะประสบความล้มเหลวอย่างแน่นอน **ทิสนา เขมมณี** สภาพแวดล้อมที่ใกล้ตัวผู้สอนและผู้เรียนมากที่สุด ก็คือสภาพแวดล้อมในห้องเรียน อันได้แก่ แสง เสียง สี อากาศ ขนาดห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ กระดาน เป็นต้นย่อมส่งผลต่อการเรียนการสอนของผู้เรียนและครู^{๓๓}

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นลักษณะของห้องเรียนที่มีบรรยากาศทางกายภาพเหมาะสมควรเป็นดังนี้

๑. ห้องเรียนมีสีสันทันตาและเหมาะสม สบายตา อากาศถ่ายเทได้ดี ปราศจากเสียงรบกวน และมีขนาดกว้างขวางเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

^{๓๓} ทิสนา เขมมณี, ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, หน้า ๑๗-๑๘.

๒. ห้องเรียนควรมีบรรยากาศความเป็นอิสระของการเรียน การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตลอดจนการเคลื่อนไหวในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกประเภท

๓. ห้องเรียนต้องสะอาดถูกสุขลักษณะ น่าอยู่ ตลอดจนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๔. สิ่งที่อยู่ภายในห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ สื่อการสอนประเภทต่างๆ เช่น กระดาน จอรับภาพ เครื่องฉายข้ามศีรษะ สามารถเคลื่อนย้าย และสามารถดัดแปลง ให้เอื้ออำนวยต่อการสอนและการจัดกิจกรรมประเภทต่างๆได้

๕. ควรจัดเตรียมห้องเรียนให้พร้อมต่อการสอนในแต่ละครั้ง เช่น ให้มีความเหมาะสมต่อการสอนวิธีต่างๆ ตัวอย่างเช่น เหมาะสมต่อวิธีการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม วิธีบรรยาย หรือวิธีการแสดงละคร เป็นต้น ดังนั้นการจัดโต๊ะเรียนในห้องเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างบรรยากาศทางการเรียน การจัดโต๊ะเรียนควรคำนึงถึง

๑) จำนวนผู้เรียน

๒) สภาพห้องเรียน

๓) ความสามารถของผู้เรียน

๔) สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา^{๓๔}

สมศักดิ์ คงเที่ยง สิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย

๑. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องสมุด สนามหญ้า สถานที่พักผ่อน และอื่นๆ สิ่งเหล่านี้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจ สนับสนุน จัดหาจัดทำให้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมีมาตรฐานที่พอจะส่งเสริมงานวิชาการให้เจริญงอกงามได้

๒. สิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีโครงการหรือแผนงานที่จะทำ ให้ครูมีความรู้ความสามารถและมีทักษะทางการเรียนการสอนให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ^{๓๕}

ธีรยุทธ พึ่งเที่ยง การจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้เป็นห้องเรียนที่น่าเรียนรู้ อยู่แล้วมีความสุข เด็กทุกคนอยากอยู่ในห้องเรียน ครูอาจจะจัดมุมการเรียนรู้ตามมุมต่างๆ ของห้องเรียน เช่น มุมศิลปะ มุมธรรมชาติชีวิต ที่เด็กเรียนรู้ อยากเรียน อยากสัมผัส การจัด

^{๓๔} พิมพันธ์ เดชะคุปต์, การเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน, (กรุงเทพมหานคร : เดอะมาสเตอร์ กรุ๊ป, ๒๕๔๔), หน้า ๔๕.

^{๓๕} สมศักดิ์ คงเที่ยง, หลักการบริหารการศึกษา, หน้า ๖๔.

สภาพแวดล้อมในการทำงานของครูถือว่าสำคัญยิ่ง ครูผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศห้องเรียน ให้เด็กเกิดความมั่นใจในการเรียนและมีความสนใจต่อกระบวนการเรียนรู้^{๑๖}

กิดานันท์ มลิทอง ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ สภาพห้องเรียนซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพทั้งในเรื่อง แสงสว่าง อุณหภูมิภายในห้องเรียน เสียงรบกวนจากภายนอก จะทำให้ผู้เรียนขาดสมาธิ ลดความกระฉับกระเฉง ไม่มีความกระตือรือร้นขาดความตั้งใจเรียนอันส่งผลให้การเรียนรู้หย่อนประสิทธิภาพและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้^{๑๗}

พรรณิ ชูทัย กล่าวถึงบรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน จัดแบ่งได้ ๖ ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

๑. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ

๒. บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสได้คิด ได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดพลาด โดยปราศจากความกลัวและวิตกกังวล บรรยากาศเช่นนี้จะส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจ โดยไม่รู้สึกลังเลหรือเครียด

๓. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูรู้สึกว่าคุณค่าของนักเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้ อันส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความยอมรับ นับถือตนเอง

๔. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ครูมีความเข้าใจนักเรียน เป็นมิตร ยอมรับให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ รักครู รักโรงเรียน และรักการมาเรียน

๕. บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีใช้การควบคุม ไม่ให้อิสระ ครูต้องมีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียนและฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิ หน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขต

^{๑๖} ชีรยุทธ พึ่งเกียรติ, คู่มือการพัฒนาวิชาชีพครู, หน้า ๑๖.

^{๑๗} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีและสื่อสารเพื่อการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖-๒๘.

๖. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) เป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผู้สอนจึงควรพูดถึงสิ่งที่ผู้เรียนประสบผลสำเร็จให้มากกว่าพูดถึงความล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่สิ่งที่ล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำ ซึ่งไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น^{๗๔}

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้สรุปผลการวิจัยเรื่องสภาพในปัจจุบันและปัญหาด้านการเรียนการสอนของครู ประถมศึกษาไว้สรุปได้ว่า บรรยากาศในชั้นเรียนต้องมีลักษณะทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สร้างความสนใจใฝ่รู้และศรัทธาต่อการเรียน ดังนั้นจึงสามารถแบ่งประเภทของบรรยากาศในชั้นเรียนได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. บรรยากาศทางกายภาพ (Physical Atmosphere)

บรรยากาศทางกายภาพหรือบรรยากาศทางด้านวัตถุ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆภายในห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู มีความสะอาด มีเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่จะส่งเสริมให้การเรียนของนักเรียนสะดวกขึ้น เช่น ห้องเรียนมีขนาดที่เหมาะสม แสงเข้าถูกทาง และมีแสงสว่างเพียงพอ กระจกหน้าต่างมีขนาดเหมาะสม โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับวัยนักเรียน เป็นต้น

๒. บรรยากาศทางจิตวิทยา (Psychological Atmosphere)

บรรยากาศทางจิตวิทยา หมายถึง บรรยากาศทางด้านจิตใจที่นักเรียนรู้สึกสบายใจ มีความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และมีความรัก ความศรัทธาต่อผู้สอน ตลอดจนมีอิสระในความกล้าแสดงออกอย่างมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน^{๗๕}

อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์ ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมทางการเรียน (Learning Environment) ว่าหมายถึง สภาวะใดๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สภาพแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม (Concrete Environmental) หรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ได้แก่ สภาพต่างๆ ที่มนุษย์ทำขึ้น เช่น อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ วัสดุ อุปกรณ์ หรือสื่อต่างๆ รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ อันได้แก่ ต้นไม้ พืช ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ส่วนสภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม (Abstract Environment) หรือ

^{๗๔} พรรณี ชูทัย, จิตวิทยาการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมแพคท์ พรินท์ จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๒๖๑-๒๖๓.

^{๗๕} สุมน อมรวิวัฒน์, การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ, (กรุงเทพมหานคร : ป.สัมพันธ์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๕.

สภาพแวดล้อมทางด้านจิตวิทยา (Psychological Environmental) ได้แก่ ระบบคุณค่าที่ยึดถือซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรม ของกลุ่มสังคมข่าวสาร ความรู้ ความคิด ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดและเจตคติต่างๆไม่ว่าจะเป็นของตัวเองหรือคนอื่นก็ตามก็จัดว่าเป็นสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนที่เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องเอาใจใส่และจัดเตรียมสถานที่หรือสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างเข้าใจและได้ผล^{๕๐}

จากความหมายและทฤษฎีด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนที่กล่าวมา จึงพอจะสรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนเป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับผู้สอนและผู้เรียนมากที่สุด ก็คือสภาพแวดล้อมในห้องเรียนจะต้องเอื้อต่อการเรียนการสอนในรายวิชานั้น การจัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนก็ต้องเอื้อต่อการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมบุคคล คือ ครูและเพื่อนรอบข้างจะต้องเป็นกัลยาณมิตรที่ดี มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอภายในโรงเรียนและผู้สอนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียนด้วย ซึ่งส่งผลต่อการเรียนการสอนของผู้เรียนและครู สภาพแวดล้อมยังเป็นสภาวะใดๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สภาพแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม (Concrete Environmental) หรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) ได้แก่ สภาพต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ วัสดุ อุปกรณ์ หรือสื่อต่างๆ รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ ผู้สอนจึงต้องให้ความสำคัญต่อการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนให้มากเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียน

๒.๒.๖ ด้านการวัดผลและประเมินผล

ด้านการวัดผลและประเมินผลนั้นมิผู้ศึกษาไว้มากมาย ในที่นี้นั้นผู้วิจัยจะขอนำมาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับในด้านการวัดผลและประเมินผลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ดังต่อไปนี้

๑. การวัดผล

ทิวัดต์ มณิโชติ การวัดผล เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์แทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัด โดยสิ่งที่ต้องการวัดผลนั้น

^{๕๐} อรพันธ์ ประสิทธิรัตน์, สภาพแวดล้อมการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗.

เป็นผลมาจากการกระทำหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน เช่น การวัดผลการเรียนรู้สิ่งทีวัดคือ ผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน^{๘๑}

อีเบลล์ (Ebel) ได้นิยามว่า การวัดผลเป็นกระบวนการกำหนดจำนวนให้กับสมาชิกของสิ่งของหรือบุคคล^{๘๒}

กิลฟอร์ด (Guilford) ได้นิยามว่า การวัดผลเป็นการจัดค่าตัวเลขให้แก่วัตถุหรือเหตุการณ์โดยมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน^{๘๓}

ลำเริง บุญเรืองรัตน์ ได้กล่าวไว้ว่า การวัดผล (Measurement) หมายถึง การกำหนดตัวเลขให้กับวัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์ ปรัชญาการณหรือพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งการได้มาซึ่งตัวเลขนั้นอาจต้องใช้เครื่องมือไปวัด เพื่อให้ได้ตัวเลขที่สามารถแทนคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการวัด^{๘๔}

กรอนันต์ (Gronlund) ได้นิยามว่า การวัดผลเป็นกระบวนการให้คำอธิบายที่เป็นตัวเลขตามระดับที่แตกต่างกันแก่คุณลักษณะของแต่ละบุคคลคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือแทนผลงานที่แต่ละคนจะแสดงออกมา เช่น การวัดความสูง การชั่งน้ำหนัก การให้คะแนน การตอบข้อสอบถาม^{๘๕}

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ ได้นิยามว่า การวัดผลเป็นกระบวนการเชิงปริมาณในการกำหนดค่าเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะของสิ่งทีวัดโดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง^{๘๖}

^{๘๑} ทิวต์ถ์ มณีโชติ, การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๘), หน้า ๖๕.

^{๘๒} Ebel, *Measuring Educational Achievement*, (New Jersey, Cliffs : Hall, 1965), P. 39.

^{๘๓} Guilford, *Measurement and Evaluation in Teaching*, (New York: McGraw-Hill, 1965), P. 9.

^{๘๔} ลำเริง บุญเรืองรัตน์, *ทฤษฎีการวัดและประเมินผลการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : สยามศึกษา, ๒๕๔๘), หน้า ๔๕.

^{๘๕} Gronlund, *Measurement and Evaluation in Teaching*, (New York : Mc-Hill, 1990), P. 50.

^{๘๖} บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, *การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน*, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕.

ศิรินารถ สุดใจนาค ได้ให้ความหมายของการวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณภาพหรือคุณลักษณะของสิ่งที่จะวัด โดยใช้เครื่องมือการวัดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ตัวเลขที่แสดงระดับคะแนน ความสูง ความกว้าง ความยาว ฯลฯ^{๘๗}

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ได้กล่าวถึงการวัดผล (Measurement) ไว้ว่า คือ เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามจุดหมายและเปรียบเทียบ ลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในวัตถุสิ่งของที่วัดนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลจากการวัดจะออกมาเป็นตัวเลข จุดมุ่งหมายของการวัดผลนั้น เป็นการตรวจสอบการสอนของครูอาจารย์และการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Domain) ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domain) ด้านเจตคติ (Affective Domain)^{๘๘}

เคอร์ลิงเกอร์ (Kerlinger) ให้ความหมายของการวัดผลไว้ว่า หมายถึง การกำหนดตัวเลขแก่สิ่งของหรือเหตุการณ์ต่างๆ ตามกฎเกณฑ์^{๘๙}

สุราษฎร์ พรหมจันทร์ กล่าวว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดค่าแทนคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด โดยใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพไปวัดหรือไปตรวจสอบเช่น ใช้ข้อสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาในการทำงานของผู้เรียน เป็นต้น^{๙๐}

กระทรวงศึกษาธิการ ให้ทัศนะว่า การวัดเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่องรอย หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนการวัดผลเป็นการวัดความสามารถของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพโดยการวัดผลนั้นจำเป็นจะต้องวัดผลโดยเกิด

^{๘๗} ศิรินารถ สุดใจนาค, คู่มือการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ และเขียนแผนการสอนประเภทวิชาคหกรรม, หน้า ๑๕๖-๑๕๗.

^{๘๘} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (สงขลา : นำ ศิลป์ โฆษณาจำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๘๘.

^{๘๙} อึ้งถึงใน ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๗๘.

^{๙๐} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๗.

จากการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้มาตลอดทั้งภาคการเรียนการศึกษา ซึ่งการวัดผลนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยการประเมินผลร่วมด้วย^{๕๑}

โนรี ใจใต้ ให้ความหมายว่า การวัดผล (Measurement) คือ กระบวนการที่จะได้มาซึ่งข้อมูล ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือ / วิธีการวัดทางการศึกษาได้มากมายหลายวิธี การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน การสอบถาม / สัมภาษณ์ การดูจากผลงานที่ส่ง และจากปฏิกริยา / การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวัดผลนี้จะนำไปสู่ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ต่อไป^{๕๒}

จากนิยามของการวัดผลดังกล่าวจึงพอสรุปได้ว่า การวัดผลเป็นการกำหนดค่าแทนคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด โดยใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพไปวัดหรือไปตรวจสอบเช่น ใช้ข้อสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาในการทำงานของผู้เรียน เป็นต้นการวัดผลจึงต้องมีแบบทดสอบที่ตรงตามเนื้อหาที่สอน ข้อสอบที่วัดผลมีการเน้นความคิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล มีการวัดผลหรือทดสอบหลากหลายวิธีเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายและสิ่งที่สำคัญที่สุดคือมีการทดสอบความรู้อยู่เสมอ การวัดผลนั้นจะเป็นกระบวนการที่จะได้มาซึ่งข้อมูล ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือ / วิธีการวัดทางการศึกษาได้มากมายหลายวิธี การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน การสอบถาม / สัมภาษณ์ การดูจากผลงานที่ส่ง และจากปฏิกริยา / การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวัดผลนี้ จะนำไปสู่ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ต่อไป

๒. การประเมินผล

สำหรับการประเมินผลนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านในที่นี้ผู้วิจัยขอยกมาพอเป็นตัวอย่างได้ดังนี้

กรีน (Green) ได้นิยามว่า การประเมินผล เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของผลที่ได้โดยพิจารณาจากข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ^{๕๓}

^{๕๑} กระทรวงศึกษาธิการ, **นิยามคำศัพท์หลักสูตร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^{๕๒} โนรี ใจใต้, **คู่มือการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้**, (สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๕๓} Green, **Introduction to Measurement and Evaluation**, (New York : Dodd, 1970), P. 15.

กิลฟอร์ด (Guilford) ได้ให้นิยามว่า การประเมินผลเป็นการตัดสินคุณค่าของการกระทำได้นิยามว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการในการตัดสินความสำคัญของปรากฏการณ์อย่างหนึ่งกับปรากฏการณ์อีกอย่างหนึ่ง การประเมินผลจึงเป็นหัวใจสำคัญในการประเมินความสามารถของผู้เรียน โดยใช้มาตรฐานที่กำหนดไว้^{๕๔}

กรอนันท์ (Gronlund) ได้ให้นิยามว่า การประเมินผลเป็นการตัดสินค่าของผลที่ได้โดยพิจารณาจากข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ^{๕๕}

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ ได้ให้นิยามว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการในการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์เพื่อสรุปว่าสิ่งนั้นดี-เลวปานใด^{๕๖}

ศิรินารถ สุดใจนาค ได้ให้ความหมายว่า การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของวัตถุประสงค์หรือบุคคลโดยวิเคราะห์จากข้อมูล ซึ่งได้มาจากวัดผลแสดงระดับคุณภาพ เช่น แสดงผลการเรียนระดับ ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน^{๕๗}

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ได้กล่าวถึงการประเมินผลไว้ว่า คือ การพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณภาพของความจริงและการกระทำ ขึ้นอยู่กับการวัดผลเพียงอย่างเดียว เช่น คะแนนสอบ แต่โดยทั่วไปจะเป็นการรวมการวัดหลายๆทาง โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงานการสัมภาษณ์ หรือการทดสอบประกอบการพิจารณา การประเมินผลแต่ละครั้งจะประกอบด้วยผลการวัดที่ได้จากกระบวนการต่างๆ เกณฑ์การพิจารณา และการตัดสินใจเป็นการชี้ขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบผลการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

๑. กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา
๒. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
๓. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติและผลงาน

^{๕๔} Guilford, *Measurement and Evaluation in Teaching*, P. 13.

^{๕๕} Gronlund, *Measurement and Evaluation in Teaching*, P. 57.

^{๕๖} บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน, หน้า ๑๕.

^{๕๗} ศิรินารถ สุดใจนาค, คู่มือการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ และเขียนแผนการสอนประเภทวิชาคหกรรม, หน้า ๑๕๗.

๔. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานศึกษาประกอบการและอื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษากำหนด

๕. พัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน^{๕๘}

ศิริกุล นามศิริ ได้ให้ความหมายว่า การประเมินผล (Evaluation) เป็นการกำหนดค่า หรือราคาจากคะแนนที่ได้จากการวัดผลนั้น เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี เมื่อได้คะแนนจากการวัดมาแล้วยังบอกไม่ได้ที่เดียวว่าเด็กคนนั้นเก่งหรือไม่เก่งจะต้องใช้วิจารณญาณพิจารณาต่อ ไปอีกด้วยโดยการเปรียบเทียบกับคนอื่นในห้วงเดียวกันการวัดผลและประเมินผล เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอนเพราะว่าการวัดผลและประเมินผลจะช่วยให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

๑. เพื่อปรับปรุงการสอนของครูทำให้ครูทราบว่าผลการสอนของตนเป็นอย่างไร

๒. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน ให้นักเรียนได้ทราบว่าตนเองเก่ง อ่อนอย่างไรและครูก็จะทราบว่าเด็กคนไหนเก่ง อ่อนแค่ไหน จะได้แก้ไขปรับปรุงเป็นรายๆ ไป

๓. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารในโรงเรียน ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร แผนการสอนและบันทึกการสอนที่นำมาสู่ภาคปฏิบัติ^{๕๙}

เวอร์ทิง และแซนเดอร์ส (Worthing and Sanders) ได้นิยามว่า การประเมินผลคือการชี้บ่งถึงคุณค่าหรือประสิทธิภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การประเมินผลจะต้องรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินคุณค่าหรือประสิทธิภาพของแผนงาน/โครงการ ผลผลิตหรือผลงานที่เกิดขึ้น วิชิตำเนินการ วัดดูประสงค์ หรือประโยชน์ของทางเลือกต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด^{๖๐}

สุราษฎร์ พรหมจันทร์ ได้ให้ทัศนะไว้ว่า การประเมินผลนั้น เป็นกระบวนการในการวินิจฉัยตัดสินคุณค่าคุณลักษณะที่ได้วัด มาเทียบกับเกณฑ์ว่าสมควรผ่านหรือไม่ผ่าน สอบได้หรือสอบตกในทานองนี้ ดังนั้น กระบวนการในการประเมินผลจะต้องทำหลังจากได้มีการวัดผลมาก่อนแล้วเสมอ การประเมินผลจะต้องอาศัยการวัดผลที่ได้วัดผลจากนักเรียนหลังจากการเรียนการ

^{๕๘} รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๕๕.

^{๕๙} ศิริกุล นามศิริ, การพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยหลักการบูรณาการ : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๔.

^{๖๐} อ่างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๘๐.

สอนแล้วการประเมินผลจึงต้องปราศจากอคติคือความลำเอียง เพราะการประเมินผลเป็นการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนโดยตรง^{๑๑๑}

กาญจนา เกียรติประวัติ อธิบายว่า การประเมินผลคือการนำผลที่วัดได้มาหาคุณค่าการประเมินผลควรจะต้องรวมถึงการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ วิธีการที่ได้ใช้ไปเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ตลอดจนพิจารณาถึงปริมาณของคุณสมบัติที่วัดได้ เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี เป็นต้น^{๑๑๒}

สรุปความหมายการประเมินผลที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การประเมินผลประเมินผล (Evaluation) เป็นการกำหนดค่า หรือราคาจากคะแนนที่ได้จากการวัดผลนั้น เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี เมื่อได้คะแนนจากการวัดมาแล้วยังบอกไม่ได้ที่เดียวว่าเด็กคนนั้นเก่งหรือไม่เก่งจะต้องใช้วิจารณญาณพิจารณาต่อไปอีกด้วยโดยการเปรียบเทียบกับคนอื่นในห้องเดียวกันการวัดผลและประเมินผล เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอนเพราะว่าการวัดผลและประเมินผลจะช่วยให้เกิดประโยชน์ การประเมินผลของผู้สอนจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมในการประเมินผลผู้เรียนทุกคน การประเมินผลนั้นจะต้องมีการประเมินผลก่อนและหลังเรียนทุกครั้งและมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและหลากหลายรูปแบบหรือหลายวิธี ถ้ารวมกันแล้วการวัดผลประเมินผลนั้นก็ยังมีผู้ให้ความหมายและกล่าวถึงอีกมากตัวอย่างเช่น

กรมวิชาการ ได้กล่าวถึง งานวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

๑) ควบคุมดูแลติดตามประสานประโยชน์ให้หัวหน้างานวัดผล ได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบให้ครบถ้วนเรียบร้อย

๒) ควบคุมดูแลการลงทะเบียนวิชาเรียน และดำเนินการด้านการวัดและการประเมินผล ประสานงานและร่วมพิจารณาร่วมกับหัวหน้างานวัดผลเกี่ยวกับงาน ลงทะเบียนวิชาเรียน งานการวัดและร่วมกับหัวหน้างานวัดผลเกี่ยวกับงาน ลงทะเบียนวิชาเรียน งานการวัดและประเมินผลการเรียนระหว่างภาคและปลายภาค ออกตารางสอบ คำสั่งการสอบฯ ดำเนินการให้ผู้อำนวยความสะดวกในการสอบ และแจ้งให้ผู้ปกครองทราบผลการสอบตาม กำหนดเวลา เก็บข้อมูลสถิติผลการสอบ

^{๑๑๑} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๗.

^{๑๑๒} อ้างถึงใน ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, การจัดและการบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๘๐.

๓) ควบคุมติดตามดูแลเรื่องนักเรียนผู้ที่มีเวลาเรียนไม่ถึงร้อยละ ๘๐ ประกาศรายชื่อผู้ไม่มีสิทธิ์สอบ รับคำร้องและรวบรวมหลักฐานต่างๆ เสนอผู้อำนวยการพิจารณา สมควรอนุญาตให้เข้าสอบหรือไม่ควรให้สอบ

๔) ควบคุมติดตามดูแลการดำเนินการ การสอบแก้ตัว ดำเนินการให้มีข้อมูลสถิติด้านการวัดผล การสอบแก้ตัว การลงทะเบียนเรียนซ้ำ จัดทำข้อมูลสถิติเป็นปัจจุบัน ออกคำสั่งการดำเนินงานการสอบแก้ตัว รับใบคำร้อง ตรวจสอบหลักฐาน ดำเนินการให้ผู้อำนวยการอนุมัติผลการสอบ ประกาศผลการสอบ และติดตามดำเนินการตามรายชื่อ ผู้สอบแก้ตัว ไม่ผ่าน ให้ดำเนินการต่อไปตามระเบียบ

๕) ควบคุมดูแลผลการลงทะเบียนเรียนซ้ำ ร่วมกับหัวหน้างานวัดผลเก็บข้อมูลสถิติรายชื่อผู้สอบสองครั้งไม่ผ่าน จัดทำข้อปฏิบัติและแบบรายงานการลงทะเบียนเรียนซ้ำให้ครูผู้สอนติดตามดูแล ประสานประโยชน์การเรียนซ่อมเสริมจนนักเรียนผ่านได้ ระดับผลการเรียนออกมา

๖) ติดตามการตรวจเครื่องมือ ที่ครูผู้สอนใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียน และประสานประโยชน์ให้มีการดำเนินการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลการเรียน จะให้มีการตรวจแบบประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือ ป.พ. ๔ ตรวจสอบรายงานประจำตัวนักเรียนหรือ ป.พ. ๖ ตรวจสอบบัญชี เรียกชื่อ โดยลงนามกำกับก่อนส่งผู้อำนวยการลงนาม สร้างและปรับปรุงเครื่องมือ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อสอบ วิเคราะห์ผลการสอบ และจัดทำบัตรข้อสอบ

๗) ควบคุมติดตามดูแล การวัดผลและประเมินผลการเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการประเมินผล การวัดผลและประเมินผลการเรียน ดูแลการดำเนินการเกี่ยวกับ หลักฐานการวัดผล และประเมินผลการเรียนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำรวจและให้บริการ ครู อาจารย์เพื่อใช้ในการประเมินผลการเรียน ติดตามดูแลการสอบกลางภาค การออกผล สอบกลางภาค การสอบปลายภาคการออกผลสอบปลายภาค^{๑๑๑}

พระครูพัฒนสุตานุกุล ได้ให้ความหมายว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงงานด้านบริหารและเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอนของผู้เรียน อาจจะอยู่ในลักษณะต่างๆ เช่น การสังเกต

^{๑๑๑} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษา, (กระทรวงศึกษาธิการ ๕ กรมวิชาการ, ๒๕๔๔), หน้า ๓๓-๓๔.

การให้ผู้เรียนตอบคำถามในชั้นเรียน การทดสอบโดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรม การให้ทำแบบทดสอบ จนกระทั่งการจัดให้มีการสอบประจำภาคเรียนเพื่อประเมินความรู้และความสามารถของผู้เรียน

๑. จุดประสงค์ของการประเมินผลการเรียนรู้

เมื่อมีการเรียนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ทราบผลความก้าวหน้าของผู้เรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะคิดต่อการเรียนในเรื่องนั้นๆ จุดประสงค์ที่ผู้สอนจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมีดังนี้

๑. เพื่อให้ผู้สอนทราบผลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำให้พิจารณาประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ด้วยว่า การจัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าว ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านเนื้อหาวิชาได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งในบางส่วนของกิจกรรม การเรียนการสอน ผู้สอนอาจจะละเว้นไปในบางส่วน หรือเข้าใจความสามารถของผู้เรียนคลาดเคลื่อน จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาวิชาในบางตอนได้ จำเป็นต้องจัดให้มีการสอนเสริมในเรื่องนั้น

๒. เพื่อให้ผู้เรียนรู้ความก้าวหน้าของตนเองในการเรียนรู้เนื้อหาวิชานั้นๆ ซึ่งการประเมินผลจะทำให้ผู้เรียนทราบว่า ตนเองมีความสามารถมากน้อยแค่ไหน เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา และรู้ลำดับความสามารถของตนเองเมื่อเทียบกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะปรับปรุงการเรียนและการทำงานของตนเอง

๓. เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียน ทั้งนี้การจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละครั้ง จะช่วยกระตุ้นหรือเป็นการกำชับให้ผู้เรียนต้องสนใจที่จะศึกษาหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ซึ่งเป็นการกระตุ้นที่เกิดจากภายในตัวผู้เรียนและผลคะแนนที่จะได้รับจะเป็นการกระตุ้นที่เกิดจากภายในตัวผู้เรียนและผลคะแนนที่จะได้รับจะเป็นการกระตุ้นจากภายนอกให้สนใจการเรียน

๔. เพื่อให้ผู้สอนสามารถบันทึกความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนได้ รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลไว้สำหรับนำมาใช้ในการพิจารณา หรือตัดสินใจในการให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลในด้านการศึกษาต่อ หรือนำมาใช้สำหรับการปรึกษาหารือกับผู้ปกครอง รวมทั้งผู้สอนจะสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการสอนสำหรับการจัดกลุ่มผู้เรียนได้

๕. เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้สอนรู้ความสามารถของผู้เรียนในช่วงระยะเวลาต่างๆ ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และประสบความสำเร็จในการเรียน ในขอบเขตของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถรับประกาศนียบัตร ใบรับรองการเรียน เพื่อให้ผู้อื่นและผู้ปกครองรู้ถึงผลสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

๖. เพื่อให้ทราบถึงความสามารถและความพร้อมของผู้เรียน สำหรับการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง ที่ผู้เรียนมีความสนใจและได้ประสบความสำเร็จในการเรียนเบื้องต้นมาแล้ว การเลือกใช้วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จะประเมินผู้เรียนในเรื่องอะไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้สอนในการกำหนดจุดประสงค์ของการประเมินผลและความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งความสามารถของผู้สอนในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้สอนควรจะได้พิจารณาหลีกเลี่ยงและจำกัดข้อบกพร่องต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในระหว่างการประเมินผล เพื่อให้การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุผลตรงตามที่ต้องการ

ข. กระบวนการประเมินผล

การประเมินผลเป็นสิ่งที่ต้องกระทำต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่ครูจะต้องแสวงหาทาง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดไว้ในระเบียบการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ ให้มีการประเมินผลเป็นขั้นตอนดังนี้

๑. การประเมินผลก่อนเรียน (Pre-Evaluation)

เป็นการประเมินก่อนที่จะมีการเรียนการสอน เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานและทักษะของผู้เรียนที่มีมาก่อนการเรียนเรื่องใหม่ เรียกได้ว่าเป็นการประเมินเพื่อดูว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมก่อนเรียนอะไรบ้าง มีมากเพียงใด เพื่อประโยชน์ในการเตรียมการสอนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้และบรรลุจุดประสงค์ใหม่ของการเรียนต่อไป การประเมินผลก่อนเรียนจึงต้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์ใหม่ในการทดสอบแต่ละครั้งด้วย การประเมินก่อนเรียนอาจทำเพื่อ

๑. พิจารณาว่าผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนเพียงใด
๒. พิจารณาว่าในการสอนใหม่ควรเริ่มต้น ณ จุดใด จากความรู้ทักษะที่ผู้เรียนมีอยู่ทำให้สามารถวางแผนการสอนได้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
๓. เป็นการกระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะเรียนรู้ต่อไป
๔. พิจารณาได้ถูกต้องว่า ประเด็นใด เนื้อหาใด หรือส่วนใดของการเรียนรู้ที่ผู้เรียน พร้อมจะรับและเรียนรู้ได้
๕. ประเมินว่าผู้เรียนคนใดสามารถรอบรู้สิ่งต่างๆ ก่อนที่ครูจะทำการสอนซึ่งจะได้จัดให้ผู้เรียนนั้นเรียนตามพื้นฐาน ความสามารถของตน ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายและมีความสนใจในการเรียนยิ่งขึ้น
๖. เป็นการวัดพื้นฐานความรู้เบื้องต้นซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ก้าวหน้าพัฒนาขึ้นจากเดิมหรือไม่ จากความรู้พื้นฐานที่วัดไว้ในครั้งแรก

๒. การประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Evaluation)

เป็นการประเมินผลขณะมีการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบสภาพการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน โดยการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นระยะๆ ตามลำดับของจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและการปฏิบัติ ซึ่งต้องใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลายในการวัดแต่ละจุดประสงค์ให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้และเมื่อผู้เรียนยังไม่บรรลุจุดประสงค์ใดก็จะซ่อมเสริมได้ทันที การประเมินผลระหว่างเรียนจึงทำเพื่อ

๑. ต้องการทราบว่า ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่
๒. ต้องการทราบว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดประสงค์ถึงขั้นใด
๓. เป็นการเร้ากระตุ้นและสนใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใส่ ตั้งใจตั้งใจเรียนจะทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
๔. ต้องการทราบว่าผู้เรียนบกพร่องในจุดประสงค์ใด
๕. เป็นแนวทางในการปรับปรุงซ่อมเสริมการเรียนที่บกพร่องของผู้เรียนได้เหมาะสมถูกต้องตรงจุด

๖. ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

๓. การประเมินผลหลังการเรียนหรือประเมินรวม (Summative Evaluation)

เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในแต่ละวิชา หรือแต่ละ โปรแกรมการสอนเพื่อต้องการทราบผลการเรียนการสอน โดยสรุป โดยวัดครอบคลุมทุกจุดประสงค์ที่สำคัญๆที่เป็นจุดประสงค์ปลายทาง เป็นการนำผลไปสู่การตัดสินผลการเรียน เพื่อสรุปรายงานผลการเรียนการสอนแก่ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ได้ทราบต่อไป การประเมินผลหลังเรียนจึงทำเพื่อ

๑. ต้องการทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีความสำเร็จในการเรียนเท่าไร
๒. ต้องการทราบว่าผู้เรียนมีความสามารถโดยส่วนรวมในวิชาใดมากหรือน้อย
๓. เป็นข้อมูลที่จะทำให้ทราบว่าควรปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนโดยส่วนรวมในเรื่องใดวิชาใด
๔. ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินผลการเรียนหรือเพื่อเลื่อนชั้น
๕. ใช้เป็นข้อมูลในการจัดสอนซ่อมเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนโดยส่วนรวมต่อไป

ค. ประเภทของการประเมินผล

แบ่งประเภทของการประเมินไว้ดังนี้

๑. การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Evaluation) หมายถึง การประเมินผลที่เกิดจากการนำผลการวัดของผู้เรียนแต่ละคนไปเปรียบเทียบกับ “เกณฑ์” หรือ “มาตรฐาน” (Criteria) ที่กำหนดขึ้นแล้วตัดสินว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้ความสามารถอย่างไร ใช้ได้หรือไม่ได้ ควรผ่านหรือไม่ผ่าน

การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ยึดแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อรอบรู้ (Mastery-Learning) ที่ว่าการเรียนรู้ทั้งหลายควรเป็นการเรียนรู้เพื่อรอบรู้ในเรื่องต่างๆ โดยผู้เรียนทุกคนควรพัฒนาตนเองจนสามารถรอบรู้ในสิ่งที่เรียนรู้ในสิ่งที่เรียนมาจนมีความสามารถถึงระดับที่ต้องการโดยใช้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์ว่าบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนการสอนนั้นๆ ซึ่งเกณฑ์เหล่านี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายการประเมินเป็นเกณฑ์

๒. การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (Orm Referenced Evaluation) หมายถึง การประเมินผลที่นำเอาผลการวัดของผู้เรียนทั้งกลุ่มมาเปรียบเทียบกับว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถอยู่ในระดับใดของกลุ่ม และตัดสินในรูปของระดับคะแนนผลการประเมินแบบอิงกลุ่ม จึงขึ้นอยู่กับระดับความสามารถของผู้เรียนในกลุ่มเป็นสำคัญว่ากลุ่มนั้นเก่งหรืออ่อนผลการประเมินแบบอิงกลุ่มจึงไม่สามารถบอกได้ว่า มีความสามารถประสบผลสำเร็จในการเรียนมากน้อยเพียงใด แต่บอกได้ว่าผู้เรียนนั้นมีความสามารถเก่งหรืออ่อนในกลุ่มนั้น

ง. เทคนิคการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน

การรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง เป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อประเมินความก้าวหน้า ความสามารถและทักษะของผู้เรียน ผู้สอนจะรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของผู้เรียนได้ในระหว่างการเรียนของผู้เรียน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนตั้งแต่การเรียนรวมทั้งชั้น การเรียนในลักษณะกลุ่ม การเรียนในห้องเรียน นอกห้องเรียนในเวลาเรียนและหลักเวลาเรียนปกติ กิจกรรมบางอย่างจะดำเนินไปในลักษณะปกติวิสัย หรือเปลี่ยนไปจากเดิมตามลักษณะของเนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้น ดังนั้นในการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนจะต้องกำหนดวิธีการประเมินผลผู้เรียนในระหว่างการเรียนด้วยเพื่อดูความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาประเมินกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนประกอบด้วย

๑. การให้เขียนรายงานผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นการเรียนในลักษณะกลุ่มหรือรายบุคคลจะต้องวางแผนงานและดำเนินการเขียนรายงานตามที่ผู้สอนมอบหมาย ซึ่งอาจจะอยู่ใน

รูปของการบรรยาย สรุปรูปเนื้อหาความรู้ที่สำคัญ รายงานการไปทัศนศึกษา ประโยชน์และข้อสังเกตต่างๆ การเขียนโครงกลอน รวมทั้งรายงานผลที่ได้จากการทดลองทางวิทยาศาสตร์ กฎ หรือระเบียบปฏิบัติต่างๆ การประเมินผล ในลักษณะนี้ผู้สอนอาจจะประเมินผลด้วยตนเองหรือให้ผู้เรียนประเมินผลงานของตนเอง ร่วมกับเพื่อนในห้องเรียน ในกลุ่มหรือร่วมกับผู้สอนก็ได้

๒. การให้รายงานด้วยคำพูดซึ่งผู้เรียนจะสามารถนำรายงานที่เขียนมาสรุปรายงานหน้าชั้นเรียนด้วยปากเปล่า ซึ่งจะเป็นการพิจารณาความสามารถของผู้เรียนในด้านการสื่อความหมาย ลักษณะท่าทาง การเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อเรื่อง การประเมินในลักษณะนี้จะสามารถประเมินผู้เรียนได้ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

๓. การใช้แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือวัดความสามารถในการเรียนรู้และทัศนคติของผู้เรียน ซึ่งอาจจะนำมาใช้ก่อนการเรียนการสอน ในระหว่างการเรียนการสอนหรือเมื่อการสอนเสร็จสิ้นแล้วเป็นเครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้นให้ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในหัวข้อเรื่องนั้นและรายวิชาที่สอน ในแบบทดสอบจะมีคำแนะนำในการทำแบบทดสอบและกำหนดคะแนนซึ่งผลของคะแนนควรแจ้งให้ผู้เรียนทราบเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชานั้นมากน้อยแค่ไหนและพร้อมที่จะเรียนในเรื่องต่อไปหรือไม่

๔. การประเมินผลกิจกรรมของผู้เรียน เนื่องจากในจุดประสงค์การเรียนรู้มีการระบุพฤติกรรมที่ผู้สอนสามารถสังเกตได้ ดังนั้นการประเมินจะเน้นพฤติกรรมของผู้เรียนและผลของกิจกรรมของผู้เรียนในระหว่างการเรียนนั้นๆ ซึ่งเกณฑ์ในการกำหนดระดับความสามารถและผลงานที่ผู้เรียนทำตามที่ผู้สอนกำหนดในจุดประสงค์การเรียนรู้ จะเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการประเมินผลกิจกรรมของผู้เรียน

๕. การให้การอ่าน เป็นการมอบหมายงานให้ผู้เรียนทำเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม โดยผู้เรียนจะมีอิสระในการใช้เวลาส่วนใดของวันก็ได้ ทำการบ้านนอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียนดังนั้นผู้สอนจะต้องคอยติดตามให้ผู้เรียนทำการบ้านให้เสร็จและส่งงานทุกครั้ง ซึ่งจะทำให้ผู้สอนทราบความสามารถและระดับความสามารถในการเรียนของผู้เรียน สามารถติดตามสอนซ่อมเสริม เอาใจใส่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง การประเมินผลการบ้านของผู้เรียนผู้สอนอาจประเมินด้วยตนเองหรือให้เพื่อนช่วยกันประเมินผลงานของเพื่อนด้วยกันก็ได้กิจกรรมทุกอย่างที่ครูและนักเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การสาธิตการแสดงบทบาท การแสดงละครและหุ่น การศึกษานอกสถานที่การจัดนิทรรศการ การสอนโดยใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

๖. การสังเกต เป็นวิธีประเมินความสามารถของผู้เรียนได้อีกประการหนึ่งแต่มีข้อจำกัดในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) เนื่องจากมีความลำเอียงของผู้สังเกตในด้านต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การสังเกตการณ์ทำงาน การตอบคำถาม ความสนใจของผู้เรียนที่ผู้สอนชอบเป็นการส่วนตัว ดังนั้นการให้คะแนนหรือการประเมินผลย่อมแตกต่างจากผู้สอนที่ชอบหรือไม่ชอบ การวัดผลและประเมินผล ครูผู้สอนมีเป้าหมายหลักในการวัดผลและประเมินผลการเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน โดยวัดทั้งเน้นกระบวนการและวัดพฤติกรรมพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยและเน้นการวัดในส่วนของความรู้ความคิดมากกว่าด้านอื่น การประเมินผลและวัดผลของผู้สอนจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของความยุติธรรมโดยอาศัยผลการเรียนรู้ที่ได้ของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญในการวัดผลและประเมินผล ผู้สอนจึงจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีต่างๆซึ่งซึ่งพิจารณาเลือกวิธีและเครื่องมือจากจุดมุ่งหมายของการวัด ส่วนใหญ่จะวัดความรู้ความเข้าใจโดยใช้แบบทดสอบชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการทดสอบในภาคทฤษฎี เกี่ยวกับข้อสอบต่างๆ เช่น การทดสอบในรูปแบบอัตนัยหรือปรนัย เป็นต้น ในส่วนของภาคปฏิบัตินั้นจะต้องมีการทดสอบโดยการปฏิบัติ เช่น การกราบ การไหว้ การทำกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น^{๑๑๔}

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลเป็นการวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียนจากผู้สอนการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงงานด้านบริหารและเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลจำเป็นจะต้องมีการทดสอบที่ตรงตามเนื้อหาและข้อสอบที่วัดผลประเมินผลจะต้องเน้นความรู้ความเข้าใจ การวัดผลประเมินผลจำเป็นที่จะต้องมีส่วนสม่ำเสมอ โดยมีทั้งก่อนและหลังเรียนและสิ่งที่สำคัญของการวัดผลประเมินผลคือการทดสอบความรู้ของผู้เรียนหลากหลายวิธี การประเมินผลการเรียนการสอนของผู้เรียน อาจจะอยู่ในลักษณะต่างๆ เช่น การสังเกต การให้ผู้เรียนตอบคำถามในชั้นเรียน การทดสอบโดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการให้ทำแบบทดสอบจนกระทั่งการจัดให้มีการสอบประจำภาคเรียนเพื่อประเมินความรู้และ

^{๑๑๔}กรมวิชาการ, “ด้านการวัดผลประเมินผล”แผนการสอนกลุ่มวิชาสังคมศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา เล่ม ๑-๖, อังใน พระครูพัฒนสุตานุกุล, “พระสงฆ์กับการสอนพระพุทธศาสนานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดบุญประดิษฐ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑ กรุงเทพมหานคร (เขตราชเทวี), วิทยาลัยพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗-๔๒.

ความสามารถของผู้เรียน การวัดผลประเมินผลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะต้องเอาใจใส่และให้ความสำคัญเพราะจะทำให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนในการเรียนการสอนที่ได้จัดขึ้นระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

๒.๓ ปัญหาและแนวทางการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สำหรับปัญหาและแนวทางการสอนศีลธรรมในโรงเรียนสำหรับพระสอนศีลธรรมนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปได้ดังนี้

๒.๓.๑. ปัญหาด้านเนื้อหาและหลักสูตร

๑.๑ กลุ่มมือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีไม่เพียงพอกับความต้องการของพระสอนศีลธรรมแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดประชุมชี้แจงพร้อมทั้งดำเนินการระดมผู้ชำนาญการหรือเชี่ยวชาญในด้านนี้จัดทำคู่มืออย่างเป็นระบบและติดตามสอบถามให้ความรู้ให้ทันต่อความต้องการอย่างแท้จริง มีการดำเนินงานยึดหลักบูรณาการ เช่น ระดมสมอง, การประชุมชี้แจงแนวทางในการปฏิบัติ เป็นต้น

๑.๒ หลักสูตรมีเนื้อหามากเกินไป พระสอนศีลธรรมไม่สามารถสอนได้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้แนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ คัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมในแต่ละระดับชั้นมาสอนนักเรียน จัดหลักสูตรใหม่ให้กระชับกว่านี้ ไม่เน้นปริมาณ เน้นทำได้ ทำเป็น และเกิดประโยชน์ในการเรียน มีการประยุกต์เนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สอนบูรณาการเนื้อหาเพื่อให้ทันตามเวลาและหลักสูตรจัดทำใบงานเพิ่มเติมให้นักเรียนได้ทำเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับแผนการสอนและทันต่อเวลาให้พระสอนศีลธรรมเตรียมการสอนและวางแผนการสอนให้รัดกุม โดยมีการทดสอบก่อนระยะเวลาของแต่ละคาบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

๑.๓ เนื้อหาของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาlässสมัยไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ มีการจัดเสวนาระหว่างพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในส่วนที่เห็นว่าไม่ตรงlässสมัยหรือไม่สอดคล้องประยุกต์เนื้อหาการใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน นำเนื้อหาในหลักสูตรบูรณาการกับสภาพปัจจุบันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และไม่เบื่อหน่าย มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การพานักเรียนเข้ามาศึกษายังสถานที่จริง หรือการศึกษาค้นคว้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

๑.๔ พระสอนศีลธรรมไม่เข้าใจโครงสร้างของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ เปิดศูนย์ให้ความรู้ในแต่ละจังหวัด ให้พระสอน

ศีลธรรมเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จัดทำหลักสูตรแบบย่อ ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนการสอนจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับพระสอนศีลธรรม จัดประชุมเพื่อศึกษาหลักสูตรแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตร เมื่อเสร็จแล้วให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดประชุมชี้แจงหลักสูตรร่วมกัน

๑.๕ พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดทำแผนการสอนแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ ควรมีการติดตามและนิเทศก์การจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอ ให้มีการอบรมพระสอนศีลธรรมในด้านการจัดทำแผนการสอน โดยการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำ จัดทำเอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการสอนของแต่ละช่วงชั้นตามความเหมาะสม กำหนดให้พระสอนศีลธรรมได้ส่งแผนการสอนไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อประเมินแนวทางในการทำแผนการสอนและสภาพปัญหาของแต่ละรูป ให้สถานศึกษาหรือโรงเรียนที่พระสอนศีลธรรมไปปฏิบัติหน้าที่หาพี่เลี้ยงคอยแนะนำในการทำแผนการสอนของแต่ละภาคการศึกษา

๒.๓.๒. ปัญหาด้านเทคนิคการสอน

๒.๑ ขาดเทคนิคการสอนหรือรูปแบบการสอนที่หลากหลาย การแก้ไขปัญหา คือ การนำเทคนิคการสอนที่หลากหลายรูปแบบที่น่าสนใจมาปรับใช้กับการเรียนการสอนภายในห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายในการใช้เทคนิคการสอนนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนการใช้เทคนิคการสอนจากผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนควรมีส่วนช่วยในการสนับสนุนในด้านเทคนิคการสอนแก่พระสอนศีลธรรมเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

๒.๒ ขาดเทคนิคการสอนในส่วนที่นำเสนอเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ แนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ จัดประชุมสัมมนาพระสอนศีลธรรมเพื่อการเข้าถึงข้อมูลในการศึกษา เช่น การใช้อินเตอร์เน็ตของโรงเรียน การค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ฯลฯ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในความรับผิดชอบเพื่อจัดอบรมให้ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งศึกษาเพิ่มเติม การดำเนินงานยึดหลักการบูรณาการ เช่น ระดมสมอง, การประชุมชี้แจงแนวทางในการปฏิบัติและอื่นๆเพื่อเพิ่มเทคนิคการสอนให้พระสอนศีลธรรมในการนำเสนอเข้าสู่บทเรียนให้กับนักเรียนให้น่าสนใจขึ้น

๒.๓ พระสอนศีลธรรมขาดเทคนิคในการกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด แนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มให้แก่พระสอนศีลธรรม พร้อมทั้งการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้

คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้พระสอนศีลธรรม หรือการให้ครูพี่เลี้ยงมีการแนะนำให้พระสอนศีลธรรมมีการใช้เทคนิคการสอน โดยการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการสอนศีลธรรมในแต่ละครั้งเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับนักเรียน

๒.๓.๓ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๓.๑ ขาดห้องจริยธรรมสำหรับใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ นำนักเรียนเข้าไปใช้ห้องที่วัดหรือศาลาศึกษาธรรมะนอกสถานที่ ก่อนที่จะมีการวางแผนใช้และหาห้องให้เพียงพอ เสนอของบประมาณของโรงเรียนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดทำผ้าป่าเพื่อระดมทรัพยากรร่วมกันใช้แหล่งเรียนรู้อื่นที่มีอยู่ เช่น ห้องสมุด, โรงฝึกงาน, ไร่ร่มไม้ เป็นต้น

๓.๒ ขาดแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม แนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ จัดประชุมสัมมนาพระสอนศีลธรรมเพื่อการเข้าถึงข้อมูลในการศึกษา เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียน การค้นคว้าจากแหล่งห้องสมุดที่มีอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ฯลฯ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในความรับผิดชอบเพื่อจัดอบรม ให้ความรู้ในการเข้าถึงแหล่งศึกษาเพิ่มเติม การดำเนินงานยึดหลักการบูรณาการ เช่น ระดมสมอง, การประชุมชี้แจงแนวทางในการปฏิบัติ ฯ

๓.๓ พื้นฐานความรู้ของนักเรียนมีไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามระดับชั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ จัดหาผู้ที่มีความรู้และสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา มาเสวนาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดกิจกรรมประยุกต์เสริมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แบ่งห้องเพื่อแยกระดับนักเรียน ให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนการสอนเน้นการสอนเป็นกลุ่ม การบูรณาการให้เหมาะกับผู้เรียน มีการประเมินผู้เรียนก่อนที่จะทำการสอน เพื่อจะได้แยกหรือจัดกลุ่มให้เหมาะสมในการสอนแต่ละครั้ง

๓.๔ ผู้เรียนในแต่ละห้องเรียนมีเป็นจำนวนมากทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ แบ่งห้อง แบ่งเวลาให้เหมาะสมกับจำนวนและสัดส่วนของนักเรียน แบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามช่วงชั้น เพื่อลดปัญหาในการจัดการ ใช้เทคโนโลยีในการช่วยในการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมเสริม โดยการมอบหมายงานและตอบปัญหาที่เกิดขึ้น จัดหาครูผู้ช่วย เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความน่าสนใจ ฯลฯ หรือการจัดเป็นกลุ่ม

ย่อยเพื่อให้การดูแลทั่วถึงและช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างสะดวกในการมอบหมายงานหรือกิจกรรมการเรียนการสอน

๓.๕ พระสอนศีลธรรมขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรม พร้อมทั้งการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้พระสอนศีลธรรม หรือการให้ครูพี่เลี้ยงหรือแกนนำประจำอำเภอ ได้ติดตามและแนะนำเพื่อเพิ่มทักษะและประสิทธิภาพการสอน

๒.๓.๔ ปัญหาด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

๓.๑ ขาดแคลนงบประมาณที่จะให้การสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอนแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ใช้สื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นและหาได้สะดวก เช่น สื่อทางโทรทัศน์ สื่อที่มีอยู่ตามวัด ตามหมู่บ้าน หรือหาบุคคลตัวอย่างในท้องถิ่น ฯลฯ จัดทำโครงการของบสนับสนุนงบประมาณจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น การระดมทุนทรัพย์จากบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม หรือจัดทำผ้าป่าเพื่อหางบประมาณมาจัดซื้อสื่อที่ยังขาด

๓.๒ สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์มีไม่เพียงพอกับความต้องการของพระสอนศีลธรรมแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ แบ่งกลุ่มการสอน เน้นการปฏิบัติการสอนที่ชัดเจน โรงเรียนและพระสอนศีลธรรมระดมทุนจัดหาสื่อการสอนในส่วนที่ขาดหรือให้หน่วยงานที่รับผิดชอบควรติดตามและจัดสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ให้เพียงพอแก่พระสอนศีลธรรม

๓.๓ สื่อการสอนประเภทวัสดุมีไม่เพียงพอกับความต้องการของพระสอนศีลธรรมแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ประสานสถานศึกษาขอตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการในส่วนที่จำเป็นและเกี่ยวข้องจัดทำแผนงาน /โครงการเสนอขอตั้งงบประมาณเพื่อการนี้โดยเฉพาะ หรือการจัดทำผ้าป่า เป็นต้น

๓.๔ พระสอนศีลธรรมไม่ได้รับการนิเทศความรู้ด้านกระบวนการผลิตสื่อการเรียนการสอนแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ การจัดประชุมอบรมความรู้ด้านกระบวนการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรม โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องติดตามให้การ

สนับสนุนกระบวนการขั้นตอนในการผลิตสื่อ โดยการให้แก่นำหรือศึกษานิเทศก์ได้คอยช่วยเหลือพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง

๒.๓.๕ ปัญหาด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน

๕.๑ การจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาการแก้ไขปัญหา คือ ขอความร่วมมือผู้บริหาร ครูและนักเรียนร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนภายในห้องเรียนให้เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือวิชาที่พระสอนเพื่อการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพ

๕.๒ มีแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาน้อยเกินไปทั้งภายในห้องเรียนและภายในโรงเรียน การแก้ไขปัญหา คือ ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบเช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันจัดแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น โดยการจัดแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและจัดแหล่งการเรียนรู้ภายในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

๒.๓.๖ ปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล

๔.๑ พระสอนศีลธรรมขาดความรู้และทักษะเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผลจากแฟ้มสะสมงานเพิ่มให้แก่พระสอนศีลธรรม พร้อมทั้งเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้พระสอนศีลธรรมในด้านการวัดผลและประเมินผลจากแฟ้มงานสะสม

๔.๒ พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ตามสภาพจริงแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้แก่พระสอนศีลธรรมจัดทำเอกสารหรือคู่มือเกี่ยวกับวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้แก่พระสอนศีลธรรมโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน การสร้างเครือข่ายและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้ลงมือปฏิบัติจริง

๔.๓ พระสอนศีลธรรมไม่นำผลการวัดและประเมินผลมาใช้เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ให้ครูพี่เลี้ยงของแต่ละโรงเรียนประสานงานกับพระสอนศีลธรรมในการประเมินผล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

๔.๔ โรงเรียนขาดการส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมนำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานได้เปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมได้นำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็กให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นและต่อเนื่องอีกทั้งพระสอนศีลธรรมต้องประสานกับครูที่เลี้ยงในเรื่องของการวัดผลและประเมินผล เพื่อได้ทราบจุดอ่อน จุดแข็งในการเรียนการสอนของแต่ละแห่ง เพื่อนำผลเหล่านั้นมาปรับปรุงให้เกิดประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง

๔.๕ พระสอนศีลธรรมขาดความรู้และทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลเพิ่มให้แก่พระสอนศีลธรรม พร้อมทั้งเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้พระสอนศีลธรรมในด้านการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

๔.๖ พระสอนศีลธรรมไม่ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายเพิ่มให้แก่พระสอนศีลธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรมาให้คำแนะนำในด้านทักษะให้พระสอนศีลธรรมในการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายเพิ่มให้แก่พระสอนศีลธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้^{๑๐๕}

จากทฤษฎีในด้านปัญหาและแนวทางการสอนศีลธรรมของพระสอนศีลธรรมในข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ปัญหาการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ไม่น่าจะได้รับ การเหลียวแลจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเท่าที่ควร ปัญหาจึงเกิดขึ้นมิได้ตลอด โดยที่แนวทางการแก้ไขปัญหานั้นยังไม่ชัดเจนและแน่นอนในส่วนของแนวทางการสอนศีลธรรมของพระสอนศีลธรรมนั้นถือว่าอยู่ในขอบข่ายที่ดีแต่การพัฒนาในด้านสื่อการเรียนการสอนนั้นยังขาดงบประมาณในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การเรียนการสอนส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับพระสอนศีลธรรมแต่ละรูปที่ได้สอนในรายวิชาที่ได้รับมอบหมาย

^{๑๐๕} พระมานิตย์ โชติธมฺโม (อรรคชาติ), “การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒, หน้า ๑๑๐-๑๑๕.

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรม

๒.๔.๑ ความเป็นมาของพระสอนศีลธรรม

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งปัจจุบันได้โอนมาให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่งดูแลรับผิดชอบคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โครงการพระสอนศีลธรรมได้กำเนิดขึ้นมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ โดยรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กับกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายครูพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ ๖๐๐ รูป โดยมีวัตถุประสงค์คือ

๑. เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติ เข้าไปมีส่วนร่วมในการสั่งสอนให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอื่นๆ

๒. เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนซึมซับและเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งจะนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๓. เพื่อปลูกฝังอบรมนักเรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๘๑ “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม”

จากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมกัน พบว่ากระทรวงศึกษาธิการ มีความต้องการครูพระฯ ไปสอนในโรงเรียน เฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า ๔๘,๐๗๑ รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งมีอยู่จำนวน ๑๐,๐๐๐ กว่าโรงเรียน มีข้อบ่งชี้คุณภาพระบุว่า นิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาสอนนักเรียนสม่ำเสมอ

ดังนั้น ในปีงบประมาณ ๒๕๔๘ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นบริบทที่เกี่ยวข้องทุกด้าน จึงมีแนวคิดว่าจะขยายครูพระฯ ให้เข้าไปสอนในโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ และครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ ๑ ตำบล ต่อ ๑ ครูพระฯ โดยจะขยายเพิ่มขึ้นอีก ๔,๐๐๐ รูป เป็นการนำร่อง จึงได้เสนอของบประมาณงบกลางจากรัฐบาลเพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายของครูพระฯ จำนวน ๔,๐๐๐ รูป ๒,๐๐๐ บาทต่อเดือน และเป็นค่าดำเนินการจัดทำหนังสือ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน การติดตามประเมินผลโครงการเพื่อให้สาธารณชนทั่วประเทศเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ โดย

มุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ผู้เรียน ได้แก่ เด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา จะเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

ความคาดหวังว่า หากมีครูพระฯ เข้าไปสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่างๆ จะทำให้นักเรียน นักศึกษา ได้รับการถ่ายทอดวิชาทางศาสนากับพระภิกษุสงฆ์โดยตรง และจะได้รับการอบรมบ่มนิสัยในเรื่องของกิริยามารยาท ความเคารพอ่อนน้อม และคุณงามความดีอย่างอื่นๆ อีกจากพระสงฆ์ ซึ่งท่านเป็นที่เคารพศรัทธาของคนทั่วไปอยู่แล้วและก็จะลดปัญหาต่างๆ ลงได้ เช่น ปัญหาก่อการทะเลาะวิวาท ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหานักเรียนประพฤตินไม่เหมาะสมกับวัย และปัญหาอาชญากรรมเป็นต้น เหล่านี้ก็จะลดลง^{๑๑๖}

ตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการฯ คือ ปีงบประมาณ ๒๕๔๘-๒๕๕๐ ได้มีพัฒนาการโดยลำดับ อาทิ การได้รับอนุมัติงบกลางจากคณะรัฐมนตรี เพื่ออุดหนุนโครงการพระสอนศีลธรรม จากครั้งที่ ๑ วันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๘ จำนวน ๔,๐๐๐ รูป ครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๘ จำนวน ๖,๐๐๐ รูป และครั้งที่ ๓ วันที่ ๒๓ เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้รับอนุมัติเพิ่มเป็นจำนวน ๑๐,๐๐๐ รูป อีกทั้งประมาณการณ์ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ จะได้รับอนุมัติเป็น ๒๐,๐๐๐ รูป เช่นกันในปีงบประมาณ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปตั้งที่กระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งมอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการฯ

๒.๔.๑.๑ กระบวนการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ก. การคัดเลือกโรงเรียนและการกำหนดให้พระสอนในโรงเรียน

นับจากเริ่มต้นของการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เริ่มในปี พ.ศ.๒๕๔๘ ได้กำหนดแนวทางในการคัดเลือกโรงเรียนสำหรับพระสอนศีลธรรม ดังนี้

๑. เจ้าคณะจังหวัดร่วมกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนตามความเหมาะสมในแต่ละบริบท โดยพิจารณาจากโรงเรียนในตำบล อำเภอ และจังหวัดตามลำดับ ดังนี้

๑.) เป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิถีพุทธในตำบล อำเภอ จังหวัดนั้นๆ

^{๑๑๖} สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, สรุปผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๘-๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

๒.) เป็น โรงเรียนที่อยู่ในตำบล อำเภอ จังหวัดที่มีความเสี่ยงที่มีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียน นักศึกษาสูง และหรือ โรงเรียนมีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องร่วมแก้ปัญหาเชิงพฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษา

๓.) เป็น โรงเรียนที่มีห้องจริยศึกษาที่พระสามารถใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา สามารถจัดกิจกรรมที่นำหลักธรรมสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต

๔.) เป็น โรงเรียนที่พระสามารถเดินทางไปสอนได้สะดวก

๒. เขตการศึกษาประกาศผลการคัดเลือก โรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการพระสอนศีลธรรม

๓. เขตพื้นที่การศึกษาแจ้ง โรงเรียนที่ได้รับคัดเลือก และชี้แจงวัตถุประสงค์ ตลอดจนแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดพระเข้าสอนในแต่ละช่วงชั้น

๔. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แจ้งพระให้ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนและประสานกับโรงเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของพระเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

๕. การจัดให้พระสอนในโรงเรียนสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจารณาตามความเหมาะสมโดยพระ ๑ รูป อาจเข้าสอนในสถานศึกษาใกล้เคียงได้มากกว่า ๑ โรงเรียนขึ้นอยู่กับบริบทและความเป็นไปได้ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

อนึ่งเมื่อ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี และสมุทรสงคราม ได้ปรับโอนให้วัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จึงได้มีการปรับเพิ่มการรับสมัครและคัดเลือกสถานศึกษาในโครงการฯดังนี้

๑. สํารวจสถานศึกษาที่ยังคงมีพระสอนศีลธรรมปฏิบัติหน้าที่เพื่อจัดทำฐานข้อมูล

๒. ในกรณีที่ขาดพระสอนศีลธรรม อันเนื่องมาจากการลาออก หรือการย้าย ให้มีการรับสมัครใหม่ โดยคำนึงถึงเกณฑ์ดังนี้

๑.) เป็นพื้นที่ซึ่งขาดแคลนและต้องการพระสอนศีลธรรมทั้งสามารถคัดสรรพระสงฆ์ในพื้นที่ซึ่งมีคุณสมบัติตามกำหนดได้

๒.) การกำหนดสัดส่วนของพระสอนศีลธรรมต่อขนาดโรงเรียนดังนี้
โรงเรียนขนาด ๐-๑๒๐ คน ควรมีพระสอนศีลธรรม ๑ รูป โรงเรียนขนาด ๑๒๑-๔๕๕ คน ควรมีพระสอนศีลธรรม ๒รูป โรงเรียนขนาด ๕๐๐-๒,๕๐๐ คน ควรมีพระสอนศีลธรรม ๓ รูป

ข. แนวคิดการเกิดขึ้นของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

เมื่อมหาเถรสมาคมได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๔ มอบหมายให้พระธรรมวรเมธีเลขาธิการแม่กองธรรมสนามหลวงและพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (สมณศักดิ์ขณะนั้น) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้แทนพิจารณาสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

พระเทพโสภณ ในฐานะประธานกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ได้เสนอต่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ในคราวประชุมเรื่องหลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา : หัวใจปฏิรูปการศึกษา ในเวทีแห่งนั้น ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวณิช ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย ได้เสนอว่า “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลต้องนำไปบูรณาการเข้ากับชีวิตจริง เพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กๆ ไม่มุ่งสอนเฉพาะเรื่องวิชาการ แต่ควรสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยนิมนต์พระสงฆ์มาสอนในโรงเรียน เพื่อให้เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน พร้อมให้มีโรงเรียนนำร่องแบบวิสุทธิจังหวัดละ ๒ แห่งในปีการศึกษา ๒๕๔๖

คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายใต้โครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติ เพื่อยกระดับคุณธรรมจริยธรรมคนในชาติตามรอยพระยุคลบาทเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ทั่วประเทศ โดยให้กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานงบประมาณสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเป้าหมายคือให้มีพระ ๑ รูป ต่อสถานศึกษา ๒ แห่งในตำบลครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ

จากแนวคิดของมติมหาเถรสมาคม และข้อเสนอแนะของ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวณิช ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย ขณะนั้น จึงเป็นเหตุกำเนิดพัฒนาจนกลายเป็นโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จนถึงปัจจุบันนี้^{๑๑๑}

^{๑๑๑} พระครูเมตตามงคลวิศิษฐ์, “ศึกษาความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๗-๓๘.

๒.๔.๒ กระบวนการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม

การเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าการเรียนการสอนไม่ได้รับการเอาใจใส่ ปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้เรียนโดยตรงแล้ว การสอนย่อมเป็นผลเสียต่อการศึกษา ทั้งคุณภาพของผลผลิตก็จะไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการเรียนการสอน การเรียนการสอนเป็นสิ่งที่คู่กัน เมื่อมีการสอนจะต้องมีการเรียนซึ่งเป็นปฏิริยาสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระหว่างครูกับนักเรียนตามเป้าหมายของการสอนมิใช่อยู่ว่าผู้สอนให้จบตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ แต่ความสำคัญของการสอนอยู่ที่การเรียน อยู่ที่ผู้เรียนๆ ได้มากน้อยแค่ไหนเรียนรู้อะไร และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางใดบ้าง ดังนั้นการสอนต้องใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาว่าด้วยพฤติกรรม ปรัชญาว่าด้วยตรรกวิทยาและญาณวิทยา

ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมนั้นปกติแล้วจะสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของในหมวดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยพระสอนศีลธรรมนั้นจะมีครูที่สอนสังคมคอยให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการสอนพระพุทธศาสนา ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมนั้นจะมีครูผู้สอนสังคมเป็นผู้มีส่วนด้วยและการสอนของพระสอนศีลธรรมนั้นพอจะสรุปได้ดังนี้

๑. การเรียนการสอน

การเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมนั้นเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการเรียนการสอนจะเป็นรายวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ในหมวดสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะจำเพาะอยู่ในห้องเรียนและจำกัดในชั่วโมงเรียน การเรียนการสอนจึงเป็นการเรียนการสอนโดยการบรรยาย อภิปราย ท่องจำ ทดลองปฏิบัติเอง มีการสาธิตให้นักเรียนดู มีการใช้สื่ออุปกรณ์ทางคอมพิวเตอร์ โสตทัศนศึกษาบ้างรวมถึงมีการนำนักเรียนไปศึกษาหรือดูให้เห็นสภาพจริงตามสถานที่ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เช่น วัด แหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นต้น การเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมจึงค่อนข้างมีชั่วโมงหรือเวลาจำกัดให้กับผู้เรียน

๒. ระยะเวลา

ในระยะเวลาของการสอนของพระสอนศีลธรรมของแต่ละรูปหรือแต่ละโรงเรียนนั้นจะมีเวลาสอนไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับทางโรงเรียนจะกำหนดชั่วโมงสอนให้กับพระสอนศีลธรรมในแต่ละรูปแล้วแต่ความเหมาะสม แต่ในโรงเรียนของข้าพเจ้านั้นได้กำหนดการสอนให้กับพระสอนศีลธรรมแบ่งออกเป็น ๒ ช่วงเวลา ได้แก่

๑.) **ปกติ** สอนตามชั่วโมงเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูผู้สอนจะแบ่งชั่วโมงให้เป็นชั่วโมงวิชาพระพุทธศาสนาตามตารางที่โรงเรียนได้กำหนดหรือจัดให้ คือ เวลา ๐๘.๓๐ น. ถึง ๑๐.๓๐ น. ทุกวันอังคาร, พุธ, และพฤหัสบดี แต่ในวันศุกร์มีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระทุกวันศุกร์เวลา ๑๔.๓๐ น. ถึง ๑๕.๓๐ น. และจะมีการอบรมธรรมศึกษาภายในชั่วโมงอีกด้วย รวมแล้ว สัปดาห์ละ ๗ ชั่วโมง โดยเฉลี่ยแต่ละรูป ซึ่งทางโรงเรียนของข้าพเจ้ามีพระสอนศีลธรรม ๓ รูป

๒.) **พิเศษ** สำหรับเวลาพิเศษนั้นขึ้นอยู่กับชั่วโมงสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูมีธุระหรือเหตุจำเป็นก็มีการสอนแทนครูในรายวิชา รวมถึงมีการอบรมเด็กนักเรียนประจำสัปดาห์ในชั่วโมงแนะแนวทุกวันพุธ เวลา ๑๔.๓๐ น. ถึง ๑๕.๓๐ น.

๓. กำหนดการสอบ

การสอบวัดผลประเมินผลของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้นขึ้นอยู่กับทางโรงเรียนในแต่ละแห่งจะกำหนดให้มีการสอบ ซึ่งวิชาพระพุทธศาสนาก็มีการสอบหรือข้อสอบที่รวมอยู่กับหมวดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เหมือนกัน กำหนดเวลาสอบ ๑ ชั่วโมงสำหรับโรงเรียนของข้าพเจ้าจะมีการสอบอยู่ ๒ ช่วง คือ สอบวัดผลกลางภาคเรียนและสอบวัดผลปลายภาคเรียน

๔. การวัดผลและประเมินผลของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑.) **การออกข้อสอบ** การออกข้อสอบของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นทางโรงเรียนหรือครูผู้สอนในรายวิชาจะเป็นผู้ออกข้อสอบ โดยปกติแล้วในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจะมีการออกข้อสอบร่วมกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ลักษณะปัญหาที่ออกข้อสอบ จะถามความเข้าใจ ความจำและความคิดเห็น ข้อสอบจะมีทั้งปรนัยและอัตนัยคือเป็นข้อสอบที่มีทั้งกากบาทและเขียนอธิบายและมีรูปแบบอื่นๆเช่น เติมคำในช่องว่าง โยงเส้น ระบายสี เป็นต้น

๒.) **การตรวจ** การตรวจข้อสอบจะมีทั้งครูประจำในรายวิชาที่สอนที่ออกข้อสอบและพระสอนศีลธรรมก็มีส่วนช่วยในการตรวจข้อสอบของนักเรียน โดยจะมีการตรวจและกำหนดส่งคะแนนตามวันและเวลาที่ทางโรงเรียนได้กำหนดให้พระสอนศีลธรรมตรวจและกรอกคะแนน

๓.) **การให้คะแนน** การให้คะแนนของพระสอนศีลธรรมนั้นขึ้นอยู่กับ การให้คะแนนของแต่ละรูปที่สอน การให้คะแนนนั้นก็มีการให้คะแนนทั้งงานมอบหมายและคะแนนสอบกลางภาคและปลายภาครวมคะแนนแล้ว ๑๐๐ คะแนน อาจจะแยกการให้คะแนนออกจากกัน

ระหว่างรายวิชาพระพุทธศาสนาและรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างครูประจำวิชาและพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สอนรายวิชาพระพุทธศาสนา

จากการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแต่ละโรงเรียนนั้น พอจะสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับการสอนที่ได้รับมอบหมายโดยแต่ละโรงเรียนก็มอบหมายให้พระสอนศีลธรรมสอนในรายวิชาที่แตกต่างกันไป แต่โดยส่วนมากแล้วพระสอนศีลธรรมจะสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหลักหรือโดยตรง แต่ก็มีบางโรงเรียนที่ให้พระสอนศีลธรรมได้สอนตามในรายวิชาที่พระได้จบหรือได้เคยศึกษามา เช่น ภาษาไทย อังกฤษ เป็นต้น กระบวนการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมก็ไม่เหมือนกันบางรูปจะจัดการเรียนการสอนเองโดยที่มีครูที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำและดูแล แต่บางรูปก็เป็นการช่วยสอนในรายวิชาที่ได้รับมอบหมาย การจัดการเรียนการสอนจึงขึ้นอยู่กับในแต่ละโรงเรียนที่ได้มอบหมายให้พระสอนศีลธรรมได้สอนนั่นเอง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ

พระมหาธีระพันธ์ อธิปญโญ ได้วิจัยพบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ด้านภูมิธรรมอาจเนื่องจากพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา คือ พระซึ่งมาทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์สั่งสอนศีลธรรมในสถานศึกษา พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาจึงเป็นเหมือนผู้นำทางจิตวิญญาณ การกระทำ การพูด และการคิด จะถูกสะท้อนออกมาเป็นการกระทำ มีผลต่อความศรัทธาเสื่อมใส อีกทั้งสังคมยังคาดหวังให้พระสอนศีลธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มีความขยันมั่นเพียร มีความยุติธรรม ให้คำแนะนำแก่ศิษย์ได้ ด้วยเหตุผลเหล่านี้ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนจึงมีความเห็นด้วยต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ด้านภูมิธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับที่ ๑ จากทั้ง ๒ ด้าน^{๑๑๘}

^{๑๑๘} พระมหาธีระพันธ์ อธิปญโญ, “การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๘.

พิทักษ์ สีนาลาด ได้ทำวิจัยพบว่าปัญหาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่มีทัศนคติหรือความรู้สึกที่ไม่ดี เพราะครูสอนถ่ายทอดไม่ดี จึงทำให้รู้สึกเบื่อและไม่อยากที่จะเรียน ดังนั้น จึงสามารถสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคได้ดังนี้

๑. ครูสอนขาดเทคนิคและวิธีการในการสอน และสอนแบบบรรยายมากเกินไป จึงทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

๒. ครูสอนใช้สื่อในการสอนน้อยเกินไปหรือแทบไม่ได้ใช้สื่อในการสอนเลย^{๑๑๕}

จินตนา จรรย์านนท์ ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยพระสงฆ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากนักเรียนมีความคิดเห็นด้านบุคลิกภาพของครูพระสงฆ์ เนื้อหาวิชาเทคนิคการสอน อยู่ในระดับมากเหมือนกันหมด นักเรียนในโรงเรียนชายล้วนและหญิงล้วน มีความพึงพอใจในการสอนของพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากเหมือนกัน^{๑๑๖}

ดวงทิพย์ ตัณฑาศรี ได้วิจัยพบ ว่าการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาในบางครั้งมีพระภิกษุที่มีความรู้ได้มาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้แก่เด็กเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนาด้วยสภาพรวมของการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนานั้นอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี เพราะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตลอดถึงครูผู้สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนานั้นได้เตรียมการเรียนการสอนมาเป็นอย่างดีเยี่ยมทำให้การเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาในแต่ละด้านนั้นมีประสิทธิภาพ เช่น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากทางโรงเรียนมีเอกสารหลักสูตรที่ใช้ประกอบการเตรียมการสอนที่พอสมควร และมีการเตรียมสื่อการเรียนการสอนพร้อม มีแหล่งวิทยากรที่ศึกษาสอดคล้องกับการ

^{๑๑๕} พิทักษ์ สีนาลาด, “วิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน”, **พุทธศาสนศึกษา**, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๔๕) : ๓๒.

^{๑๑๖} จินตนา จรรย์านนท์, “ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๕.

เรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ส่งผลให้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นรายวิชาที่ไม่น่าเบื่อและให้ความสนุก รวมทั้งให้หลักธรรมแก่นักเรียนไปปฏิบัติทำให้เกิดประโยชน์อีกด้วย^{๑๑๑}

บุญหนา จิมานัง ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ พบว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมกับตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ สำหรับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากมีพระสอนศีลธรรม อยู่ในระดับดีเพียงร้อยละ ๕๓.๓ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม พบว่า ระยะเวลาที่สอนระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน จำนวนชั่วโมงสอนจำนวนนักเรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนในเชิงบวก^{๑๑๒}

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนา การเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย” : ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (๑) ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น (๒) ศึกษาเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น (๓) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอนธรรมศึกษาและข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้เรียนธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก จากสำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร (ส่วนกลาง) และต่างจังหวัด (ส่วนภูมิภาค) ที่มีผลการสอบธรรมศึกษาในอันดับ ๑-๕ ของประเทศ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๒,๖๗๐ คน ผลการวิจัยพบว่า (๑) การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนธรรมศึกษา ทุกระดับช่วงชั้น ตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังใน

^{๑๑๑} ดวงทิพย์ ตัณฑศรี, “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๕๘.

^{๑๑๒} บุญหนา จิมานัง, “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕”, รายงานการวิจัย, (โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนคณะสงฆ์ภาค ๕ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕๒.

ภาพรวม ทุกด้านมีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า การเรียนการสอนธรรมศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านวิธีการเรียนการสอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการวัดผลและการประเมินผล (๒) การทดสอบ สมมติฐานโดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับ ช่วงชั้น ตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวัง พบว่า ความคิดเห็น ตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังในภาพรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ (๑) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะความคิดเห็นของการจัดการเรียนธรรมศึกษาด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนการสอนและด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้เรียนธรรมศึกษาทุกช่วงชั้น ได้ให้ความคิดเห็นภาพรวมของปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการเรียนการสอนธรรมศึกษา พบปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกัน คือ ๑) งบประมาณไม่เพียงพอ ๒) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน ๓) ขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ๔) ขาดการประสานงาน และประชาสัมพันธ์ ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนธรรมศึกษา ในภาพรวม ดังนี้

๑) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมายเห็นประโยชน์ ของการเรียนธรรมศึกษา ๒) ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา เป็นรูปธรรมและเน้นประสิทธิภาพของการจัดการ ๓) ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษาและควรจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน^{๑๑๑}

สุพจน์ อริยะจักร์ ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดปากลือ่ง สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า การจัดสื่อการเรียนของโรงเรียน วัดปากลือ่ง เกี่ยวกับการที่ครูจัดทำ จัดหา หรือจัดสร้างขึ้นร่วมกับนักเรียน มีจำนวนน้อยเกินไป ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพนอกจากนั้น สื่อต่างๆ ที่จัดทำมาเพิ่มนั้นมักเป็นสื่อทั่วไป ขาดจุดมุ่งหมายการนำไปใช้อย่างเด่นชัด ต้องการให้ครูและนักเรียนเป็นผู้ผลิตใช้เองจะกระชับและตรงเป้าหมาย ตลอดจนสามารถทดลองใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ดีกว่า สำหรับความต้องการอยากให้โรงเรียน

^{๑๑๑} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, “การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย : ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวัง ของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น” รายงานการวิจัย, (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๑-๒.

จัดสื่อการเรียนเพิ่มเติมนั้น ผู้เข้าร่วมประชุม ได้อภิปรายและสรุปว่าอยากให้ จัดหาสื่อที่ทันสมัย ประเภทเครื่องมือหรือโสตทัศนูปกรณ์ ซึ่งเป็นตัวกลางหรือทางผ่านของความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยัง ครูและนักเรียน สื่อประเภทนี้ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายข้ามศรียะ และอยากให้ทางคณะ ครูเน้นการใช้สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีทางมากขึ้นกว่าเดิม เพราะการเรียนการสอนต้องอาศัย เทคนิคบางประการเข้าช่วยจึงจะทำให้ได้ผลดี จะใช้เพียงวัสดุ หรือเครื่องมืออย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับการจัดสื่อการสอน ควรมีการวางแผนการใช้สื่อการสอนล่วงหน้าทุกครั้ง และมีการจัดหาสื่อ การใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ประการสำคัญควรเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา^{๑๑๔}

พรสวรรค์ ศรีวรกุล ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนเรยีนา เซลิ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น ทักษะกระบวนการอ่านคิดวิเคราะห์ และพบว่า ครูผู้สอนสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่มีการ วางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ มีการตรวจสอบการจัด กระบวนการเรียนรู้และมีการแก้ไขปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับดีใน ส่วนของปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ที่เน้น ทักษะกระบวนการ อ่านคิดวิเคราะห์และเขียน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ขาดการนิเทศกำกับติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งเวลาและคาบสอนยังไม่ เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นทักษะกระบวนการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน ข้อเสนอแนะคือการลดจำนวนนักเรียนให้ครูผู้สอนยังขาดสื่ออุปกรณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ของผู้เรียนข้อเสนอแนะคือทางโรงเรียนควรสนับสนุนงบประมาณในการจัด สื่ออุปกรณ์ สื่อ สิ่งพิมพ์ เอกสารประกอบการเรียนเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้เพียงพอต่อการพัฒนาการเรียนรู้ในครั้ง ต่อไป^{๑๑๕}

^{๑๑๔} สุพจน์ อริยะจักร์, “การพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนวัด ปากล่อง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”, **วิทยานิพนธ์** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘, หน้า ๔๘-๕๕.

^{๑๑๕} พรสวรรค์ ศรีวรกุล, “การจัดกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน เรยีนาเซลิ จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

พระปรีชา ปรีชาโน (แสงราม) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา กรณีศึกษา โรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยพบว่า ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤตทางศีลธรรม คนไทยกำลังแสวงหากระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ วิธีคิดใหม่ ที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่า เพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทยซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา หลักสูตรดังกล่าวมีเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่งดีและมีวิจรรย์ญาณ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ได้มองเห็นว่าการเรียนรู้ตามพุทธวิธีเป็นสิ่งที่ล้ำเลิศและมีกระบวนการหรือ Technical Know How อยู่ในสังคมไทยในหมู่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณความรู้ เมื่อได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนโดยมหาเถรสมาคม นำโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย พร้อมผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านศาสนา ด้านหลักสูตรการเรียนรู้อัจฉริยภาพพัฒนาการและการพัฒนาสื่อ กำหนดแนวทางการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง เหมาะสมและชัดเจน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัย เชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์โดยมีเอกภาพอยู่ที่ความมีศรัทธาอย่างแน่วแน่ต่อพระรัตนตรัย มุ่งนำหลักธรรมซึ่งมีอริยสัจ ๔ เป็นกรอบไว้จัดการเรียนรู้ ขับเคลื่อนสาระการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามพุทธวิธี นำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตและนำกระบวนการเรียนรู้ตามพุทธวิธีไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การทำงานและการประกอบอาชีพ ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ เชื่อมโยงเป็นอรรถสัมพันธ์ บูรณาการให้เกิดความคิดรวบยอดหลัก คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ด้วยสมาธิและการพิจารณาด้วยตนเอง (Self Learning) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning) ในสาระการเรียนรู้ที่กำหนดฝึกปฏิบัติตามขั้นตอน ผลจากการเรียนการสอนจะทำให้ทราบว่า ถึงเวลาที่ต้องปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อรักษามาตรฐานการศึกษาเรื่องใด ฝึกฝนให้เกิดสติ สมาธิอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สาระหรือวิชาอื่นด้วย^{๑๑๖}

^{๑๑๖} พระปรีชา ปรีชาโน (แสงราม), “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา กรณีศึกษา โรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทสรุป.

พระมหานุกุลเสถ อินุทปญโญ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ครูที่เลี้ยงมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๑ โดยครูมีความเห็นต่อการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากที่สุด รองลงมา คือนักเรียนและมีความเห็นน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อทำการทดสอบต่อเนื่องด้วยวิธีจับคู่พหุคูณก็พบว่า ทุกกลุ่มมีความเห็นเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๑๑}

พระมหาทองดี ปญญาวิโร (กันทวงศ์) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทรรสนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพศิลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจการสอนของ ครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทรรสนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพศิลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในโรงเรียนวัดเทพศิลา ปีการศึกษา ๒๕๔๖ จำนวน ๒๖๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเซฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า

๑. นักเรียนผู้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๒ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ สำหรับระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาค

^{๑๑๑} พระมหานุกุลเสถ อินุทปญโญ และคณะ, “การศึกษาความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕”, รายงานการวิจัย (วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

เรียนที่ผ่านมามีเกรดเฉลี่ย ๓ คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐ และเกรดเฉลี่ยรวมของทุกวิชา ๒.๐๐ - ๓.๐๐ คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๓

๒. นักเรียนมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยอันดับแรก ๒ ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะของครูพระช่วยสอน และด้านเนื้อหาวิชาพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียน การสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนตามลำดับ

๓. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันและมีเกรดเฉลี่ยรวมของทุกวิชาต่างกันมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันและนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ผ่านมามีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการชี้้นำให้คนในสังคมอยู่ในกรอบศีลธรรมอันงาม อีกทั้งพระสงฆ์ยังส่งเสริมเด็กนักเรียนให้ได้รับการศึกษาในทางธรรมและทางสามัญ เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี และเป็นคนเก่งพร้อมทั้งคุณธรรมจริยธรรม ยึดเหนี่ยวหลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

การวางตัวของครูพระสอนศีลธรรม ขึ้นอยู่กับการวางตัว การปฏิบัติ การนำเสนอความรู้ ความสามารถ และวุฒิทางการศึกษา และสภาพแวดล้อม วิธีสอนที่ลึกซึ้ง สามารถเผยแพร่พระธรรมคำสั่งสอนที่ตรงต่อปริยัติ ปฏิบัติ ยังผู้ปฏิบัติให้ซาบซึ้งในพระธรรมของพระพุทธองค์ สิ่งเหล่านี้ก็เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ทำให้บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้^{๑๑๘}

บุญเลิศ จีระภัทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นตรี - โท - เอก ในสถานศึกษา เป็นการวิจัย คุณภาพที่ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ ในการจัดเก็บข้อมูลจาก

^{๑๑๘} พระมหาทองดี ปญญาวิโร (กันทวงศ์), “ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามตรรสนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพศิลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

การสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ๖ คน พระเถระผู้บริหารหลักสูตรธรรมศึกษา ๓ ท่าน ครูพระผู้สอน ๒๓ รูป ครู ๘ คนและนักเรียน ๘๔ คน รวมทั้งสิ้น ๑๓๔ รูป/คน จากโรงเรียน ๖ แห่งในกรุงเทพฯ ฯ และปริณามผลที่จัดการเรียนหลักสูตรธรรมศึกษาแก่ ผู้เรียน เพื่อจัดเก็บข้อมูลกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน ได้แก่การแต่งกระทู้ธรรม การเรียนการสอนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า พุทธประวัติ หลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบ ในการทำงานจนสำเร็จตามมอบหมายและตามเป้าหมายจนสำเร็จ ความเชื่อ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ต่อพระพุทธเจ้า ต่อหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ต่อพุทธสาวก พระสงฆ์ และการทำบุญในพุทธศาสนา และความประพฤติปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่อพ่อแม่ ต่อครู และต่อตนเองในการเรียนและการทำงานในชีวิตประจำวัน

ผลการวิจัยพบว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนจากการเรียนการสอนธรรมศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายจัดการเรียนรู้ในหลักสูตร ธรรมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ในหลักธรรม การแต่งกระทู้ธรรม พุทธประวัติ และศาสนพิธี เพื่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้นในผู้เรียนทั้งความรู้ในพระพุทธศาสนา หลักธรรม ศาสนพิธี ความประพฤติที่มีต่อครู พ่อแม่เพื่อน และการเรียน การทำงานของผู้เรียนที่ผ่านการเรียนรู้ธรรมศึกษา จะมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น แม้จะมีความจำในรายละเอียดไม่ชัดเจนครบถ้วน แต่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีเป็นที่พอใจของครูและพ่อแม่ ที่ผู้เรียนมีความประพฤติที่ดีขึ้น ขยันเรียน ขยันทำการบ้านมากขึ้น ทำงานทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ดี แม้ระยะเวลาในการเรียนหลักสูตรธรรมศึกษา จะน้อยและครูพระสอน โดยวิธีบรรยาย และใช้สื่อกิจกรรมการสอนน้อย แต่ที่ผู้เรียนก็สามารถปฏิบัติตัวต่อพระสงฆ์ และการทำบุญ ทางพระพุทธศาสนา ได้เหมาะสมมากขึ้น สถานศึกษาบางแห่งมีการจัดกิจกรรม และโครงการทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น และเกิดการเรียนรู้ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม เพิ่มเติมและต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านหลักธรรม และนำมา ประพฤติปฏิบัติเพิ่มขึ้น ช่วยกระตุ้นพฤติกรรมผู้เรียนให้มีความประพฤติที่ต้องการ^{๑๑๕}

^{๑๑๕} บุญเลิศ จิรภัทร์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน ธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก ในสถานศึกษา”, งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๕, (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๕๕), หน้า ๒๔.

พระมหาสมชาย ฐมฺมวโร ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียน การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการในโรงเรียน ในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่มีอายุใน ระหว่าง ๓๑-๓๕ ปี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีวุฒินักธรรมชั้นเอกประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓ ประโยค โดยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ใน การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระหว่าง ๑-๕ ปี และเคยเข้าร่วมโครงการอบรมวิธีการสอนวิชา พระพุทธศาสนาโดยคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๒ นอกจากนี้ยังการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในวิชา พระพุทธศาสนาจากสื่ออินเทอร์เน็ต และมีการใช้สื่อทางธรรมชาติในการสอน^{๑๒๐}

๒.๕.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

อัครชอย (Aksoy) ได้ทำการวิจัยในหัวข้อ ความคิดเห็นของเด็กนักเรียนระดับ ประถมศึกษาตอนปลายในประเทศตุรกีเกี่ยวกับ คุณสมบัติของครูที่ดี โดยได้ทำการตรวจสอบความ คิดเห็นของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในประเทศตุรกี จำนวน ๑๗๐ คน คำถามที่ใช้ใน การศึกษาครั้งนี้เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ พบว่า มีอยู่ ๓ ประเด็นที่ครูดีควรมี คือ ๑. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ๒. บุคลิกภาพของครู (ควรมี เมตตาและเป็นมิตร) ๓. การเตรียมการสอนให้เหมาะกับระดับของเด็ก สามารถอธิบายเนื้อหาของ หัวข้อต่างๆ ได้ชัดเจน และมีการทบทวนตั้งคำถามและกระตุ้นให้นักเรียน แสดงความคิดเห็น สอน ความคิดใหม่ๆ และทักษะต่างๆที่เป็นประโยชน์ออกข้อสอบไม่ยาก ไม่ให้การบ้านมากเกินไป ให้นักเรียนมีเวลาพักสมอง และสอนบทเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ^{๑๒๑}

คาลเดอรอน (Calderon) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่สอนได้ดีเยี่ยมใน พัทสนะของนักเรียน เพื่อนครูและผู้บริหารโรงเรียน ในวิทยาลัยชุมชนในเมือง ลอสแอนเจลิส (Los

^{๑๒๐} พระมหาสมชาย ฐมฺมวโร, “การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการในโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย), ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๒๑} Aksoy, “Opinions of upper elementary students about a good teacher” (Case study in Turkey), (Paper Present at the Annual Meeting of the Northeastern Educational Research Association, 29th Ellenville, New York, October, 1998), P. 45.

Angeles Community College District) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียน ครู และผู้บริหาร โรงเรียนมีความเห็นตรงกัน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ดี ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะการสอนที่ดี ลักษณะเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ดีลักษณะเกี่ยวกับอาชีพครู และไม่พบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของทั้งสามกลุ่ม^{๑๒๒}

โทมัสและมอนโกเมอร์ (Thomas and Montgomery) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเป็นครูที่ดี ผลสะท้อนจากการปฏิบัติงานของครูในทัศนะของเด็กนักเรียน เขาได้ทำการวิจัยโดยใช้วิธีการสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนการสอน และสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีควรมีอะไรบ้าง จากการสัมภาษณ์เด็กได้ข้อสรุปว่า ครูจะเป็นครูดีได้ต้องมีคุณลักษณะ ๔ ประการคือ ๑. มีความสุภาพอ่อนโยน ๒. ต้องสนใจและเอาใจใส่ดูแลเด็ก ๓. ต้องมีความเข้าใจเด็ก ๔. ต้องมีอารมณ์สนุกสนานและรักเด็ก^{๑๒๓}

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พอสรุปความได้ว่าทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในแต่ละด้านนั้นล้วนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมนั้นจำต้องอาศัยองค์ประกอบหลายๆ ด้านในการสอน เช่น ประสิทธิภาพของพระสอนศีลธรรม คือการเรียนการสอนเป็นต้น การเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมจึงจะประสบผลสำเร็จและได้ผลดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้เอกสารและงานวิจัยที่กล่าว มาข้างต้นเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางช่วยให้งานวิจัยเรื่องทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรมประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีมีคุณภาพยิ่งขึ้นและช่วยปรับปรุงการสอนของพระสอนศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนให้มากขึ้น

^{๑๒๒} Caldron, “Characteristics of the excellent teacher as perceived by student, Los Angeles Community College”, (Dissertation Abstracts International : March, 1989), P.49.

^{๑๒๓} Thomas & Montgomery, “On becoming a good teacher : Reflective practice with regard to children’s voice”, (Journal of Teacher Education, June, 1998), P.48.

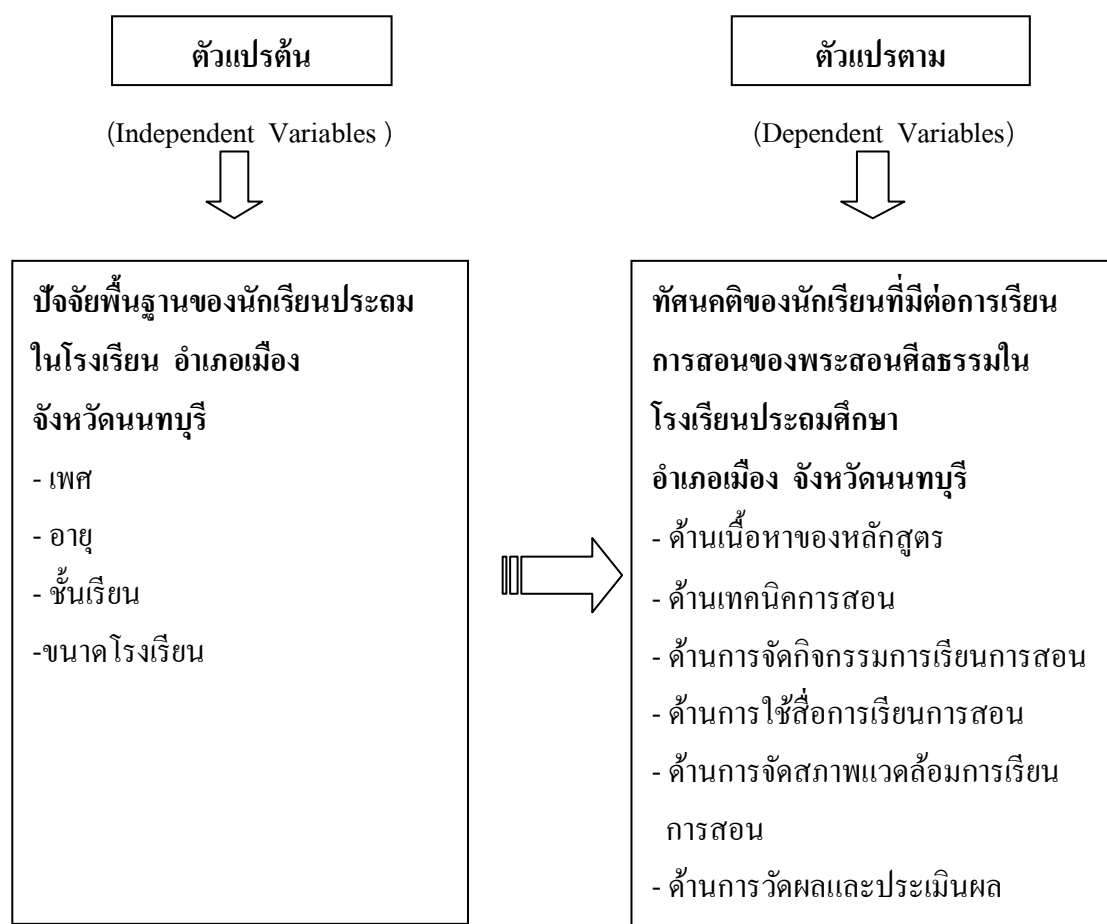
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียนและขนาดโรงเรียน หรือปัจจัยที่ทำให้เกิดเหตุ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ กรอบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ดังแผนภูมิที่

๒.๑

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานเอกสารและวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และการเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีตลอดถึงศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ปัญหาและอุปสรรครวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางการสอนศีลธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีอยู่ ๑๘ โรงเรียน ซึ่งมีจำนวนนักเรียน ๑๕,๐๓๘ คน

๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี (เฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๑๑ โรงเรียน) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ๓๓๑ คน จากเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง โดยเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie & D.W.Morgan)^๑ ดังตารางที่ ๓.๑

^๑ ชานินท์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑. โรงเรียนขนาดที่ ๑	๓๔๖	๑๒๓
๒. โรงเรียนขนาดที่ ๒	๕๘๖	๑๗๔
๓. โรงเรียนขนาดที่ ๓	๑,๐๗๘	๓๔
รวม	๒,๐๑๐	๓๓๑

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษา ๖ ด้าน มีทั้งหมด ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๖ ด้าน ตามที่กำหนดในขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามแบบปลายเปิด (open-end questions) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ดังนี้

ระดับ ๕	หมายถึง	ระดับทัศนคติมากที่สุด
ระดับ ๔	หมายถึง	ระดับทัศนคติมาก
ระดับ ๓	หมายถึง	ระดับทัศนคติปานกลาง
ระดับ ๒	หมายถึง	ระดับทัศนคติน้อย
ระดับ ๑	หมายถึง	ระดับทัศนคติน้อยที่สุด

การแปลความหมายของข้อมูลในแบบสอบถาม พิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ย ช่วงระดับคะแนน (Class Interval) ๕ ระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

๔.๕๑-๕.๐๐	หมายถึง	เป็นระดับทัศนคติมากที่สุด
๓.๕๑-๔.๕๐	หมายถึง	เป็นระดับทัศนคติมาก
๒.๕๑-๓.๕๐	หมายถึง	เป็นระดับทัศนคติปานกลาง

๑.๕๑-๒.๕๐	หมายถึง	เป็นระดับทัศนคติน้อย
๑.๐๐-๑.๕๐	หมายถึง	เป็นระดับทัศนคติน้อยที่สุด

๓.๓. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๓.๑ ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๓.๓.๒ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบว่า แบบสอบถามตรงตามเนื้อหาสาระที่จะศึกษาหรือไม่และปรับปรุงให้สมบูรณ์

๓.๓.๓ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหาค่า IOC ตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๖๐ - ๑.๐๐ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

๓.๓.๔ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วทดลองใช้ (Try Out) จำนวน ๓๐ ชุด กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๒ เมื่อแยกเป็นรายด้านมีค่าความเชื่อมั่นดังนี้

- ด้านเนื้อหาของหลักสูตรมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๗๗
- ด้านเทคนิคการสอนมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๗๖
- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๐
- ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๖๑
- ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ๐.๖๕
- ด้านการวัดผลและประเมินผล ๐.๘๖

นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

๓.๓.๕ นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ และได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริง และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ ผู้วิจัยติดต่อคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนทั้ง ๑๑ โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

๓.๔.๒ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปตามโรงเรียนประถมศึกษาในเขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีทั้ง ๑๑ โรงเรียน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองแล้วเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตนเอง

๓.๔.๓ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

๓.๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๓.๕.๑ นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์

๓.๕.๒ กำหนดคะแนนของแบบสอบถามที่เกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

ระดับทัศนคติน้อยที่สุด	ให้ ๑ คะแนน
ระดับทัศนคติน้อย	ให้ ๒ คะแนน
ระดับทัศนคติปานกลาง	ให้ ๓ คะแนน
ระดับทัศนคติมาก	ให้ ๔ คะแนน
ระดับทัศนคติมากที่สุด	ให้ ๕ คะแนน

๓.๕.๓ นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ เพื่อใช้วิเคราะห์หาค่าสถิติตามจุดมุ่งหมาย และสมมติฐานที่ตั้งไว้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. หาค่าร้อยละและค่าความถี่ของตัวแปรสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๒. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายข้อและโดยรวม และแปลความหมายของทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ในด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้

สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านการวัดผล และประเมินผล โดยใช้เกณฑ์ของวิเชียร เกตุสิงห์^๒ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๕	หมายถึง	ระดับทัศนคติน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๕	หมายถึง	ระดับทัศนคติน้อย
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๕	หมายถึง	ระดับทัศนคติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๕	หมายถึง	ระดับทัศนคติมาก
ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายถึง	ระดับทัศนคติมากที่สุด

๓.๕.๔ เปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำแนกตาม เพศ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (T-test) และเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำแนกตาม อายุ ระดับชั้นเรียน ขนาดของโรงเรียน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way Analysis of Variance : F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Lease Significance Difference) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

๓.๕.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเป็นคำร้อยละ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ มีดังนี้

ข้อมูลคำนวณหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการ ดังนี้

๑. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง นำเสนอโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) และการวิเคราะห์ความต่างกันระหว่างตัวแปรต่างๆ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๒. สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยใช้สถิติที่ทดสอบ (T-test) ในการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไปใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิดทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA) เป็นค่ามีนัยสำคัญทางสถิติและเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Lease Significance Difference)

^๒ วิเชียร เกตุสิงห์, ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้, (ข่าวสาร การวิจัยการศึกษา, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๔.๓ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะทั่วไป

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนักเรียน จำแนกตาม เพศ อายุ กำลังศึกษาใน ระดับชั้นเรียน ขนาดของโรงเรียนผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังใน ตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ ตอนที่ ๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นเรียนและขนาดของโรงเรียน โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ดังปรากฏในตาราง ๔.๑

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n = ๓๓๑)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๕๓	๔๖.๔
หญิง	๑๗๘	๕๓.๖
รวม	๓๓๑	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามต่อ	จำนวน (n = ๓๓๑)	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๑๘	๕.๔
๑๐ ปีขึ้นไป	๓๑๓	๙๔.๖
รวม	๓๓๑	๑๐๐
กำลังศึกษาในระดับชั้นเรียน		
ประถมศึกษาปีที่ ๔	๔๘	๑๔.๕
ประถมศึกษาปีที่ ๕	๑๖๒	๔๘.๙
ประถมศึกษาปีที่ ๖	๑๒๑	๓๖.๖
รวม	๓๓๑	๑๐๐
ขนาดของโรงเรียน		
โรงเรียนขนาดที่ ๑	๑๒๓	๓๗.๒
โรงเรียนขนาดที่ ๒	๑๗๔	๕๒.๖
โรงเรียนขนาดที่ ๓	๓๔	๑๐.๓
รวม	๓๓๑	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่านักเรียนส่วนมากเป็นเพศหญิงจำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖ และเพศชายจำนวน ๑๕๗ คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๔ อายุของนักเรียนตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุ ๑๐ ปีขึ้นไปมี ๓๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๖ และอายุต่ำกว่า ๑๐ ปีมี ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๔ กำลังศึกษาในระดับชั้นเรียนของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ มี ๑๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๙ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มี ๑๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖ และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มี ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕ ขนาดของโรงเรียนของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามในส่วนมากเรียนในโรงเรียนขนาดที่ ๒ มี ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖ โรงเรียนขนาดที่ ๑ มี ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๒ และโรงเรียนขนาดที่ ๓ มี ๓๔ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓

๔.๒ ตอนที่ ๒ วิเคราะห์ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ ๒ เป็นการวิเคราะห์ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม และรายข้อ โดยใช้ระดับเกณฑ์การแปลคะแนนของวิเชียร เกตุสิงห์^๑ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๕	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๕	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติที่น้อย
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๕	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๕	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี สรุปรวมทั้ง ๖ ด้าน

ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	ระดับทัศนคติ (n = ๓๓๑)			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑. ด้านเนื้อหาและหลักสูตร	๔.๒๖	๐.๕๐	มาก	๒
๒. ด้านเทคนิคการสอน	๔.๒๖	๐.๕๔	มาก	๑
๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๘๓	๐.๘๐	มาก	๖
๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	๔.๑๓	๐.๕๕	มาก	๔
๕. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน	๔.๒๔	๐.๕๔	มาก	๓
๖. ด้านการวัดผล / ประเมินผล	๔.๑๔	๐.๖๔	มาก	๕
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๑๔	๐.๖๐	มาก	

^๑ วิเชียร เกตุสิงห์, ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้, (ข่าวสารการวิจัยการศึกษา, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในระดับมากในทุกด้าน

ด้านทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมระดับมาก ๓ อันดับแรก คือ ด้านเทคนิคการสอน ($\bar{X} = ๔.๒๖$) ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ($\bar{X} = ๔.๒๖$) และด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ($\bar{X} = ๔.๒๔$) ตามลำดับ ส่วนทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมในระดับต่ำที่สุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = ๔.๑๔$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่า ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔$)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านเนื้อหาของหลักสูตร โดยรวม และรายข้อ

ข้อที่	ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	ระดับทัศนคติ (n=๓๓๑)			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑.	พระใช้เนื้อหาสาระเหมาะสมกับชั้นเรียนของนักเรียน	๔.๓๗	๐.๖๕	มาก	๒
๒.	เนื้อหาสาระที่พระสอนอ่านเข้าใจง่าย	๔.๑๐	๐.๗๕	มาก	๕
๓.	เนื้อหาสาระที่พระสอนเข้าใจง่าย	๔.๒๗	๐.๗๖	มาก	๓
๔.	เนื้อหาสาระที่พระสอนเหมาะสมกับเวลาเรียน	๔.๑๘	๐.๘๖	มาก	๔
๕.	พระใช้เนื้อหาสาระน่าสนใจ	๔.๔๑	๐.๗๑	มาก	๑
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๒๖	๐.๕๐	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านเนื้อหาของหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านเนื้อหาของหลักสูตรอยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านเนื้อหาของหลักสูตรมากที่สุดที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ พระใช้เนื้อหาสาระน่าสนใจ ($\bar{X} = ๔.๔๑$) พระใช้เนื้อหาสาระเหมาะสมกับชั้นเรียนของนักเรียน

(\bar{X} = ๔.๓๗) และเนื้อหาสาระที่พระสอนเข้าใจง่าย คือ (\bar{X} = ๔.๒๗) ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือเนื้อหาสาระที่พระสอนอ่านเข้าใจง่าย (\bar{X} = ๔.๑๐) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก (\bar{X} = ๔.๒๖)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านเทคนิคการสอน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ด้านเทคนิคการสอน	ระดับทัศนคติ (n=๓๓๑)			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๖.	การสอนของพระมีการนำเข้าสู่บทเรียนให้น่าสนใจเสมอ	๔.๑๘	๐.๘๒	มาก	๔
๗.	พระสอนคือธิบายยกตัวอย่างประกอบการเรียนเข้าใจง่าย	๔.๓๘	๐.๗๒	มาก	๑
๘.	การสอนของพระมีการเลือกใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ	๔.๒๐	๐.๘๒	มาก	๓
๙.	พระสอนด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด	๔.๑๕	๐.๘๑	มาก	๕
๑๐	พระสอนมีความรู้ดีและสอนเก่ง	๔.๓๘	๐.๗๑	มาก	๒
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๒๖	๐.๕๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการสอนมากที่สุดที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ พระสอนคือธิบายยกตัวอย่างประกอบการเรียนเข้าใจง่าย (\bar{X} = ๔.๓๘) พระสอนมีความรู้ดีและสอนเก่ง (\bar{X} = ๔.๓๘) และการสอนของพระมีการเลือกใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ (\bar{X} = ๔.๒๐) ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ พระสอนด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด (\bar{X} = ๔.๑๕) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก (\bar{X} = ๔.๒๖)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ระดับทัศนคติ (n=๓๓๑)			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑๑.	พระสอนด้วยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน	๓.๘๓	๑.๐๐	มาก	๓
๑๒.	พระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการศึกษานอกสถานที่	๓.๔๕	๑.๒๒	ปานกลาง	๕
๑๓.	พระสอนให้มีการจัดนิทรรศการทางพระพุทธศาสนา	๓.๘๒	๑.๐๖	มาก	๔
๑๔.	พระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการสาธิตการกราบไหว้และการถวายของพระสงฆ์	๔.๐๕	๐.๕๗	มาก	๑
๑๕.	พระสอนให้นักเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญของพระพุทธศาสนา	๓.๕๐	๑.๑๑	มาก	๒
ค่าเฉลี่ยรวม		๓.๘๓	๐.๘๐	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในข้อของพระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการศึกษานอกสถานที่ที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๕$) ส่วนข้อที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ พระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการสาธิตการกราบไหว้และการถวายของพระสงฆ์ ($\bar{X} = ๔.๐๕$) พระสอนให้นักเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญของพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๕๐$) และพระสอนด้วยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ พระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการศึกษานอกสถานที่ ($\bar{X} = ๓.๔๕$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๓$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	ระดับทัศนคติ (n=๓๓๑)			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑๖.	พระสอนใช้สื่อที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	๔.๓๔	๐.๘๒	มาก	๑
๑๗.	พระสอนใช้สื่อการสอนได้ตรงกับเนื้อหาของบทเรียน	๔.๒๔	๐.๗๘	มาก	๒
๑๘.	พระสอนใช้สื่อการสอนประกอบการบรรยายอภิปรายเนื้อหาสาระให้เข้าใจง่าย	๔.๒๐	๐.๘๕	มาก	๓
๑๙.	นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านสื่อจากสภาพจริงจากสื่อของพระ	๔.๐๐	๐.๘๕	มาก	๕
๒๐.	พระสอนใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยน่าสนใจในบทเรียน	๔.๐๕	๑.๐๓	มาก	๔
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๑๗	๐.๕๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนมากที่สุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ พระสอนใช้สื่อที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ($\bar{X} = ๔.๓๔$) พระสอนใช้สื่อการสอนได้ตรงกับเนื้อหาของบทเรียน ($\bar{X} = ๔.๒๔$) และพระสอนใช้สื่อการสอนประกอบการบรรยายอภิปรายเนื้อหาสาระให้เข้าใจง่าย ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านสื่อจากสภาพจริงจากสื่อของพระ ($\bar{X} = ๔.๐๐$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๗$)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนโดยรวมและรายชื่อ

ข้อที่	ด้านสภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอน	ระดับทัศนคติ (n=๓๓๑)			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๒๑.	สร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เอื้อต่อการเรียนวิชาพระพุทธ ศาสนา	๔.๐๐	๐.๕๓	มาก	๕
๒๒.	สภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียน เอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาพระ พุทธศาสนา	๔.๐๔	๐.๘๕	มาก	๔
๒๓.	พระสอนและนักเรียนเป็น กัลยาณมิตรที่ดี	๔.๓๗	๐.๗๒	มาก	๒
๒๔.	มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอในโรงเรียน	๔.๑๘	๐.๘๓	มาก	๓
๒๕.	พระสอนเป็นแบบอย่างที่ดีของ นักเรียน	๔.๕๘	๐.๖๕	มากที่สุด	๑
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๒๔	๐.๕๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนในข้อพระสอนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = ๔.๕๘) ส่วนข้อที่เด่น ๓ อันดับ ได้แก่ พระสอนและนักเรียนเป็นกัลยาณมิตรที่ดี (\bar{X} = ๔.๓๗) มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอในโรงเรียน (\bar{X} = ๔.๑๘) และสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา (\bar{X} = ๔.๐๔) ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ สร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา (\bar{X} =๔.๐๐) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก (\bar{X} = ๔.๒๔)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผลโดยรวมและรายข้อ

ข้อที่	ด้านการวัดผลและประเมินผล	ระดับทัศนคติ (n=๓๓๑)			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๒๖.	พระใช้แบบทดสอบตรงตามเนื้อหาที่สอน	๔.๔๐	๐.๗๘	มาก	๑
๒๗.	พระใช้ข้อสอบเน้นความคิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล	๔.๒๕	๐.๗๕	มาก	๒
๒๘.	พระสอนมีการประเมินผลหลังเรียนทุกครั้ง	๓.๗๘	๑.๑๒	มาก	๕
๒๙.	พระมีการทดสอบความรู้ได้หลากหลายวิธี	๔.๑๓	๐.๘๕	มาก	๓
๓๐.	พระมีการทดสอบความรู้ของนักเรียนสม่ำเสมอ	๔.๐๘	๐.๕๕	มาก	๔
ค่าเฉลี่ยรวม		๔.๑๔	๐.๖๔	มาก	

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการวัดผลและประเมินผลมากที่สุดที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ พระใช้แบบสอบถามตรงตามเนื้อหาที่สอน ($\bar{X} = ๔.๔๐$) พระใช้ข้อสอบเน้นความคิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล ($\bar{X} = ๔.๒๕$) และพระมีการทดสอบความรู้ได้หลากหลายวิธี ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ พระสอนมีการประเมินผลหลังเรียนทุกครั้ง ($\bar{X}=๓.๗๘$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔$)

๔.๓ ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ ๓ นี้ เป็นการเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลตามทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้นเรียนและขนาดโรงเรียน โดยใช้ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน (t-test Independent Sample) และ F-test (One-Way ANOVA) ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๕-๔.๖

ตารางที่ ๔.๕ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามเพศ โดยใช้การวิเคราะห์ ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน (t-test Independent Sample)

ทัศนคติ	N	\bar{X}	S.D.	t	sig
๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร					
เพศชาย	๑๕๗	๔.๒๐	๐.๕๔	๒.๑๓๕	๐.๐๓*
เพศหญิง	๑๗๔	๔.๓๒	๐.๔๗	๒.๑๒๓	๐.๐๓*
๒. ด้านเทคนิคการสอน					
เพศชาย					
เพศหญิง	๑๕๗	๔.๒๑	๐.๕๖	๑.๕๕๕	๐.๑๑
๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
เพศชาย	๑๕๗	๓.๘๔	๐.๘๒	๐.๓๓๓	๐.๗๓
เพศหญิง	๑๗๔	๓.๘๑	๐.๗๘	๐.๓๓๒	๐.๗๔
๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน					
เพศชาย	๑๕๗	๔.๑๕	๐.๕๖	๐.๖๓๕	๐.๕๒
เพศหญิง	๑๗๔	๔.๑๕	๐.๖๒	๐.๖๔๒	๐.๕๒

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ทัศนคติ	N	\bar{X}	S.D.	t	sig
๕. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน					
เพศชาย	๑๕๗	๔.๒๒	๐.๕๕	๐.๔๒๗	๐.๖๗
เพศหญิง	๑๗๔	๔.๒๕	๐.๕๓	๐.๔๒๖	๐.๖๗
๖. ด้านการวัดผลและประเมินผล					
เพศชาย	๑๕๗	๔.๑๗	๐.๖๒	๐.๕๓๕	๐.๓๔
เพศหญิง	๑๗๔	๔.๑๑	๐.๖๖	๐.๕๔๒	๐.๓๔
๗. ค่าเฉลี่ยรวม	๓๓๑	๔.๕๘	๐.๖๐	๐.๓๐๕	๐.๗๕

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามเพศ ค่าเฉลี่ยรวม พบว่า นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเนื้อหาของหลักสูตร นักเรียนมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน (t-test Independent Sample)

ทัศนคติ	N	\bar{X}	S.D.	t	sig
๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร					
ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๑๘	๔.๓๓	๐.๕๔	๐.๕๕	๐.๕๕
๑๐ ปีขึ้นไป	๓๑๓	๔.๒๖	๐.๕๐	๐.๕๕	๐.๕๘
๒. ด้านเทคนิคการสอน					
ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๑๘	๔.๔๓	๐.๕๔	๑.๖๕	๐.๐๕
๑๐ ปีขึ้นไป	๓๑๓	๔.๒๕	๐.๕๔	๑.๖๖	๐.๑๑
๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๑๘	๓.๕๒	๐.๕๔	๐.๕๒	๐.๖๐
๑๐ ปีขึ้นไป	๓๑๓	๓.๘๒	๐.๓๕	๐.๔๔	๐.๖๖
๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน					
ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๑๘	๔.๒๓	๐.๕๒	๐.๔๓	๐.๖๓
๑๐ ปีขึ้นไป	๓๑๓	๔.๑๓	๐.๖๐	๐.๕๓	๐.๖๐
๕. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน					
ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๑๘	๔.๓๖	๐.๔๔	๐.๕๓	๐.๓๓
๑๐ ปีขึ้นไป	๓๑๓	๔.๒๓	๐.๕๕	๑.๑๘	๐.๒๕
๖. ด้านการวัดผลและประเมินผล					
ต่ำกว่า ๑๐ ปี	๑๘	๔.๑๖	๐.๖๘	๐.๑๒	๐.๕๐
๑๐ ปีขึ้นไป	๓๑๓	๔.๑๔	๐.๖๔	๐.๑๑	๐.๕๐
๗. ค่าเฉลี่ยรวม	๓๓๑	๔.๕๘	๐.๖๐	๐.๘๓	๐.๔๐

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามอายุ ค่าเฉลี่ยรวมพบว่า นักเรียนมีทัศนคติทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีทัศนคติทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)

ทัศนคติ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๓๐	๒	๑.๒๖๕	๕.๕๒๖	๐.๐๐๓*
	ภายในกลุ่ม	๘๑.๐๘๖	๓๒๘	๐.๒๔๘		
	รวม	๘๔.๐๑๖	๓๓๐			
๒. ด้านเทคนิคการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๘๕๕	๒	๑.๙๒๗	๖.๘๒๐	๐.๐๐๑*
	ภายในกลุ่ม	๕๓.๗๗๒	๓๒๘	๐.๑๖๖		
	รวม	๕๗.๖๒๗	๓๓๐			
๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๖๑	๒	๑.๒๘๐	๒.๓๒๕	๐.๐๕๕
	ภายในกลุ่ม	๒๐๘.๔๘๕	๓๒๘	๐.๖๓๖		
	รวม	๒๑๑.๐๔๖	๓๓๐			
๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๗๕๕	๒	๑.๘๗๗	๕.๕๐๔	๐.๐๐๔*
	ภายในกลุ่ม	๑๑๑.๘๕๑	๓๒๘	๐.๓๔๑		
	รวม	๑๑๕.๖๐๖	๓๓๐			
๕. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๑๑	๒	๐.๗๕๖	๒.๕๕๕	๐.๐๗๖
	ภายในกลุ่ม	๕๕.๓๖๒	๓๒๘	๐.๑๖๘		
	รวม	๕๖.๘๗๓	๓๓๐			
๖. ด้านการวัดผลและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๑๔	๒	๐.๘๕๗	๒.๑๐๔	๐.๑๒๔
	ภายในกลุ่ม	๑๓๓.๖๑๕	๓๒๘	๐.๔๐๗		
	รวม	๑๓๕.๓๒๙	๓๓๐			
๗. ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๓.๒๔๒		๑.๖๒๑	๔.๖๒๘	๐.๐๑๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๑๔.๘๘๖		๐.๓๕๐		
	รวม	๑๑๘.๑๒๘				

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามระดับชั้นเรียนค่าเฉลี่ยรวมพบว่า นักเรียนมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านเทคนิคการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ตามวิธี LSD (Least significance difference)

ระดับชั้นเรียน	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔	-	๐.๒๑๐	๐.๐๓๒*
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕	-	-	๐.๑๓๘
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านเนื้อหาของหลักสูตรพบว่า นักเรียนมีทัศนคติแตกต่างกันดังนี้ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีทัศนคติแตกต่างกับนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านเทคนิคการสอนตามวิธี LSD (Least significance difference)

ระดับชั้นเรียน	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔	-	๐.๓๒๔	๐.๒๔๔
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕	-	-	๐.๐๘๑
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านเทคนิคการสอน พบว่า นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนตามวิธี LSD (Least significance difference)

ระดับชั้นเรียน	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔	-	๐.๒๓๓	๐.๐๑๔*
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕	-	-	๐.๐๘๑
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีทัศนคติแตกต่างกันดังนี้ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีทัศนคติแตกต่างกับนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA)

ทัศนคติ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๙๒	๒	๐.๑๙๖	๐.๗๖๘	๐.๔๖๕
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๖๒๕	๓๒๘	๐.๒๕๗		
	รวม	๘๔.๐๑๖	๓๓๐			
๒. ด้านเทคนิคการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๘๔๙	๒	๑.๔๒๕	๔.๙๒๘	๐.๐๐๘*
	ภายในกลุ่ม	๙๔.๘๒๒	๓๒๘	๐.๒๘๙		
	รวม	๙๗.๖๗๑	๓๓๐			
๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๘๗๘	๒	๑.๔๓๙	๒.๒๖๓	๐.๑๐๖
	ภายในกลุ่ม	๒๐๘.๕๖๘	๓๒๘	๐.๖๓๖		
	รวม	๒๑๑.๔๔๖	๓๓๐			
๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๗๖	๒	๑.๐๓๘	๒.๙๙๘	๐.๐๕๑
	ภายในกลุ่ม	๑๑๓.๕๖๙	๓๒๘	๐.๓๔๖		
	รวม	๑๑๕.๖๔๖	๓๓๐			
๕. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๔๒	๒	๐.๒๒๑	๐.๗๕๑	๐.๔๗๓
	ภายในกลุ่ม	๙๖.๔๓๒	๓๒๘	๐.๒๙๔		
	รวม	๙๖.๘๗๓	๓๓๐			
๖. ด้านการวัดผลและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๙๑	๒	๐.๔๙๖	๑.๒๑๐	๐.๓๐๐
	ภายในกลุ่ม	๑๓๔.๓๔๒	๓๒๘	๐.๔๑๐		
	รวม	๑๓๕.๓๓๓	๓๓๐			
๗. ค่าเฉลี่ยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๗๒๐	๒	๐.๓๖๐	๑.๐๐๖	๐.๓๖๗
	ภายในกลุ่ม	๑๑๗.๔๐๙	๓๒๘	๐.๓๕๘		
	รวม	๑๑๘.๑๒๙	๓๓๐			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการเปรียบเทียบระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลนักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเทคนิคการสอน นักเรียนมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามขนาดโรงเรียน ด้านเทคนิคการสอนตามวิธี LSD (Least significance difference)

ขนาดโรงเรียน	โรงเรียนขนาดที่ ๑	โรงเรียนขนาดที่ ๒	โรงเรียนขนาดที่ ๓
โรงเรียนขนาดที่ ๑	-	๐.๑๑๑	๐.๑๘๕
โรงเรียนขนาดที่ ๒	-	-	๐.๓๐๐
โรงเรียนขนาดที่ ๓	-	-	-

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามขนาดโรงเรียน ด้านเทคนิคการสอนพบว่า นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔.๔ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

สรุปทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในภาพรวมของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน

ตารางที่ ๔.๑๗ ปัญหาและข้อเสนอแนะในภาพรวมของทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในแต่ละด้าน

ปัญหา	(N๓๓๑)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	(N๓๓๑)	ร้อยละ
ด้านเนื้อหาของหลักสูตร			ด้านเนื้อหาของหลักสูตร		
๑. เนื้อหาสาระที่สอนไม่เหมาะสมกับเวลาเรียนมีเวลาเรียนน้อย	๑๑	๓.๓	๑. ควรจะสอนให้เหมาะสมกับเวลาหรือแบ่งเวลาในการสอนให้ครบตามเนื้อหา	๑๑	๓.๓
๒. เนื้อหาสาระที่พระสอนอ่านแล้วเข้าใจยาก	๖	๑.๘	๒. ควรจัดเนื้อหาสาระให้นักเรียนอ่านแล้วเข้าใจง่าย	๖	๑.๘
ด้านเทคนิคการสอน			ด้านเทคนิคการสอน		
๑. พระสอนมีการนำเข้าสู่บทเรียนไม่ค่อยน่าสนใจ	๑๑	๓.๓	๑. ควรจะมีการสอนชักจูงเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ	๑๑	๓.๓
๒. การสอนมีการเลือกใช้วิธีการสอนไม่หลากหลาย	๕	๒.๗	๒. ควรเลือกรูปแบบการสอนให้หลากหลาย	๕	๒.๗
๓. พระสอนมีการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความคิดน้อย	๖	๑.๘	๓. ควรจะมีการสอนด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด	๖	๑.๘
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน		
๑. พระสอนไม่ค่อยมีการจัดนิทรรศการทางพระพุทธศาสนา	๗๐	๒๑.๐	๑. ควรจัดนิทรรศการทางพระพุทธศาสนาให้มาก	๗๐	๒๑.๐
๒. มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนร่วมอภิปรายในชั้นเรียนน้อยครั้ง	๓๕	๑๑.๗	๒. จะต้องให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียนให้มากขึ้น	๓๕	๑๑.๗
๓. พระสอนมีการตั้งคำถามให้นักเรียนใช้ความคิด	๖	๑.๘	๓. ควรมีการถามกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด	๖	๑.๘

ตารางที่ ๔.๑๗ (ต่อ)

ปัญหา	(N๓๓๑)	ร้อยละ	ข้อเสนอแนะ	(N๓๓๑)	ร้อยละ
ด้านการใช้สื่อการเรียน			ด้านการใช้สื่อการเรียน		
การสอน			การสอน		
๑. พระสอนมีการใช้สื่อการสอนที่ไม่ค่อยทันสมัยและไม่น่าสนใจในบทเรียน	๒๓	๖.๕	๑. ควรหาสื่อที่ทันสมัยและน่าสนใจในการสอน	๒๓	๖.๕
๒. นักเรียนไม่ค่อยมีการเรียนรู้ผ่านสื่อจากสภาพจริง	๑๕	๕.๗	๒. ควรจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนผ่านสื่อจากสภาพจริง	๑๕	๕.๗
ด้านการจัดสภาพแวดล้อม			ด้านการจัดสภาพแวดล้อม		
บรรยากาศการเรียนการสอน			บรรยากาศการเรียนการสอน		
๑. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร	๘๕	๒๕.๔	๑. ควรขอความร่วมมือผู้บริหารและครูช่วยกันจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียน	๘๕	๒๕.๔
๒. สภาพแวดล้อมในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา	๒๕	๗.๕	๒. ควรจัดห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนพระพุทธศาสนา	๒๕	๗.๕
๓. ภายในโรงเรียนมีแหล่งการเรียนรู้น้อย	๕	๒.๗	๓. ควรจัดแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้มาก	๕	๒.๗
ด้านการวัดผลและประเมินผล			ด้านการวัดผลและประเมินผล		
ประเมินผล			ประเมินผล		
๑. พระสอนไม่ค่อยมีการประเมินผลหลังเรียน	๔๘	๑๔.๓	๑. ควรมีการประเมินผลหลังเรียนให้บ่อยครั้ง	๔๘	๑๔.๓
๒. ไม่มีวิธีการทดสอบความรู้ที่หลากหลายวิธี	๒๔	๗.๒	๒. ควรหาวิธีการทดสอบความรู้ให้นักเรียนให้หลากหลายวิธี	๒๔	๗.๒
๓. มีการทดสอบความรู้ของนักเรียนไม่สม่ำเสมอ	๑๕	๔.๕	๓. ควรมีการทดสอบความรู้ของนักเรียนให้สม่ำเสมอ	๑๕	๔.๕

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อเปรียบเทียบทักษะคิดของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีที่มีปัจจัยพื้นฐานต่างกัน และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนในโรงเรียนเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑ โรงเรียน จำนวน ๓๓๑ คน ได้มาโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : F-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูปผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๓๓๑ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖ เป็นเพศชายจำนวน ๑๕๗ คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๔

อายุผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ส่วนใหญ่อายุอายุ ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๑๓ คนคิดเป็นร้อยละ ๙๔.๖ อายุต่ำกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๔

กำลังศึกษาในระดับชั้นเรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๑๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๕ กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๖ และกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๔๘ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕ ตามลำดับ

ขนาดของโรงเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดที่ ๒ จำนวน ๑๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖ กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดที่ ๑ จำนวน ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๒ และกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดที่ ๓ จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๖ ด้าน โดยมี ๓ อันดับแรกที่เด่นชัด ได้แก่ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ในด้านที่นักเรียนมีทัศนคติที่ต่ำสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามลำดับ

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในด้านเนื้อหาของหลักสูตรพบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านเนื้อหาของหลักสูตรมากที่สุดที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ ในข้อพระใช้เนื้อหาสาระน่าสนใจ ข้อพระใช้เนื้อหาสาระเหมาะสมกับชั้นเรียนของนักเรียน และในข้อเนื้อหาสาระที่พระสอนเข้าใจง่าย ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือข้อเนื้อหาสาระพระสอนอ่านเข้าใจง่าย และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก

๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในด้านเทคนิคการสอน พบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมในด้านเทคนิคการสอนมากที่สุดที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ ข้อพระสอนคืออธิบายยกตัวอย่างประกอบการเรียนเข้าใจง่าย ข้อพระสอนมีความรู้ดีและสอนเก่ง และในข้อการสอนของพระมีการเลือกใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ พระสอนด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก

๕.๑.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่านักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีทัศนคติต่อพระสอนข้อที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ ในข้อพระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการสาธิตการกราบไหว้และ

การถวายของพระสงฆ์ ข้อพระสอนให้นักเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญของพระพุทธศาสนา และข้อพระสอนด้วยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ ในข้อพระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาออกสถานที่ และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก

๕.๑.๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่านักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนมากที่สุดได้ใน ๓ อันดับแรก ได้แก่ ข้อพระสอนใช้สื่อที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ข้อพระสอนใช้สื่อการสอนได้ตรงกับเนื้อหาของบทเรียน และข้อพระสอนใช้สื่อการสอนประกอบการบรรยายอภิปรายเนื้อหาสาระให้เข้าใจง่าย ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ ข้อนักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านสื่อจากสภาพจริงจากสื่อของพระ และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก

๕.๑.๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน โดยรวมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนในข้อพระสอนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่เด่น ๓ อันดับ ได้แก่ ข้อพระสอนและนักเรียนเป็นกัลยาณมิตรที่ดี ข้อมีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอในโรงเรียน และในข้อสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ ข้อสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และเมื่อพิจารณา โดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก

๕.๑.๘ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ในด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อพระสอนศีลธรรมในด้านการวัดผลและประเมินผลมากที่สุดได้ใน ๓ อันดับ ได้แก่ ข้อพระใช้แบบสอบถามตรงตามเนื้อหาที่สอน ในข้อพระใช้ข้อสอบเน้นความคิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล และข้อพระมีการทดสอบความรู้ได้หลากหลายวิธี ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติ

ในระดับต่ำที่สุดคือ ข้อพระสอนมีการประเมินผลหลังเรียนทุกครั้ง และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมาก

๕.๑.๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศโดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเนื้อหาของหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๑๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามอายุโดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๑๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามระดับชั้นเรียนและขนาดของโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA) สรุปได้ดังนี้

๑. จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านเทคนิคการสอนการสอนและด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒. จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วน ด้านเทคนิคการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๑๒ ปัญหาและข้อเสนอแนะสรุปได้ดังนี้

ก. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ปัญหาคือ ในด้านเนื้อหาที่สอนไม่เหมาะสมกับเวลาและอ่านเข้าใจยาก ข้อเสนอแนะคือการจัดแบ่งเวลาให้สอนครบ, เนื้อหาที่สอนอ่านเข้าใจง่าย

ข. ด้านเทคนิคการสอน ปัญหาคือ พระสอนมีการนำเข้าสู่บทเรียนไม่ค่อยน่าสนใจการสอนไม่หลากหลายและไม่มีการตั้งคำถามกระตุ้นผู้เรียนให้ใช้ความคิด ข้อเสนอแนะคือมีเทคนิคการสอนชักจูงให้เข้าสู่บทเรียนมีการเลือกใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายและมีการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด

ค. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาคือ พระสอนไม่ค่อยจัดนิทรรศการทางพุทธศาสนามีการจัดกิจกรรมร่วมอภิปรายในชั้นเรียนน้อยและไม่ค่อยจัดกิจกรรมด้านการศึกษาออกสถานที่ ข้อเสนอแนะคือควรจัดนิทรรศการทางพุทธศาสนาให้มากขึ้น ควรจัดกิจกรรมอภิปรายในชั้นเรียนมากขึ้นและมีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาออกสถานที่ให้มากกว่านี้

ง. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ปัญหาคือ พระสอนมีการใช้สื่อที่ไม่ทันสมัยและไม่น่าสนใจผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสื่อจากสภาพจริงน้อย ข้อเสนอแนะคือ การปรับใช้สื่อที่น่าสนใจและทันสมัยขึ้นและควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อจากสภาพจริง

จ. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ปัญหาคือ สภาพแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ภายในโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่น้อย ข้อเสนอแนะคือควรขอความร่วมมือผู้บริหารและครูและนักเรียนช่วยกันจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนให้มากขึ้นและจัดแหล่งการเรียนรู้ให้มากขึ้น

ฉ. ด้านการวัดผลและประเมินผล ปัญหาคือพระสอนไม่ค่อยมีการประเมินผลหลังเรียน การทดสอบไม่หลากหลายวิธีและไม่มีการทดสอบสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการประเมินผลหลังเรียนให้บ่อยครั้งและควรหาวิธีการประเมินผลที่หลากหลายและมีการทดสอบความรู้นักเรียนให้สม่ำเสมอมากยิ่งขึ้น

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจสมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕. ๒.๑ อภิปรายผลทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตรผลพบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมากทุกข้อ แต่ที่นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านเนื้อหาของหลักสูตรมากที่สุดที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ ในข้อพระใช้เนื้อหาสาระน่าสนใจ ข้อพระใช้เนื้อหาสาระเหมาะสมกับชั้นเรียนของนักเรียน และในข้อเนื้อหาสาระที่พระสอนเข้าใจง่าย ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือข้อเนื้อหาสาระที่พระสอนอ่านเข้าใจง่าย และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมากซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปรีชา ปรีชาโน (แสงราม)** ได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา วิทยาลัย โรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยพบว่า ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤตทางศีลธรรม คนไทยกำลังแสวงหากระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ วิถีคิดใหม่ ที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่า เพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทยซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา หลักสูตรดังกล่าวมีเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่งดีและมีวิจรรณญาณ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ได้มองเห็นว่าการเรียนรู้ตามพุทธวิธีเป็นสิ่งที่ล้ำเลิศและมีกระบวนการวิธี หรือ Technical Know How อยู่ในสังคมไทยในหมู่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณความรู้ เมื่อได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนโดยมหาเถรสมาคม นำโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย พร้อมผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านศาสนา ด้านหลักสูตรการเรียนรู้อุดมศึกษาพัฒนาการและการพัฒนาสื่อ กำหนดแนวทางการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง เหมาะสมและชัดเจน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัย เชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์โดยมีเอกภาพอยู่ที่ความมีศรัทธาอย่างแน่วแน่ต่อพระรัตนตรัย มุ่งนำหลักธรรมซึ่งมีอริยสัจ ๔ เป็นกรอบไว้จัดการเรียนรู้ขับเคลื่อนสาระการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามพุทธวิธี นำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตและนำกระบวนการเรียนรู้ตามพุทธวิธีไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การทำงานและการประกอบอาชีพ ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ เชื่อมโยงเป็นอรรถสัมพันธ์บูรณาการให้เกิดความคิดรวบยอดหลัก คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ด้วยสมาธิและการพิจารณาด้วยตนเอง (Self Learning) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning) ในสาระการเรียนรู้ที่กำหนดฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ด้วยการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ฝึกฝนให้เกิดสติ สมาธิอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สาระหรือวิชาอื่นด้วย

ในส่วนองงานวิจัยของ ดวงทิพย์ ทัศนตรี ได้วิจัยพบ ว่าการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาในบางครั้งมีพระภิกษุที่มีความรู้ได้มาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้แก่นักเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนาด้วยสภาพรวมของการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนานั้นอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี มีเนื้อหาสาระที่เข้มข้นและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตลอดถึงครูผู้สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนานั้นได้เตรียมการเรียนการสอนมาเป็นอย่างดีเยี่ยมทำให้การเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาในแต่ละด้านนั้นมีประสิทธิภาพ เช่น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากทางโรงเรียนมีเอกสารหลักสูตรที่ใช้ประกอบการเตรียมการสอนที่พอสมควร และมีการเตรียมสื่อการเรียนการสอนพร้อม มีแหล่งวิทยาการที่ศึกษาสอดคล้องกับการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ส่งผลให้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นรายวิชาที่ไม่น่าเบื่อและให้ความสนุก รวมทั้งให้หลักธรรมแก่นักเรียนไปปฏิบัติทำให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

๒. ด้านเทคนิคการสอน พบว่า นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านเทคนิคการสอนมากที่สุดได้แก่ ข้อพระสอนคืออธิบายยกตัวอย่างประกอบการเรียนเข้าใจง่าย ข้อพระสอนมีความรู้ดีและสอนเก่ง และในข้อการสอนของพระมีการเลือกใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ พระสอนด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมากในด้านนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญเลิศ อินุทปญฺโญ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพการสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๑ โดยครูมีความเห็นต่อการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากที่สุด รองลงมา คือนักเรียนและมีความเห็น

น้อยที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อทำการทดสอบต่อเนื่องด้วยวิธีจับคู่พหุคูณก็พบว่า ทุกกลุ่มมีความเห็นเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๑. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่านักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนข้อที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ ในข้อพระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการสาธิตการกราบไหว้และการถวายของพระสงฆ์ ข้อพระสอนให้นักเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญของพระพุทธศาสนา และข้อพระสอนด้วยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ ในข้อพระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการศึกษานอกสถานที่ และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมากผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา เวชยนต์ ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษาของครูสังคัมศึกษาและนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านวัตถุประสงค์ครูผู้สอนสังคัมศึกษา ส ๔๐๒ และนักเรียนคิดว่าเป็นปัญหาปานกลาง ด้านสื่อการเรียนการสอนด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนสังคัมศึกษา ส ๔๐๒ และนักเรียนคิดว่าเป็นปัญหาปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาสังคัมศึกษา ส ๔๐๒ และนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษา ส ๔๐๒ โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน

๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนมากที่สุดอันดับแรก ได้แก่ ข้อพระสอนใช้สื่อที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ข้อพระสอนใช้สื่อการสอนได้ตรงกับเนื้อหาของบทเรียน และข้อพระสอนใช้สื่อการสอนประกอบการบรรยายอภิปรายเนื้อหาสาระให้เข้าใจง่าย ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ ข้อนักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านสื่อจากสภาพจริง และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองดี ปญญาวิโร (กันทวงศ์) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทรศนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพศิลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจการสอนของ ครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทรศนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพศิลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในโรงเรียนวัดเทพศิลา ปีการศึกษา ๒๕๔๖ จำนวน ๒๖๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเซฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า ๑. นักเรียนผู้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๒ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ สำหรับระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ผ่านมา มีเกรดเฉลี่ย ๓ คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐ และเกรดเฉลี่ยรวมของทุกวิชา ๒.๐๐ - ๓.๐๐ คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๓ ๒. นักเรียนมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยอันดับแรก ๒ ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะของครูพระช่วยสอน และด้านเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียน การสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนตามลำดับ ๓. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันและมีเกรดเฉลี่ยรวมของทุกวิชาต่างกันมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันและนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ผ่านมาต่างกันมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการชี้แนะให้คนในสังคมอยู่ในกรอบศีลธรรมอันงาม อีกทั้งพระสงฆ์ยังส่งเสริมเด็กนักเรียนให้ได้ศึกษาในทางธรรมและทางสามัญ เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี และเป็นคนเก่งพร้อมทั้งคุณธรรมจริยธรรม ยึดเหนี่ยวหลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การวางตัวของครูพระสอนศีลธรรม ขึ้นอยู่กับการวางตัว การปฏิบัติ การนำเสนอความรู้ ความสามารถ และวุฒิทางการศึกษา และสภาพแวดล้อม วิธีสอนที่ลึกซึ้ง สามารถเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนที่ตรงต่อปรีชาปฏิบัติ ยังผู้ปฏิบัติให้ซาบซึ้งในพระธรรมของพระพุทธองค์ สิ่งเหล่านี้ก็เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ทำให้บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้

๕. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน โดยรวมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนในข้อพระสอนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่เด่น ๓ อันดับ ได้แก่ ข้อพระสอนและนักเรียนเป็นกัลยาณมิตรที่ดี ข้อมีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอในโรงเรียน และในข้อสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ ข้อสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมากและงานวิจัย

ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองดี ปัญญาวิโร (กันทวงศ์) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทัศนระของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพธิดา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจการสอนของ ครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทัศนระของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพธิดา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในโรงเรียนวัดเทพธิดา ปีการศึกษา ๒๕๔๖ จำนวน ๒๖๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเซฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณลักษณะของครูพระช่วยสอน และด้านเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียน การสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนตามลำดับ

๖. ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมนักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในด้านการวัดผลและประเมินผลมากที่สุดที่เด่นชัดใน ๓ อันดับ ได้แก่ ข้อพระใช้แบบสอบถามตรงตามเนื้อหาที่สอน ในข้อพระใช้ข้อสอบเน้นความคิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล และข้อพระมีการทดสอบความรู้ได้หลากหลายวิธี ข้อที่นักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำที่สุดคือ ข้อพระสอนมีการประเมินผลหลังเรียนทุกครั้ง และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับมากซึ่งงานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนา การเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย” : ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น โดยมีวัตถุประสงค์คือ (๑) ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น (๒) ศึกษาเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น (๓) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอนธรรมศึกษาและข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้เรียนธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก จากสำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร (ส่วนกลาง) และต่างจังหวัด (ส่วนภูมิภาค) ที่มีผลการสอบธรรมศึกษาในอันดับ ๑-๕ ของประเทศ รวมจำนวนทั้งสิ้น ๒,๖๗๐ คน ผลการวิจัยพบว่า (๑) การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนธรรมศึกษา ทุกระดับช่วงชั้น ตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังในภาพรวม ทุกด้านมีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า การเรียนการ

สอนธรรมศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านวิธีการเรียนการสอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการวัดผลและการประเมินผล (๒) การทดสอบ สมมติฐาน โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียนธรรมศึกษา ทุกระดับ ช่วงชั้น ตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวัง พบว่า ความคิดเห็น ตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังในภาพรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

(๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะความคิดเห็นของการจัดการเรียนธรรมศึกษาด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนการสอนและด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้เรียนธรรมศึกษา ทุกช่วงชั้น ได้ให้ความเห็นภาพรวมของปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการเรียนการสอนธรรมศึกษา พบปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกัน คือ ๑) งบประมาณไม่เพียงพอ ๒) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน ๓) ขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ๔) ขาดการประสานงาน และประชาสัมพันธ์ ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนธรรมศึกษา ในภาพรวม ดังนี้ ๑) ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้กลุ่มเป้าหมายเห็นประโยชน์ ของการเรียนธรรมศึกษา ๒) ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา เป็นรูปธรรม และเน้นประสิทธิภาพของการจัดการ ๓) ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษาและควรจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและงานวิจัยของ พัทธกัญ ลีนาลาด ได้ทำวิจัยพบว่าปัญหาการเรียนการสอน พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่มีทัศนคติหรือความรู้สึกที่ไม่ดี เพราะครูสอนถ่ายทอดไม่ดี จึงทำให้รู้สึกเบื่อและไม่อยากที่จะเรียน ดังนั้น จึงสามารถสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคได้ ดังนี้ ๑. ครูสอนขาดเทคนิคและวิธีการในการสอน และสอนแบบบรรยายมากเกินไป จึงทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา ๒. ครูสอนใช้สื่อในการสอนน้อยเกินไปหรือแทบไม่ได้ใช้สื่อในการสอนเลย

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเนื้อหาของหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๒.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามอายุ โดยการทดสอบค่าที (t-test) โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๒.๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามระดับชั้นเรียนและขนาดของโรงเรียนโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA) สรุปได้ดังนี้

๑. จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านเทคนิคการสอนและด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒. จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วน ด้านเทคนิคการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองดี ปญญาวิโร (กันทวงศ์) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทรศนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพลีลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจการสอนของ ครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทรศนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพลีลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในโรงเรียนวัดเทพลีลา ปีการศึกษา ๒๕๔๖ จำนวน ๒๖๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบรายคู่โดยวิธีการของ เชฟเฟ้ ผลการวิจัยพบว่า ๑. นักเรียนผู้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๒

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ สำหรับระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในภาคเรียนที่ผ่านมา มีเกรดเฉลี่ย ๓ คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐ และเกรดเฉลี่ยรวมของทุกวิชา ๒.๐๐ - ๓.๐๐ คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๓ ๒. นักเรียนมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมและรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยอันดับแรก ๒ ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะของครูพระช่วยสอน และด้านเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียน การสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนตามลำดับ ๓. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันและมีเกรดเฉลี่ยรวมของทุกวิชาต่างกันมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันและนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ผ่านมาต่างกันมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

และในงานวิจัยของ บุญหนา จิมาหง ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ พบว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕ มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมกับตัวแปรอิสระ พบว่า พระสอนศีลธรรมที่มีอายุต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีประสิทธิภาพการสอนศีลธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ และในงานวิจัยของ ชีระวัฒน์ ศิริบัณฑิต ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๑ พบว่า บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ การปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบ และการวางแผน เปรียบเทียบบทบาทของครูจำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ปัญหาและข้อเสนอแนะทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่

ก. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ปัญหาคือในด้านเนื้อหาที่พระสอนไม่เหมาะสมกับเวลาและอ่านเข้าใจยาก ข้อเสนอแนะคือการจัดแบ่งเวลาให้สอนครบและเนื้อหาที่สอนอ่านเข้าใจง่าย

ข. ด้านเทคนิคการสอน ปัญหาคือ พระสอนมีการนำเข้าสู่บทเรียนไม่ค่อยน่าสนใจ การสอนไม่หลากหลายและไม่มีการตั้งคำถามกระตุ้นผู้เรียนให้ใช้ความคิด ข้อเสนอแนะคือมีการสอนชักจูงให้เข้าสู่บทเรียนมีการเลือกใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายและมีการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด

ค. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาคือพระสอนไม่ค่อยจัดนิทรรศการทางพุทธศาสนามีการจัดกิจกรรมร่วมอภิปรายในชั้นเรียนน้อยและไม่ค่อยจัดกิจกรรมด้านการศึกษา นอกสถานที่ ข้อเสนอแนะคือควรจัดนิทรรศการทางพุทธศาสนาให้มากขึ้น ควรจัดกิจกรรม อภิปรายในชั้นเรียนมากขึ้นและมีการจัดกิจกรรมด้านศึกษานอกสถานที่ให้มากกว่านี้

ง. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ปัญหาคือ พระสอนมีการใช้สื่อที่ไม่ทันสมัย และไม่น่าสนใจผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสื่อจากสภาพจริงน้อย ข้อเสนอแนะคือ การปรับใช้สื่อที่น่าสนใจ และทันสมัยขึ้นและควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อจากสภาพจริง

จ. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ปัญหาคือ สภาพแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและในห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ภายในโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่น้อย ข้อเสนอแนะคือควรขอความร่วมมือผู้บริหารและครูและนักเรียนช่วยกันจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนให้มากขึ้นและจัดแหล่งการเรียนรู้ให้มากขึ้น

ฉ. ด้านการวัดผลและประเมินผล ปัญหาคือพระสอนไม่ค่อยมีการประเมินผลหลังเรียน การทดสอบไม่หลากหลายวิธีและไม่มีการทดสอบสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการประเมินผลหลังเรียนให้บ่อยครั้งและควรหาวิธีการประเมินผลที่หลากหลายและมีการทดสอบ ความรู้ที่นักเรียนให้สม่ำเสมอมากยิ่งขึ้น

ปัญหาและข้อเสนอแนะทั้ง ๖ ด้านนั้น ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหา ภูมินทร์ สารทโร (อุ้นอุทรณ์) ได้ทำการศึกษาวิจัยที่สัมพันธ์กับความคิดเห็นในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๓ พบว่า ความคิดเห็นในการพัฒนางานการเรียนการสอนของครูโดยภาพรวม ด้วยการดำเนินการสอน อยู่ในระดับมาก การใช้สื่อ อยู่ในระดับมาก ด้านการวัดผลและการประเมินผล อยู่ในระดับ มากบ้างจ้อยเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนางานวิชาการด้านการสอนของครูทุกด้านมีระดับ คุณภาพอยู่ในระดับดี อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยต่างๆ เช่น การสนับสนุนของผู้บริหาร วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ การนิเทศการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน ครูมีความรู้ เทคนิคและ ประสบการณ์การสอนมากความคิดเห็นในการพัฒนางานวิชาการด้านการสอนของครูดีเช่นกันทั้งนี้

อาจเป็นเพราะปัจจัยต่างๆ ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาการสอนได้ดีขึ้นอันจะนำไปสู่ผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของนักเรียน และงานวิจัยของ พระมหาสมชาย ฐมมวโร ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการในโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่มีอายุในระหว่าง ๓๑-๓๕ ปี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีวุฒินักธรรมชั้นเอกประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓ ประโยค โดยครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระหว่าง ๓-๕ ปี และเคยเข้าร่วมโครงการอบรมวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๒ นอกจากนี้ยังการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในวิชาพระพุทธศาสนาจากสื่ออินเทอร์เน็ต และมีการใช้สื่อทางธรรมชาติในการสอน

๕.๓ สรุปผลการวิจัยโดยภาพรวม

จากผลการวิจัย เรื่อง “ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีทัศนคติในด้านการเรียนการสอนต่อพระสงฆ์สอนศีลธรรมในโรงเรียนตั้งแต่การนำเนื้อหาของหลักสูตร ไปอธิบายในการสอนประกอบเทคนิคการสอน ตลอดถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาโดยใช้สื่อการสอนที่ดีทำให้ผู้เรียนมีความสนใจประกอบกับมีสภาพแวดล้อมการสอนที่เหมาะสม และในการสอนก็มีการวัดผลเป็นระยะๆ สะท้อนให้เห็นผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนได้ดีเมื่อมีพระสงฆ์ไปช่วยสอนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งส่งเสริมให้พระสงฆ์ไปสอนในโรงเรียนทั่วประเทศ

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลการวิจัยและจากทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีหลักสูตรและเนื้อหาที่ไม่ยากเกินไป อ่านเข้าใจง่ายและน่าสนใจ พร้อมทั้งการจัดอบรมให้แก่พระสอนศีลธรรมก่อนจะออกปฏิบัติงานในแต่ละปีการศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติการสอนในโรงเรียนนั้นเป็นไปในแนวทางเดียวกันและการสอนของพระสอนศีลธรรมจะได้มีรูปแบบที่หลากหลายน่าสนใจ ช่วยให้การเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมเกิดผลที่น่าพึงพอใจหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒. หน่วยงานที่รับผิดชอบการสอนของพระสอนศีลธรรมควรนิเทศติดตามประสานงาน และคอยช่วยเหลือสนับสนุนในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนของแต่ละรูป โดยเฉพาะการจัดผู้ดูแลรับผิดชอบในแต่ละส่วนที่ใกล้ชิดมากที่สุดเพื่อให้พระสอนศีลธรรมสามารถปรึกษาหารือได้ในเวลาที่มีปัญหาในการสอน

๓. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีงบประมาณสนับสนุนการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรมผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เอง พร้อมทั้งจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นประจำ และมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนให้พระสอนศีลธรรมภายนอกสถานที่ เพื่อให้การเรียนการสอนที่พระสอนศีลธรรมได้จัดขึ้นน่าสนใจ

๔. ควรมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและสถานศึกษาที่พระสอนศีลธรรมเข้าไปปฏิบัติงานในเรื่องของการวัดผล/ประเมินผลเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

๒. ควรศึกษาปัญหาและเทคนิคการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๓. ควรศึกษาแนวทางแก้ไขการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร โรงเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ข. ข้อมูลวิทยุภูมิ

(๑) หนังสือ

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **แนวการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๒๑.
- **คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๑.
- **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๒.
- **นियามคำศัพท์หลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓.
- กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. **เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุตสาหกรรมกราฟ, ๒๕๕๐.
- กิดานันท์ มลิทอง. **เทคโนโลยีและสื่อสารเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- กิติมา สุรสนธิ. **ความรู้ทางการสื่อสาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- กิติมา ปรีดีดิถก. **การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : อักษราพิพัฒน์, ๒๕๓๒.
- กิตติ รัตนราษฎร์. **สื่อการสอนและฝึกอบรม : จากสื่อพื้นฐานถึงสื่อดิจิทัล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. **เอกสารประกอบการสอน เรื่องการสื่อสารสอน เล่ม ๑,๒**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕.
- จันทรานี สงวนนาม. **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด, ๒๕๕๑.

- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.
- ทัศนีย์ สุขเมธี. หลักการและการจัดการประถมศึกษา, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๒.
- ทิวดี มณีโชติ. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๕.
- ทิสนา แจมมณี. กระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- แนวการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าพอสต์, ๒๕๕๑.
- ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓.
- ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๕.
- ธานีศ ธิ ปัจจุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.
- ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาการศึกษา, ๒๕๔๒.
- ธีรยุทธ พึ่งเทียร. คู่มือการพัฒนาวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- ธีระพร อุวรรณโณ. การวัดทัศนคติ : ปัญหาในการใช้เพื่อทำนายพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดบุ๊คส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๘.
- นวลจิตต์ เขวกิรติพงศ์. ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระ. ๒๕๔๕.
- โนรี ใจใส. คู่มือการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้. สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๒.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : บริษัทแอคทีฟ พริน จำกัด, ๒๕๕๓.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๓.

- จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๑.
- เทคนิคและการสอนอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์ดี, ๒๕๕๔.
- พรรณี ชูทัย. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมแพคท์ พรินท์ จำกัด, ๒๕๓๘.
- พระธรรมปัญญาภรณ์, (สุชาติ ธรรมรัตน ป.ธ.๕) และพระมหาทองดี ปญาวชิโร ป.ธ.๕. การศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลี. กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.
- พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต). กรรมของคนไทย ทำกันไว้เอง. นครปฐม : บริษัท จ.เจริญอินเตอร์พรีน (ประเทศไทย) จำกัด, ๒๕๕๓.
- พุทธวิธีในการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๒๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหมิตรพรีนติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๑.
- พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ. ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาจิตวิทยา และเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.
- พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์. การเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน. กรุงเทพมหานคร : เดอะมาสเตอร์ กรุ๊ป, ๒๕๔๔.
- ภาวิดา ชาราศรีสิทธิ. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.
- การจัดและบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชา วิทยาการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๔๔.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, สงขลา : นำศิลป์โฆษณา
จำกัด, ๒๕๕๐.

เรืองวิทย์ นนทภาและคณะ. เอกสารประกอบการสอน วิชาเลือกและเทคโนโลยีการสอนหลักสูตร.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

แรมสมร อยู่สถาพร. การสร้างและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

วไลพร คุโณทัย. หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐.

วาริ ธีระจิต. การจัดและปรับปรุงสภาพห้องเรียน. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

วิเชียร เกตุสิงห์. ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย : เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. ข่าวสารการวิจัย
การศึกษา, ๒๕๔๓.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น,
๒๕๔๕.

ศิริกุล นามศิริ. การพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยหลักการบูรณาการ : การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๔.

ศิรินาถ สุดใจนาถ. คู่มือการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้และ
เขียนแผนการสอนประเภทวิชาคหกรรม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยและพัฒนา
อาชีวศึกษา ๔, ๒๕๔๘.

สนั่น ปัทมะทิน. สื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : เสรีการพิมพ์, ๒๕๓๕.

สมคิด สร้อยน้ำ. หลักการสอน. อุตรธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุตรธานี, ๒๕๔๒.

สมพงษ์ สิงหะพล. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร. นครราชสีมา : ภาควิชาหลักสูตรและการ
สอน สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๒.

สมยศ ต่ายแก้ว. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์
แสงศิลป์, ๒๕๕๑.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

สัน ธรรมบำรุง. หลักการนิเทศการสอนวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัย. เพชรบุรี : สำนักพิมพ์
คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด ๒๕๔๘.

สันติ บุญภิรมย์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : บัญชีพอยท์, ๒๕๕๒.

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. **สรุปผลการดำเนินงาน**

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๘-๒๕๕๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐.

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. **ทฤษฎีการวัดและประเมินผลการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : สยามศึกษา, ๒๕๔๘.

สุชา จันทน์เอม. **จิตวิทยาทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๒๕.

สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. **ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.**

กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๑.

สุมน อมรวิวัฒน์. **การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ.** กรุงเทพมหานคร : ป.สัมพันธการพิมพ์,

๒๕๔๘.

สุมิตร คุณานุกร. **การบริหารโรงเรียนด้านวิชาการ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐.

สุพิศ ทองมาก. **หลักการสอน. เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชา**

ครุศาสตร์ สำนักส่งเสริมวิชาการสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยสงครณีในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๖.

สุราษฎร์ พรหมจันทร์. **ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค. ฉบับปรับปรุง.** กรุงเทพมหานคร :

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๐.

อดุลย์ จาตุรงค์กุล. **พฤติกรรมผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ ๖.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์. **สภาพแวดล้อมการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร

วิโรฒ, ๒๕๔๕.

อ้อมเดือน สดมณี. **เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาสังคม. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์**

มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๕.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. **หลักการสอน,** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๑.

(๒) บทความวารสาร

พิทักษ์ ลีนาลาด. “วิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน”, **วารสาร**

พุทธศาสนศึกษา. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๔๕) : ๗๒.

โสภณ โสมติ และอภันตรี โสตะจินดา. “การจัดกระบวนการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้น

พื้นฐาน”, **วารสารวิชาการ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๔๕) : ๑๗.**

(๓) วิทยานิพนธ์ / งานวิจัย

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. “การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน
 ธรรมศึกษาในสังคมไทย : ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวัง ของ
 ผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น” รายงานการวิจัย. กรมการศาสนา กระทรวง
 วัฒนธรรม, ๒๕๕๑.

จินตนา จรรย์านนท์. “ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อพระสงฆ์ผู้สอน
 วิชาพระพุทธศาสนา ในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะครุ
 ศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๕.

ดวงทิพย์ ตันตาศรี. “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษา โรงเรียน
 สังกัดเทศบาลนครบุรี”. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหาร
 การศึกษา : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๒.

นางสาวสุกัญญา เหมือนโพธิ์. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ใน
 โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓.
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิต
 วิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

บุญเลิศ จีรภัทร์. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “การปลูกฝังคุณธรรม
 จริยธรรมผู้เรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน ธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก ใน
 สถานศึกษา”. งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕, กรมการ
 ศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๔๕.

บุหนา จิมานัง. “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขต
 ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕”. รายงานการวิจัย. โครงการพระสอนศีลธรรมใน
 โรงเรียนคณะสงฆ์ภาค ๕ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

พรสวรรค์ ศรีวรกุล “การจัดกระบวนการเรียนรู้ใน โรงเรียน เรยีนาเซลิ จังหวัดเชียงใหม่”
 วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

พระครูเมตตามงคลวิศิษฎ์. “ศึกษาความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายต่อบทบาทของครู
 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๑”.
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิต
 วิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระครูวัฒนสุตานุกุล. “พระสงฆ์กับการสอนพระพุทธศาสนานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดบุญประดิษฐ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑ กรุงเทพมหานคร (เขตราชเทวี). **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา. “ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.). **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระปรีชา ปรีชาโน (แสงราม). “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา กรณีศึกษา โรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาทองดี ปัญญาวิโร (กันทวงศ์). “ความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามทรรศนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพลีลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร” **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๕.

พระมหาธีระพันธ์ อธิปัญญา. “การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระมหาบุญชัย ปกสุสรเมธี (จูแวน). “ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร”. **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.**การบริหารการศึกษา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

พระมหาบุญเลิศ อินุทปัญญา และคณะ “การศึกษาความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๕”. รายงานการวิจัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาสมชาย ฐมฺมวโร. “การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการในโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

พระมานิต โชติธมฺโม (อรรคชาติ). “การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม จังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระราตรี สิริจินฺโท. “ทัศนคติของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนในโรงเรียนเขตธนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓.

สุพจน์ อริยะจักร. “การพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดป่ากล้วย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

Aksoy. “**Opinions of upper elementary students about a good teacher**” Case study in Turkey. Paper Present at the Annual Meeting of the Northeastern Educational Research Association. Ellenville, New York. October. 1998.

Caldron. “**Characteristics of the excellent teacher as perceived by student, Los Angeles Community College**”. Dissertation Abstracts International : March. 1989.

Ebel. **Measuring Educational Achievement**. New Jersey. Cliffs : Hall. 1965.

Gibson. “**Organization Behavior, Structure, Processes**”. The McGraw-Hill Companies, Inc.2000.

Good. **Dictionary of Education**. New York: Mc Hill Book Company. 1973.

Green. **Introduction to Measurement and Evaluation**. New York : Dodd. 1970.

Gronlund. **Measurement and Evaluation in Teaching**. New York : Mc-Hill. 1990.

Guilford. **Measurement and Evaluation in Teaching**. New York : McGraw-Hill. 1965.

- Hornby. **“Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English”**. Publisher:Oxford University Prees. 2010.
- P. Kretch and R.S. Crutchfield. Theory and Problems of Social Psychology. New York: Thomas & Montgomery. **“On becoming a good teacher : Reflective practice with regard to children’s voice”**. Journal of Teacher Education. June. 1998.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

**หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล**

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๓๘ โรงเรียน

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ทักษะคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาทัศนคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้วิจัย เพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ข้อมูลที่ได้จะแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลรายฉบับนี้เป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้านๆละ ๕ ข้อ ทั้งหมด ๓๐ ข้อ

ตอนที่ ๓ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดีและขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

พระสุรชัย สุระโย (หงษ์ตระกูล)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย \checkmark ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน

เลขที่แบบสอบถาม.....

สำหรับผู้วิจัย

๑. เพศ

๑) ชาย

๒) หญิง

๒. อายุ

๑) ต่ำกว่า ๑๐ ปี

๒) ๑๐ ปีขึ้นไป

๓. กำลังศึกษาในระดับชั้นเรียน

๑) ประถมศึกษาปีที่ ๔

๒) ประถมศึกษาปีที่ ๕

๓) ประถมศึกษาปีที่ ๖

๔. ขนาดของโรงเรียน

๑) โรงเรียนขนาดที่ ๑ มีนักเรียนตั้งแต่จำนวน ๑ - ๓๐๐ คน

๒) โรงเรียนขนาดที่ ๒ มีนักเรียนตั้งแต่จำนวน ๓๐๑ - ๑,๔๙๙ คน

๓) โรงเรียนขนาดที่ ๓ มีนักเรียนตั้งแต่จำนวน ๑,๕๐๐ คน ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความที่แสดงถึงทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมแต่ละข้ออย่างละเอียดและพิจารณาว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างไร แล้วทำเครื่องหมาย **V** ลงในช่องที่ตรงกับทัศนคติของนักเรียนมากที่สุด โดยกำหนดคะแนนกับระดับ ความต้องการ ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ค่าเท่ากับ ๕
เห็นด้วยมาก	ให้ค่าเท่ากับ ๔
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ค่าเท่ากับ ๓
เห็นด้วยน้อย	ให้ค่าเท่ากับ ๒
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ค่าเท่ากับ ๑

ลำดับ ที่	ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	ระดับทัศนคติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
ด้านเนื้อหาของหลักสูตร							
๑	พระใช้เนื้อหาสาระที่เรียนมีความเหมาะสมกับ ชั้นเรียนของนักเรียน						
๒	เนื้อหาสาระที่พระสอนอ่านเข้าใจง่าย						
๓	เนื้อหาสาระที่พระสอนเข้าใจง่าย						
๔	เนื้อหาสาระที่พระสอนเหมาะสมกับเวลาเรียน						
๕	พระใช้เนื้อหาสาระน่าสนใจ						
ด้านเทคนิคการสอน							
๖	พระสอนมีการนำเข้าสู่บทเรียนให้น่าสนใจ เสมอ						
๗	พระสอนคืออธิบายยกตัวอย่างประกอบการ เรียนเข้าใจง่าย						
๘	การสอนของพระมีการเลือกใช้วิธีการสอน หลากหลายรูปแบบ						

ลำดับ ที่	ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	ระดับทัศนคติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
๘	พระสอนด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียน ได้ใช้ความคิด						
๑๐	พระสอนมีความรู้ดีและสอนเก่ง						
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน							
๑๑	พระสอนด้วยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมี ส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียน						
๑๒	พระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการศึกษา นอกสถานที่						
๑๓	พระสอนให้มีการจัดนิทรรศการทางพระพุทธ ศาสนา						
๑๔	พระสอนด้วยการจัดกิจกรรมด้านการสาธิต การกราบไหว้และการถวายของพระสงฆ์						
๑๕	พระสอนให้นักเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญของ พระพุทธศาสนา						
ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน							
๑๖	พระสอนใช้สื่อที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน						
๑๗	พระสอนใช้สื่อการสอนได้ตรงกับเนื้อหาของ บทเรียน						
๑๘	พระสอนใช้สื่อการสอนประกอบการบรรยาย อภิปรายเนื้อหาสาระให้เข้าใจง่าย						
๑๙	นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านสื่อจากสภาพจริง จากสื่อของพระ						
๒๐	พระสอนใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยน่าสนใจใน บทเรียน						

ลำดับ ที่	ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	ระดับทัศนคติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ด้านการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอน							
๒๑	สร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา						
๒๒	สภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา						
๒๓	พระสอนและนักเรียนเป็นกัลยาณมิตรที่ดี						
๒๔	มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอในโรงเรียน						
๒๕	พระสอนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน						
ด้านการวัดผลและประเมินผล							
๒๖	พระใช้แบบทดสอบตรงตามเนื้อหาที่สอน						
๒๗	พระใช้ข้อสอบเน้นความคิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล						
๒๘	พระสอนมีการประเมินผลหลังเรียนทุกครั้ง						
๒๙	พระมีการทดสอบความรู้ได้หลากหลายวิธี						
๓๐	พระมีการทดสอบความรู้ของนักเรียนสม่ำเสมอ						

ตอนที่ ๓ นักเรียนมีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีอย่างไรบ้างจึงตอบตามข้อต่อไปนี้

๑. ด้านเนื้อหาของหลักสูตรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

๒. ด้านเทคนิคการสอนเป็นอย่างไรบ้าง

.....

๓. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างไรบ้าง

.....

๔. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นอย่างไรบ้าง

.....

๕. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอนเป็นอย่างไรบ้าง

.....

๖. ด้านการวัดผลและประเมินผลเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

รายชื่อโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๓๘ โรงเรียน

ตาราง ก แสดงจำนวนประชากรนักเรียนประถมศึกษา ๓๘ โรงเรียนใน
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน
๑. โรงเรียนวัดลานนาบุญ	๘๘๖
๒. โรงเรียนวัดบัวขวัญ	๔๕๐
๓. โรงเรียนท่าทรายประชาอุปถัมภ์	๒๘๒
๔. โรงเรียนวัดค้ำหลักใต้	๔๔๖
๕. โรงเรียนทานสัมฤทธิ์วิทยา	๖๓๔
๖. โรงเรียนประชาอุปถัมภ์	๕๓๕
๗. โรงเรียนชุมชนวัดไทรม้าย	๓๕๕
๘. โรงเรียนวัดแจ้งศิริสัมพันธ์	๕๕๔
๙. โรงเรียนชุมชนวัดสมรโกฏิ	๔๓๓
๑๐. โรงเรียนอนุราชประสิทธิ์	๒,๑๐๐
๑๑. โรงเรียนวัดบางระโห่ง	๑๕๔
๑๒. โรงเรียนวัดปราสาท	๕๑
๑๓. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๕๕	๔๑๖
๑๔. โรงเรียนวัดฝาง	๑๒๕
๑๕. โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง	๒๕๘
๑๖. โรงเรียนวัดโชติการาม	๑๐๕
๑๗. โรงเรียนป่าไม้อุทิศ ๕	๑๒๕
๑๘. โรงเรียนวัดพุทธปรางค์ปราโมทย์	๒๒๕
๑๙. โรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ	๓๐๕
๒๐. โรงเรียนอนุบาลนนทบุรี	๑,๑๑๒
๒๑. โรงเรียนกลาโหมอุทิศ	๕๑๓
๒๒. โรงเรียนวัดปากน้ำ	๓๕๒
๒๓. โรงเรียนพัฒนวิทย์	๒๑๓
๒๔. โรงเรียนสาธิตคริสเตียนวิทยา	๑๓๓

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน
๒๕. โรงเรียนการัญศึกษา	๕๔๖
๒๖. โรงเรียนเทพประทานพร	๓๘๖
๒๗. โรงเรียนซั่มมสิริศึกษา นนทบุรี	๑๓๓
๒๘. โรงเรียนนนทบุรีคริสเตียนวิทยา	๔๘
๒๙. โรงเรียนเล็ก โกเมศอนุสรณ์	๔๒๓
๓๐. โรงเรียนศรีรัต โนภาส	๘๘
๓๑. โรงเรียนสมานพิชากร	๖๔
๓๒. โรงเรียนสันติวัน	๑๔๒
๓๓. โรงเรียนอุดมศึกษา	๔๕๕
๓๔. โรงเรียนนครนนท์วิทยา ๑ วัดท้ายเมือง	๔๓๐
๓๕. โรงเรียนนครนนท์วิทยา ๒ วัดทินกรนิมิต	๕๔๒
๓๖. โรงเรียนนครนนท์วิทยา ๓ วัดนครอินทร์	๕๘๒
๓๗. โรงเรียนนครนนท์วิทยา ๔ วัดบางแพรก เหนือ	๑,๒๑๖
๓๘. โรงเรียนนครนนท์วิทยา ๕ ทานสัมฤทธิ์	๑,๓๔๕
รวม	๑๕,๐๓๘

เกณฑ์การแบ่งขนาดของโรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน ๓ ขนาด ตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต ๑ (สพท.นนทบุรี)และโรงเรียนสังกัดเอกชนรวมถึงโรงเรียนในสังกัดเทศบาล กำหนดปีการศึกษา ๒๕๕๓ มีดังนี้

ขนาดที่ ๑ นักเรียน ๑-๓๐๐ คน จำนวน	๑๕	โรงเรียน
ขนาดที่ ๒ นักเรียน ๓๐๑-๑,๔๕๕ คน จำนวน	๒๒	โรงเรียน
ขนาดที่ ๓ นักเรียน ๑,๕๐๐ คนขึ้นไป	๑	โรงเรียน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : พระสุรชัย สุรชโย (หงษ์ตระกูล)
เกิด : วันจันทร์ ที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๒๕
ภูมิลำเนา : บ้านปางปง-ปางทราย หมู่ ๕ ต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง
อุปสมบท : วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๐ ณ พัทธสีมา วัดท้ายเมือง
ถนนวนนทบุรี ๑ ต.สวนใหญ่ อ.เมือง จ.นนทบุรี
การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก, ประโยก ๑-๒ สำนักเรียนวัดท้ายเมือง
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบาลีสหิต วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ฯ
มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา วัดมหาธาตุยุวราช
รังสฤษฎ์ ฯ
พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) คณะครุศาสตร์ เอกสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง
หน้าที่การงาน : พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา โรงเรียนนครนนท์วิทยา ๑ (วัดท้ายเมือง)
ถนนวนนทบุรี ๑ ต.สวนใหญ่ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
เข้าศึกษา : ๖ มิถุนายน ๒๕๕๑
สำเร็จการศึกษา : ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕
ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดท้ายเมือง ถนนวนนทบุรี ๑ ต.สวนใหญ่ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๘-๕๐๕๖-๑๕๘๑
E-mail : vat_bie99@hotmail.co.th